

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
Σχολή Επιστημών Διοίκησης και Οικονομίας
Τμήμα Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ»

Διπλωματική Εργασία με θέμα:

**ΟΙ ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΝΑΒΑΛΛΟΜΕΝΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ (ΔΛΠ 12) ΚΑΙ Η
ΧΕΙΡΑΓΩΓΗΣΗ ΤΩΝ ΚΕΡΔΩΝ ΣΤΙΣ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ
ΕΙΣΗΓΜΕΝΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΣΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟ**

Τσαφάρáκη Ελένη

ΑΜ.213

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια: **Σαμαρά Αγγελική**

Ηράκλειο, 2020

Δήλωση Αυθεντικότητας, ζητήματα Copyright

«Ο μεταπτυχιακός φοιτητής που εκπόνησε την παρούσα διπλωματική εργασία φέρει ολόκληρη την ευθύνη προσδιορισμού της δίκαιης χρήσης του υλικού, η οποία ορίζεται στη βάση των εξής παραγόντων: του σκοπού και χαρακτήρα της χρήσης (μη-εμπορικός, μη-κερδοσκοπικός, αλλά εκπαιδευτικός-ερευνητικός), της φύσης του υλικού που χρησιμοποιεί (τμήμα του κειμένου, πίνακες, σχήματα, εικόνες κ.λπ.), του ποσοστού και της σημαντικότητας του τμήματος που χρησιμοποιεί σε σχέση με το όλο κείμενο υπό copyright, και των πιθανών συνεπειών της χρήσης αυτής στην αγορά ή την γενικότερη αξία του υπό copyright κειμένου».

Τριμελής Εξεταστική Επιτροπή

« Η παρούσα διπλωματική εργασία εγκρίθηκε ομόφωνα από την τριμελή εξεταστική επιτροπή η οποία ορίστηκε από την ΓΣΕΣ του Τμήματος Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής του Ελληνικού Μεσογειακού Πανεπιστημίου, σύμφωνα με το νόμο και τον εγκεκριμένο Οδηγό Σπουδών του ΠΜΣ «Λογιστική και Ελεγκτική». Τα μέλη της Επιτροπής ήταν:

- Επίκ. Καθηγήτρια Δρ. Σαμαρά Αγγελική (Επιβλέπων)*
- Επίκ. Καθηγητής Δρ. Καραμπίνης Νικόλαος (Μέλος)*
- Επίκ. Καθηγητής Δρ. Λαδάς Ανέστης (Μέλος)*

Η έγκριση της διπλωματικής εργασίας από το Τμήμα Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής του Ελληνικού Μεσογειακού Πανεπιστημίου δεν υποδηλώνει αποδοχή των απόψεων του συγγραφέα.»

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα διπλωματική εργασία εξετάζει το φαινόμενο της χειραγώγησης των κερδών (earnings management) μέσω της μεθόδου των λογιστικών δεδουλευμένων και της αναβαλλόμενης φορολογίας, έννοια που προσδιορίζεται μέσα από το ΔΛΠ 12 και εφαρμόζεται σε όλες τις οικονομικές οντότητες που καταρτίζουν Οικονομικές Καταστάσεις με βάση τις απαιτήσεις των Διεθνών Προτύπων Χρηματοοικονομικής Αναφοράς. Η έννοια και η χρήση των δεδουλευμένων, καθώς και η πιθανότητα ο αναβαλλόμενος φόρος να δημιουργεί διαστρέβλωση στην εικόνα της οικονομικής κατάστασης των εισηγμένων εταιρειών την περίοδο της κρίσης αλλά και των ετών που γίνονται προσπάθειες οικονομικής ανάκαμψης στην Ελλάδα κατά τα έτη 2011-2018 αποτελεί βασικό κίνητρο για τη διερεύνηση των επιδράσεων στις οικονομικές καταστάσεις εισηγμένων εταιρειών διαφόρων κλάδων της οικονομίας στο ΧΑΑ.

Το πρώτο κεφάλαιο περιγράφει το σκοπό και τη δομή που θα αποτελεί την εργασία ξεκινώντας με μία σύντομη ιστορική αναφορά για τους λόγους που οδήγησαν στη δημιουργία των μηχανισμών σύνταξης και παρακολούθησης των οικονομικών καταστάσεων.

Στο δεύτερο κεφάλαιο θα αναλυθεί ο ρόλος της χρήσης των δεδουλευμένων και της αναβαλλόμενης φορολογίας στις οικονομικές καταστάσεις και θα παρουσιαστούν διάφορες μελέτες που θα μας δώσουν τα εργαλεία για τη διεξαγωγή της έρευνας για την ύπαρξη και την επίδραση αναβαλλόμενου φόρου στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις των εισηγμένων εταιρειών που έχουν επιλεγεί.

Στο τρίτο κεφάλαιο καταγράφονται και παρουσιάζονται αναλυτικά οι κανόνες επιμέτρησης βάσει των ΔΛΠ συγκριτικά με τις διατάξεις του Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος στην Ελλάδα, που οδηγούν σε ανάδειξη περιπτώσεων αναβαλλόμενης φορολογίας.

Το τέταρτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η έννοια «της χειραγώγησης των κερδών» γνωστή παγκοσμίως με τον όρο earnings management. Θα γίνει μια προσέγγιση του όρου με βάση την έννοια που έχει λάβει από διάφορους μελετητές, καθώς επίσης

ποιες είναι οι γνωστές μέθοδοι επίτευξης του και πως εντοπίζονται τεχνικά οι περιπτώσεις χειραγώγησης βάσει διαφόρων μελετών.

Το πέμπτο κεφάλαιο περιλαμβάνει την έρευνα και χωρίζεται σε δύο τμήματα. Το πρώτο κομμάτι επιβεβαιώνει την ύπαρξη χειραγωγημένων δεδουλευμένων και την προσπάθεια των διοικήσεων των εισηγμένων εταιριών να επηρεάσουν τα λογιστικά αποτελέσματα με κατάλληλες λογιστικές μεθόδους κατά τα έτη της οικονομικής ανάκαμψης, αντίθετα με τα έτη οικονομικής ύφεσης που δεν υπάρχουν χειραγωγημένα δεδουλευμένα. Στη συνέχεια ελέγχεται αν τα εμπειρικά αποτελέσματα καταδεικνύουν σημαντική επίδραση της αναβαλλόμενης φορολογίας στη διαμόρφωση των λογιστικών αποτελεσμάτων.

Στο τελευταίο κεφάλαιο της εργασίας παρουσιάζονται τα συμπεράσματα της μελέτης, καθώς και μελλοντικές προτάσεις για έρευνα.

ABSTRACT

This diploma thesis examines the phenomenon of profit manipulation (earnings management) through the method of accrual accounting and deferred taxation, meaning identified through IAS 12 and applied to all Economic entities that draw up financial statements based on the requirements of International Financial Reporting Standards. The concept and use of accruals, as well as the likelihood that deferred tax may create distortion in the image of the financial situation of listed companies in the period of crisis and the years of efforts of economic Recovery in Greece during the years 2011-2018 is a key incentive for investigating the effects in the financial statements of listed companies of various sectors of the economy in the Greek Stock Exchange Market.

The first chapter describes the purpose and structure of the work, starting with a brief historical reference for the reasons that led to the creation of the mechanisms for drafting and monitoring the financial statements.

The second chapter will analyze the role of the use of accruals and deferred taxation in the financial statements and will present various studies that will give us the tools for conducting research on the existence and effect Deferred tax on the financial statements of listed companies selected.

The third chapter lists and details the measurement rules based on IAS compared to the provisions of the income tax code in Greece, leading to the emergence of deferred tax cases.

The fourth chapter presents the concept of "manipulation of profits" known worldwide with the term earnings management. It will be an approximation of the term on the basis of the concept it has received from various scholars, as well as what are the known methods of achieving it and how the manipulation of various studies is technically identified.

The fifth chapter includes research and is divided into two sections. The first piece confirms the existence of manipulated accruals and the effort of the administrations of listed companies to influence the accounting results with appropriate accounting

methods in the years of economic recovery, contrary to the years Economic downturn that there are no manipulated accruals. It is then checked whether empirical results demonstrate a significant impact of deferred taxation on the formation of accounting results.

The final chapter of the work presents the conclusions of the study, as well as future research proposals.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	1
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	4
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ.....	4
2.1 Εισαγωγή	4
2.2 Η σπουδαιότητα των κερδών ως δείκτης απόδοσης της επιχείρησης.....	4
2.3.1 Εισαγωγή στην έννοια της χειραγώγησης των κερδών	9
2.4 Οι μέθοδοι χειραγώγησης των κερδών	11
2.4.1 Η έννοια του δεδουλευμένου και μέθοδοι υπολογισμού	13
2.4.2 Υποδείγματα υπολογισμού δεδουλευμένων	15
2.4.3 Μία προσέγγιση του τρόπου επίδρασης των διαφορών λογιστικής-φορολογικής βάσης.....	17
2.4.4. Χειραγώγηση μέσω των πραγματικών συναλλαγών	22
2.4.5 Χειραγώγηση κερδών μέσω της μετατόπισης του εισοδήματος και κατανομής του κόστους.....	22
2.5 Συμπεράσματα	23
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	25
ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ-ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ	25
3.1 Εισαγωγή	25
3.2 Σκοπός του Διεθνούς Λογιστικού Προτύπου 12	25
3.3 Βασικές αρχές ΔΛΠ 12	26
3.4 Εννοιολογική προσέγγιση βασικών εννοιών	28
3.5 Πεδίο εφαρμογής.....	31

3.6 Φορολογική προσέγγιση για τον προσδιορισμό του οικονομικού αποτελέσματος.....	32
3.7. Τρέχων φόρος εισοδήματος.....	33
3.8. Αναβαλλόμενος φόρος εισοδήματος	34
3.8.1 Αναγνώριση αναβαλλόμενης φορολογικής υποχρέωσης	34
3.8.2 Τεχνική αναγνώριση αναβαλλόμενης φορολογικής υποχρέωσης	34
3.8.3 Αναγνώριση αναβαλλόμενης φορολογικής απαίτησης.....	35
3.8.4 Τεχνική αναγνώριση αναβαλλόμενης φορολογικής απαίτησης.....	36
3.9 Επιμέτρηση αναβαλλόμενων φορολογικών απαιτήσεων και υποχρεώσεων	37
3.10 Η κατανόηση της επίδρασης των αναβαλλόμενων φόρων στις οικονομικές καταστάσεις.....	37
3.11 Αναβαλλόμενος φόρος όπως αναδύεται από τα ΔΛΠ και τον ΚΦΕ	39
3.11.1 Αποσβέσεις παγίων ως αιτία διαφοράς βάσεων	40
3.11.2 Χρηματοοικονομικά μέσα	44
3.11.2.1 Χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία	44
3.11.2.2 Χρηματοοικονομικές υποχρεώσεις	45
3.11.3 Αποθέματα και υπηρεσίες.....	52
3.11.4 Επιμέτρηση περιουσιακών στοιχείων και υποχρεώσεων στην εύλογη αξία.....	52
3.11.5 Δαπάνες προς έκπτωση και μη εκπιπτόμενες δαπάνες.....	52
3.11.6 Μεταφορά Ζημίας	56
3.11.7 Συνενώσεις επιχειρήσεων και αναβαλλόμενος φόρος.....	58
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4	60
ΧΕΙΡΑΓΩΓΗΣΗ ΤΩΝ ΚΕΡΔΩΝ	60
4.1 Εισαγωγή	60
4.2 Η έννοια της χειραγώγησης των κερδών	60
4.3 Χειραγώγηση αποτελεσμάτων μέσω δεδουλευμένων εσόδων και εξόδων	63

4.4 Μέθοδοι εντοπισμού χειραγώγησης δεδουλευμένων.....	64
4.5 Χειραγώγηση κερδών και αναβαλλόμενη φορολογία.....	67
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5	70
ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ.....	70
5.1 Στόχος της έρευνας.....	70
5.2 Δείγμα της μελέτης.....	70
5.3 Μεθοδολογία	72
5.3.1 Διάκριση κανονικών (non discretionary accruals) και χειραγωγήσιμων δεδουλευμένων(discretionary accruals	73
5.3.2 Μοντέλα πρόβλεψης JONES & MODIFIED JONES	74
5.3.3 Εμπειρική έρευνα	76
5.3.4 Χειραγωγήσιμα δεδουλευμένα-Περιγραφική Στατιστική	77
5.3.5 Χειραγωγήσιμα δεδουλευμένα-Στατιστική Υποθέσεων.....	80
5.4 Χρήση αναβαλλόμενης φορολογίας για τη χειραγώγηση των αποτελεσμάτων..	82
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6	86
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ	86
Βιβλιογραφικές Αναφορές.....	90
Ξένη Αρθρογραφία.....	90
Ξένη Βιβλιογραφία.....	96
Ελληνική Αρθρογραφία.....	97
Ελληνική Βιβλιογραφία.....	99
Παράρτημα.....	102

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΠΙΝΑΚΩΝ

ΠΙΝΑΚΑΣ 1:Χειρισμοί των Χρηματοοικονομικών Καταστάσεων	11
ΠΙΝΑΚΑΣ 2:Διαφορές μεταξύ ΚΦΕ και ΔΛΠ αναφορικά με την Απόσβεση Πάγιων Περιουσιακών Στοιχείων.....	41
ΠΙΝΑΚΑΣ 3:Σχηματισμός προβλέψεων	49
ΠΙΝΑΚΑΣ 4:Εταιρείες του δείγματος ανά κλάδο του ΧΑΑ	71
ΠΙΝΑΚΑΣ 5:Συντελεστές παλινδρόμησης.....	77
ΠΙΝΑΚΑΣ 6:Περιγραφική Στατιστική	78
ΠΙΝΑΚΑΣ 7:Περιγραφική Στατιστική Μέσης Τιμής	79
ΠΙΝΑΚΑΣ 8:Πίνακας Κατανομής Παρατηρήσεων.....	79
ΠΙΝΑΚΑΣ 9:Πίνακας Κατανομής Απόλυτης Τιμής	80
ΠΙΝΑΚΑΣ 10:Έλεγχος Μηδενικής Υπόθεσης.....	81
ΠΙΝΑΚΑΣ 11:Περιγραφική Στατιστική	83
ΠΙΝΑΚΑΣ 12:Συντελεστές προσδιορισμού (R^2 & $Adj. R^2$), οι προτεινόμενοι συντελεστές β και γ της εξίσωσης (10), αλλά και τα επίπεδα στατιστικής σημαντικότητάς τους ($Sig.$).	84

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1:Προσδιορισμός λογιστικής απάτης.....	8
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2: Προσωρινές και Μόνιμες Διαφορές Περιουσιακών Στοιχείων και Υποχρεώσεων	36
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3: Απεικόνιση Οικονομικής Κατάστασης με και χωρίς αναβαλλόμενο φόρο.....	39

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η εξέλιξη της παγκοσμιοποίησης και του ελεύθερου εμπορίου οδήγησε στην ανάπτυξη των εμπορικών συναλλαγών μεταξύ των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά και των υπόλοιπων κρατών παγκοσμίως. Σαν συνέπεια δημιουργήθηκε σχέση εξάρτησης και μεταξύ των επιχειρήσεων που εδρεύουν στα κράτη αυτά. Οι επιχειρήσεις που έχουν γίνει πλέον "παγκόσμιες" έχουν τη δυνατότητα να δραστηριοποιούνται σε πολλές χώρες και η πορεία τους, αλλά και οι αποφάσεις των διοικήσεών τους επηρεάζουν ιδιοκτήτες, μετόχους, πελάτες και πλήθος άλλων ανθρώπων που εξαρτώνται από αυτές.

Η ανάγκη υιοθέτησης κανόνων που θα διέπουν τις εμπορικές συναλλαγές οδήγησε στην ίδρυση της Διεθνούς Επιτροπής Λογιστικών Προτύπων το 1973, στην οποία συμμετείχαν οι χώρες Αυστραλία, Καναδάς, Γαλλία, Γερμανία, Ιαπωνία, Μεξικό, Ολλανδία, Ηνωμένο Βασίλειο, Ιρλανδία και ΗΠΑ. Η Επιτροπή αποτελείτο από επαγγελματικές οργανώσεις λογιστών και ήταν υπεύθυνη για την έκδοση των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων (IAS), τα οποία αποτελούν λογιστικές πρακτικές υπό τη μορφή νόμων. Από το Μάρτιο του 2002 η Επιτροπή μετατράπηκε σε μη κερδοσκοπικό οργανισμό, εγκαταστάθηκε στο Delaware των Η.Π.Α. και σε συνεργασία με το σώμα Διεθνών Λογιστικών Προτύπων (I.A.S.B) φροντίζει για τη δημιουργία και την εφαρμογή των Διεθνών Προτύπων Χρηματοοικονομικής Αναφοράς (Δ.Π.Χ.Α). Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο από τη μεριά του με τον κανονισμό 1606/2002 αποφάσισε τη υιοθέτηση των ΔΛΠ για τις επιχειρήσεις που οι μετοχές τους διαπραγματεύονται σε οργανωμένες αγορές των χωρών που αποτελούν μέλη της Ένωσης (Νεγκάκης, 2015).

Το 2002 περιπτώσεις αμερικάνικων εταιρειών όπως της Enron Corp εταιρεία ηλεκτρικής ενέργειας, της έβδομης μεγαλύτερης εταιρείας ενέργειας στην Αμερική, της οποίας η συστηματική χειραγώγηση των λογαριασμών της, καθώς και τα τεράστια προσωπικά κέρδη των στελεχών από τη μετοχή της οδήγησαν σε μεγάλες αναταράξεις την οικονομία της Αμερικής, αλλά και στη μείωση των αποθεμάτων ηλεκτρικής ενέργειας μετά την κατάρρευσή της. Η κατάρρευση της Enron Corp ήταν η αρχή για

την αποκάλυψη μεγάλων οικονομικών σκανδάλων στην Αμερική όπως στην περίπτωση της Worldcom, γιγάντιας εταιρείας τηλεπικοινωνιών, της οποίας ο πρόεδρος κατηγορήθηκε ότι χρησιμοποίησε παράνομες πρακτικές για την ενίσχυση των κερδών, της Tyco International και άλλων εταιρειών παγκοσμίως (Markham, 2006). Παρόλες τις αποκαλύψεις σχετικά με τις μεγάλες εταιρείες που εξαπατούσαν τις αγορές υπήρχαν περιπτώσεις με απάτες ακόμα και πριν το σκάνδαλο της Enron. Η αποκάλυψη μεγάλων λογιστικών σκανδάλων που προκλήθηκαν από τις αποφάσεις μεγάλων εταιριών να εφαρμόσουν τεχνάσματα δημιουργικής λογιστικής και παράνομες λογιστικές πρακτικές με σκοπό την προσέλκυση επενδυτών μέσω διόγκωσης των κερδών τους και απόκρυψη δανεισμού από τις χρηματοοικονομικές τους καταστάσεις έβαλαν στο στόχαστρο τις λογιστικές πρακτικές που ίσχυαν έως τότε και θεωρήθηκε ότι πρέπει οι κανόνες της λογιστικής να γίνουν πιο σαφείς. Melnyk (2013)

Μετά τα σκάνδαλα που ξέσπασαν ανά τον κόσμο, η Ευρωπαϊκή Ένωση έκρινε ότι υπάρχει επιτακτική ανάγκη κατάργησης προηγούμενων κανονισμών και με τον κανονισμό 1126/2008 ενσωματώνει σε ενιαίο κείμενο τα διάφορα Διεθνή Πρότυπα που έχουν υιοθετηθεί έως τώρα μέσω τροποποιητικών κανονισμών καταργώντας όλους τους προηγούμενους. Μέσω της διαδικασίας αυτής επιδιώκεται η διαφάνεια και απλούστευση της κοινοτικής νομοθεσίας. Τα τελευταία χρόνια και στην Ελλάδα με την εισαγωγή και εφαρμογή του Νόμου 4308/2014 και με βάση την οδηγία 34/2013 της Ε.Ε. οι λογιστικές ρυθμίσεις βελτιώνονται, εκσυγχρονίζονται και ενοποιούνται σε ένα ενιαίο κείμενο οι διάσπαρτοι ως σήμερα λογιστικοί κανόνες, όπως αυτοί στον Ν.2190/1920, στον Ν.3190/1955, στον Ν.4095/2012 και σε άλλες νομοθεσίες. Σύμφωνα με την οδηγία που εκδόθηκε από την ΕΛΤΕ η λογιστική της αναβαλλόμενης φορολογίας αποσκοπεί στην ορθότερη αποτύπωση λογιστικού αποτελέσματος και περιουσιακών στοιχείων και υποχρεώσεων αποτρέποντας τους ετεροχρονισμούς που μπορεί να προκληθούν από τη διαφοροποίηση της φορολογικής νομοθεσίας. Ο όρος αυτός επεξηγείται και αναλύεται στο ΔΛΠ 12 που εξετάζει τους φόρους εισοδήματος και πως αυτοί προκύπτουν μέσω της αναβαλλόμενης φορολογίας.

Μέσω της παρούσας εργασίας θα γίνει ανάλυση του Διεθνούς Λογιστικού Προτύπου 12 και θα εξεταστεί μέσω θεωρητικού, καθώς και ερευνητικού πλαισίου, ο τρόπος

επίδρασης του στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις μίας οντότητας. Επίσης εξετάζεται ο τρόπος που επιδρούν τα λογιστικά δεδουλευμένα στη χειραγώγηση των κερδών των επιχειρήσεων.

Στο δεύτερο κεφάλαιο, μέσω της βιβλιογραφικής επισκόπησης επιχειρείται η ανάδειξη της σημασίας του κέρδους για την απόδοση της επιχείρησης. Η «δημιουργική λογιστική» αποτελεί έννοια η οποία περιλαμβάνει μια πληθώρα τρόπων επέμβασης για τον προσδιορισμό του κέρδους μέσω της χειραγώγησης των κερδών. Η παρούσα εργασία θα επικεντρωθεί στην ανάδειξη της έννοιας της χειραγώγησης μέσω των δεδουλευμένων και μέσω της επίδρασης των διαφορών λογιστικής-φορολογικής βάσης, μέθοδοι που αποτελούν εργαλεία του ερευνητικού τμήματος της εργασίας.

Στο τρίτο κεφάλαιο ακολουθεί μια ολοκληρωμένη παρουσίαση των κανόνων του Διεθνούς Λογιστικού Προτύπου 12 που περιγράφει με τον αναβαλλόμενο φόρο που δημιουργείται μέσα από τις διαφορές λογιστικής και φορολογικής βάσης με αναλυτική αναφορά στις έννοιες, στους κανόνες επιμέτρησης και στον τρόπο που εφαρμόζονται επηρεάζοντας ανάλογα και τις οικονομικές καταστάσεις των επιχειρήσεων.

Στο τέταρτο κεφάλαιο παρατίθεται η έννοια του όρου “earnings management ,με την οποία έχει ασχοληθεί η διεθνής βιβλιογραφία ”. Επίσης παρουσιάζονται οι βασικές μέθοδοι και τα εργαλεία που χρησιμοποιούνται στα υποδείγματα ελέγχου για την ύπαρξη χειραγώγησης των αποτελεσμάτων.

Το πέμπτο κεφάλαιο αποτελεί το τμήμα της εμπειρικής μελέτης, η οποία με τη χρήση των μοντέλων Modified Jones και των Phillips et. al πραγματοποιείται με σκοπό τη διερεύνηση της ύπαρξης ή μη χειραγώγησης των αποτελεσμάτων μέσω του δεδουλευμένου, στις οικονομικές καταστάσεις 24 ελληνικών εισηγμένων εταιρειών στο Χρηματιστήριο Αξιών της Αθήνας. Στο έκτο κεφάλαιο ακολουθούν τα συμπεράσματα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

2.1 Εισαγωγή

Το παρόν κεφάλαιο αποτελείται από μια βιβλιογραφική επισκόπηση των διαφόρων ερευνών που έχουν γίνει στο πέρασμα του χρόνου και αφορούν στη σημασία των κερδών και την έννοια της χειραγώγησης τους από τις διοικήσεις των επιχειρήσεων. Η χειραγώγηση των κερδών θεωρείται από τις έως τώρα μελέτες και έρευνες ως ένα φαινόμενο που διαστρεβλώνει την πληροφοριακή αξία των λογιστικών στοιχείων και θέτει σε κίνδυνο την ποιότητα της χρηματοοικονομικής αναφοράς (Sankar & Subramanyam, 2000). Για την «επίτευξη» του στόχου αυτού χρησιμοποιούνται εργαλεία όπως ο αναβαλλόμενος φόρος και τα λογιστικά δεδουλευμένα τα οποία και θα μελετηθούν για την αποτελεσματικότητα που έχουν μέσα στα πλαίσια που δίνει ο νόμος ή και κάποιες φορές εκτός αυτού.

2.2 Η σπουδαιότητα των κερδών ως δείκτης απόδοσης της επιχείρησης

Η απόδοση μιας οικονομικής οντότητας επιμετράται συνήθως από τα αποτελέσματά της και συγκεκριμένα από το κέρδος. Στην πλειοψηφία των αναλύσεων για την απόδοση της επιχείρησης χρησιμοποιούνται αριθμοδείκτες που προσπαθούν να αξιολογήσουν την αποτελεσματικότητα των επιχειρήσεων σχετικά με την επίτευξη του κεντρικού τους στόχου που είναι το κέρδος. Οι αριθμοδείκτες χωρίζονται σε τρεις κατηγορίες ανάλογα τα ερωτήματα που απαντούν. Αριθμοδείκτες εκτίμησης της φερεγγυότητας, της αποδοτικότητας και της διοικητικής επίδοσης. Οι αριθμοδείκτες της που αναφέρονται στο κέρδος ταξινομούνται σε τρεις κατηγορίες:

- αριθμοδείκτες εκτίμησης της Γενικής Κερδοφορίας-Περιθωρίου κέρδους (Απόδοση των πωλήσεων),
- συνολικής αποδοτικότητας (Απόδοση επενδύσεων/κεφαλαίων),
- χρηματιστηριακής αποδοτικότητας (αριθμοδείκτες επενδυτών). Αυτοί εξετάζουν την επιχείρηση από την ιδιαίτερη οπτική ενός μετόχου ή ενός δυνητικού εταίρου. Πιο συγκεκριμένα, τείνουν να χρησιμοποιούνται για τις εταιρείες που είναι εισηγμένες στο Χρηματιστήριο. (Courtis, 1978)

Το κέρδος χρησιμοποιείται είτε ως μεμονωμένο μέγεθος, είτε ως βάση δεικτών απόδοσης, όπως είναι τα κέρδη ανά μετοχή ή η απόδοση των επενδύσεων (Grant Thornton, 2016).

Το κέρδος από μόνο του δεν μπορεί να δώσει μια συνολική εικόνα για την απόδοση της επιχείρησης και έτσι γίνεται χρήση και άλλων πληροφοριών που συμπεριλαμβάνονται στις οικονομικές καταστάσεις όπως είναι το ύψος του ενεργητικού, τα συνολικά έσοδα, τα κέρδη προ της αφαίρεσης τόκων, φόρων και αποσβέσεων, οι ταμειακές ροές από λειτουργικές δραστηριότητες, το σύνολο των ιδίων κεφαλαίων κ.α. Μελέτες όπως των (Ghalayini & Noble, 1996) ερευνούν ακόμα και πως εξελίσσονται τα υποδείγματα μελέτης των αποδόσεων αναλογικά με τις ανάγκες των επιχειρήσεων. Το ερώτημα που πρέπει να απαντηθεί είναι γιατί τα κέρδη θεωρούνται τόσο σημαντικά για την επιχειρηματική απόδοση. Αυτό το ερώτημα δημιουργεί και τα θεμέλια για την έννοια της χειραγώγησης των κερδών, έναν όρο πάνω στον οποίο έχουν διεξαχθεί πλήθος μελετών.

Με μια πρώτη ματιά τα κέρδη είναι σημαντικά, επειδή οι λογιστικές πληροφορίες είναι σημαντικές, καθώς έχουν διττό ρόλο: πληροφόρηση και επιστασία (Feltham & Christensen, 2003). Η ύπαρξη κερδών είναι απαραίτητη για κάθε οντότητα, καθώς δεν μπορεί να δαπανά περισσότερα χρήματα από όσα λαμβάνει. Δεδομένου ότι τα επιχειρηματικά έσοδα αυξάνονται, τα βασικά περιουσιακά στοιχεία όπως λογαριασμοί εισπρακτέοι, αποθέματα κ.α επεκτείνονται και για να συνεχίσουν να αυξάνονται οι υποχρεώσεις ή τα ίδια κεφάλαια πρέπει επίσης να αναπτυχθούν. Το κέρδος είναι το πρωτεύον συστατικό στοιχείο που μεγαλώνει το μετοχικό κεφάλαιο του ισολογισμού. Η ανάπτυξη στα κεφάλαια επιτρέπει την ανάπτυξη του χρέους δανειοδότη/προμηθευτή. Επίσης, η ύπαρξη κερδών επιτρέπει το δανεισμό στις επιχειρήσεις. Υπάρχουν αναφορές στη δυνατότητα μιας κερδοφόρας επιχείρησης να προσλαμβάνει καλύτερους υπαλλήλους, αλλά και να επιτυγχάνονται καλύτερες πληρωμές των υπαλλήλων, καθώς το κέρδος δημιουργεί ταμειακές πηγές (Federman, 2009). Επιπλέον, το κέρδος επιτρέπει στους ενδιαφερόμενους να εκτιμήσουν τα μέσα και τις πολιτικές που χρησιμοποιούν οι διοικήσεις για τη λήψη αποφάσεων και οδηγεί στην αύξηση της εμπορικής αξίας της επιχείρησης, καθώς ο δείκτης-τιμής προς

το κέρδος ανά μετοχή (P/E) εκφράζει το κέρδος που κερδίζει η επιχείρηση ανά μετοχή (Mughal & Osborne, 1995).

Η σημασία της έννοιας του κέρδους εξετάζεται από την πλευρά της επιχείρησης με βασική υπόθεση ότι σε κάθε προσέγγιση που αναφέρεται παρακάτω υπάρχει ο διαχωρισμός των λειτουργιών της ιδιοκτησίας και του ελέγχου, εφόσον φυσικά ιδιοκτήτες είναι οι μέτοχοι, ενώ αυτή που παίρνει τις αποφάσεις είναι η διοίκηση (Ronen, et al., 2006). Η έρευνα διαχωρίζεται σε τρεις βασικές προσεγγίσεις:

- 1) **Με βάση το κόστος των συμβολαίων**, η επιχείρηση καθορίζει τη λειτουργία της μέσω συμβάσεων που συνάπτει με τρίτους εντός και εκτός της επιχείρησης. Ο λόγος ύπαρξης των γραπτών συμβάσεων είναι η σύγκρουση συμφερόντων μεταξύ των συμβαλλομένων μερών. Τα κέρδη όπως και άλλα λογιστικά μεγέθη είναι χρήσιμα για το σχεδιασμό των συμβάσεων. Οι συμβάσεις χρησιμοποιούνται για τη δέσμευση των αντισυμβαλλόμενων μερών σε ένα αναπάντεχο γεγονός. Όμως, όταν οι συμβάσεις δεν μπορούν να ανταποκριθούν στις μεταβαλλόμενες οικονομικές καταστάσεις, τότε είναι χρήσιμα τα λογιστικά μεγέθη. Σε μια τέτοια περίπτωση είναι πολύ πιθανόν οι επιχειρήσεις να παραποιήσουν τα κέρδη τους προκειμένου να ανταποκριθούν στους όρους των συμβάσεων που έχουν συνάψει και να μην προκληθεί ζημία από αθέτηση των όρων της σύμβασης.
- 2) **Με βάση τη λήψη αποφάσεων**, η επιχείρηση αποτελεί έναν κοινωνικό οργανισμό του οποίου η δραστηριότητα καθορίζεται από τις αποφάσεις των μερών που αλληλεπιδρούν μέσα σε αυτήν. Επομένως με βάση αυτήν την προσέγγιση το ερώτημα γιατί τα κέρδη είναι σημαντικά για την επιχείρηση, θα πρέπει να επαναδιατυπωθεί ώστε το ερώτημα να αναφέρει γιατί τα κέρδη είναι σημαντικά για όσους λαμβάνουν αποφάσεις και έχουν την εξουσία να καθορίζουν τα στοιχεία του κέρδους. Τα κέρδη είναι σημαντικά στη λήψη αποφάσεων που απαιτούν την εκτίμηση μελλοντικών κερδών, όπως εκτιμώντας την αξία της επιχείρησης ή την αξιολόγηση του κινδύνου. Επιπλέον δεδομένου ότι τα κέρδη και οι λοιπές λογιστικές χρηματοοικονομικές πληροφορίες είναι δημόσιες, δεν καθορίζουν μόνο τι γνωρίζει κάποιος που θα κληθεί να λάβει απόφαση, αλλά και το τι αυτός νομίζει ότι γνωρίζουν οι άλλοι,

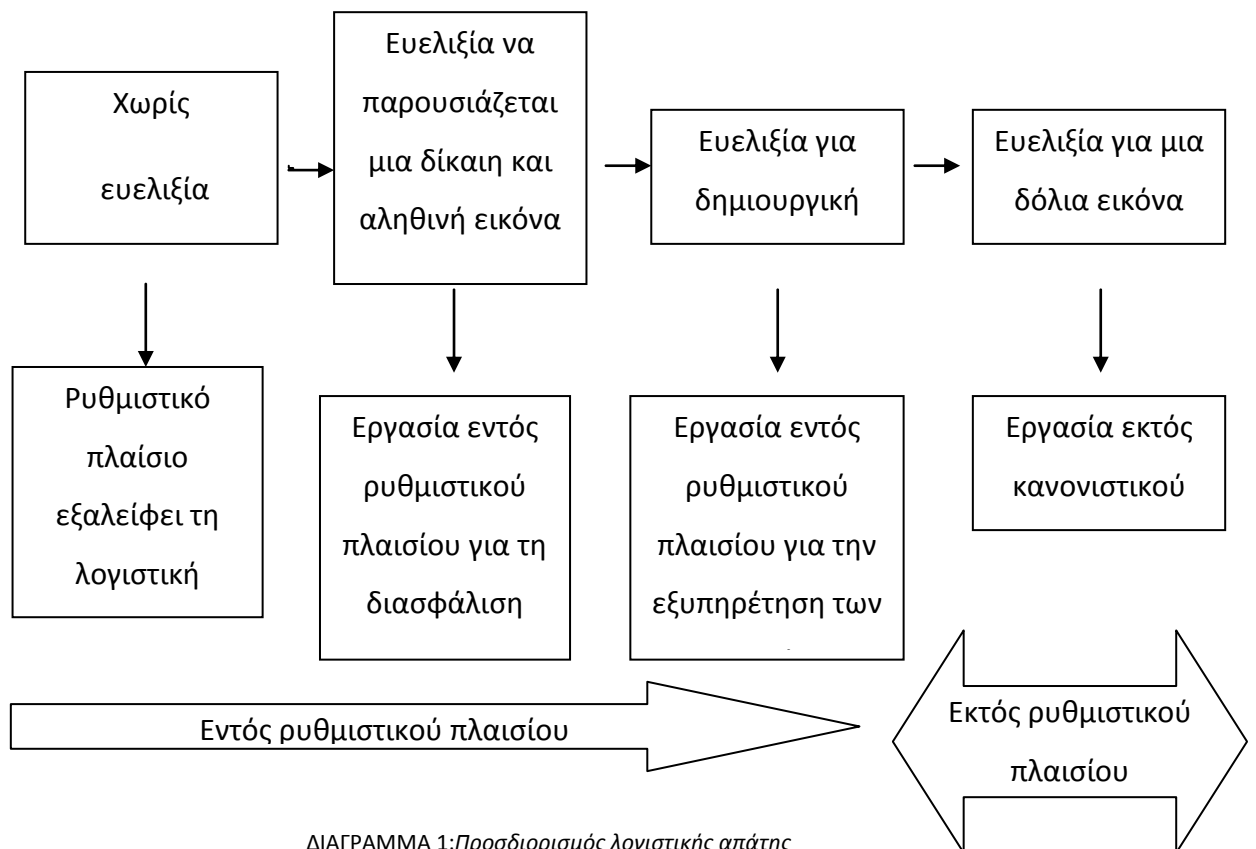
τι νομίζει ότι γνωρίζουν οι άλλοι ότι ξέρει κτλ. Στην περίπτωση αυτή η χειραγώγηση των κερδών θα είναι αβλαβής, όταν οι αποφάσεις που βασίζονται στη διαχείριση των κερδών είναι ίδιες με αυτές που βασίζονται σε μη διαχείριση των κερδών(καθώς οι δημοσιευμένες καταστάσεις είτε αντιπροσωπεύουν την αλήθεια, είτε την διαστρεβλώνουν), αλλά η ζημία που θα προκληθεί θα είναι μικρότερη από την αποκάλυψη της αλήθειας.

- 3) Με βάση τη νομική-πολιτική προσέγγιση,** όπως και με τις προηγούμενες αναγνωρίζεται η σύγκρουση συμφερόντων μεταξύ των μετόχων και της διοίκησης. Όμως από τη στιγμή που οι επενδυτές είναι οι εξωτερικοί παράγοντες που βασίζονται σε λογιστικές πληροφορίες που παίρνουν από τη διοίκηση, η χειραγώγηση των κερδών με τους μετόχους να λαμβάνουν τις απολύτως απαραίτητες πληροφορίες για την αξία της επιχείρησης είναι ένα μέσο για τη γεφύρωση της ασύμμετρης πληροφορίας που θα εξασφαλίσει την καλή θέληση των ιδιοκτητών-μετόχων. Από την άλλη πλευρά, η αρνητική όψη της χειραγώγησης των κερδών δημιουργεί διαστρέβλωση της αλήθειας και είναι το αποτέλεσμα μιας κακής διοίκησης ή πληροφόρησης από την επιχείρηση ή αποτελεί την ανάγκη αλλαγής του νομικού συστήματος.

Σαν συμπέρασμα όλων των παραπάνω μελετών ο όρος ποιότητα των κερδών δεν έχει μια συγκεκριμένη έννοια, καθώς χρησιμοποιείται κατά τη λήψη λογιστικών επιλογών λαμβάνοντας υπόψιν τον επιχειρηματικό κύκλο, συμπεριλαμβανομένου του χρονοδιαγράμματος των συναλλαγών και μπορεί μέσω διαφόρων ενεργειών να θεωρείται υψηλή ή χαμηλή. Το συμπέρασμα αυτό προκύπτει από το γεγονός ότι ενώ το καθαρό εισόδημα που προκύπτει από την δραστηριότητα της επιχείρησης είναι συγκεκριμένο, οι επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν πιέσεις σχετικά με την επίτευξη των στόχων των αναλυτών, συμμόρφωση με την υποχρέωση τήρησης του χρέους τους καθώς και την επίτευξη οικονομικής τους μεγέθυνσης, η οποία παρουσιάζεται κάποιες φορές έχοντας μεγάλη μεταβλητότητα. Οι αγορές παρόλα αυτά θα επιθυμούσαν μια ομαλή αύξηση του μεγέθους της οικονομικής οντότητας έτσι ώστε και το ρίσκο των επενδυτών να είναι μικρότερο. Σαν συνέπεια πολλές φορές οι managers προχωρούν σε ενέργειες μέσα από τα πλαίσια που επιτρέπουν τα πρότυπα,

ώστε να παρουσιαστεί μια ομαλοποιημένη ανάπτυξη μιας οντότητας μέσω της «δημιουργικής λογιστικής».

Η δημιουργική λογιστική αποτελεί η ευελιξία στο πλαίσιο της λογιστικής για τη διαχείριση της μέτρησης και της παρουσίασης των λογαριασμών, ώστε να εξυπηρετούν τα συμφέροντα των managers (Jones, 2011). Όταν έχουμε την εκούσια ύπαρξη χειρισμών εκτός του νόμιμου πλαισίου, ώστε να παρουσιαστούν οι λογαριασμοί με τέτοιο τρόπο ώστε να δίνουν λανθασμένη εικόνα, τότε το αποκαλούμε απάτη. Το παρακάτω διάγραμμα με βάση τον (Jones, 2011) διαχωρίζει τις πρακτικές που οδηγούν σε απάτη και αυτές που κινούνται εντός νομίμου πλαισίου.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1: Προσδιορισμός λογιστικής απάτης

Πηγή: Jones, 2011

2.3.1 Εισαγωγή στην έννοια της χειραγώγησης των κερδών

Τη βασικότερη έννοια της «δημιουργικής λογιστικής» που απασχολεί σε μεγάλο βαθμό την έρευνα τα τελευταία χρόνια, κυρίως από το 2005 είναι η χειραγώγηση των κερδών και αποτελεί έννοια αναφερόμενη στη βιβλιογραφία διεθνώς με τον όρο «earnings management» (Walker, 2013).Υπάρχουν τρεις πρωταρχικοί λόγοι για τους οποίους η διοικήσεις επιχειρούν τη χειραγώγηση των κερδών.

1. Οι απολαβές των διευθυντικών στελεχών σχετίζονται άμεσα με τις οικονομικές επιδόσεις της επιχείρησης. Επομένως έχουν άμεσο κίνητρο να παρουσιάσουν μια "ρόδινη" εικόνα της επιχείρησης προκειμένου να ανταποκριθούν στις προσδοκίες των επενδυτών και να ενισχύσουν έτσι τα προσωπικά τους οφέλη.
2. Τα ΔΠΧΑ περιλαμβάνουν πλήθος πολιτικών με βάση τις οποίες δύναται να κινηθούν οι διοικήσεις για τον σχηματισμό των οικονομικών καταστάσεων δίνοντας έτσι τη δυνατότητα να διαμορφώσουν την οικονομική κατάσταση της επιχείρησης.
3. Οι ελεγκτικές εταιρίες που ελέγχουν τις επιχειρήσεις, ενώ θεωρούνται ανεξάρτητες και ότι διαθέτουν αμεροληψία και αξιοπιστία όσον αφορά τη σχέση τους με τον ελεγχόμενο, παρόλα αυτά θα μπορούσαν πολλές φορές να "μπουν στον πειρασμό να λυγίσουν τους λογιστικούς κανόνες για να παρουσιάσουν την οικονομική κατάσταση της επιχείρησης με τρόπο που θα κρατήσει τον πελάτη ευχαριστημένο (Bhasin, 2016).

Το φαινόμενο των παραπονημένων καταστάσεων οφείλεται στη δυνατότητα της διοίκησης να αλλάζει -"smoothes" το καθαρό κέρδος της επιχείρησης σύμφωνα με τη βούλησή της (Copeland, 1968).

Η χειραγώγηση κερδών πραγματοποιείται όταν οι μάνατζερ των επιχειρήσεων επεμβαίνουν στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις δημιουργώντας συναλλαγές που αλλάζουν τη χρηματοοικονομική πληροφόρηση που λαμβάνουν από τις καταστάσεις οι διάφοροι ενδιαφερόμενοι, είτε για να τους παραπληροφορήσουν, είτε για να επηρεάσουν τα αποτελέσματα (Healy & Wahlen, 1999). Η διαπίστωση της προηγούμενης μελέτης για το γεγονός ότι οι διευθυντές αποφεύγουν να αναφέρουν τα κέρδη τους χαμηλότερα από τις προβλέψεις των αναλυτών (π.χ. εκπλήξεις

αρνητικών κερδών) και παρέχουν νέα στοιχεία για δράσεις που συμβάλλουν στο φαινόμενο αυτό επιβεβαιώνεται και μέσα από τα αποτελέσματα της μελέτης των (Burgstahler, et al., 2006).

Οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις των εισηγμένων επιχειρήσεων πολλές φορές παρουσιάζονται με τέτοιο τρόπο ώστε να προσελκύσουν επενδυτές (Graham, et al., 2005). Επιπλέον υπάρχουν αναφορές ότι λόγω έντονης αντίδρασης της αγοράς-επενδυτών στην περίπτωση μη επίτευξης στόχων (κερδών) οι επιχειρήσεις είναι πρόθυμες να θυσιάσουν οικονομική αξία με σκοπό να επιτύχουν ένα βραχυπρόθεσμο στόχο κέρδους. Η ανάγκη αυτή είναι επιτακτική για μεγάλο ποσοστό επιχειρήσεων. Σε μια προσπάθεια των επιχειρήσεων να καθησυχάσουν την αβεβαιότητα που νιώθουν οι επενδυτές προχωρούν σε εθελοντικές αποκαλύψεις (θελκτικών αποτελεσμάτων) σχετικά με την πορεία των κερδών τους, με σκοπό να μειώσουν τον κίνδυνο πρόβλεψης από τους επενδυτές για το πως θα κινηθεί η μετοχή .

Οι (Disai et.al 2006) εξετάζουν το βαθμό σύνδεσης αποφυγής πληρωμής φόρων και την προσπάθεια επίτευξης υψηλών αποδόσεων για τα διευθυντικά στελέχη των επιχειρήσεων και κάνουν προσπάθεια ανάλυσης του λόγου που οι μεγάλες διαφορές μεταξύ βιβλίων και φόρων συνδέονται με αρνητικές φυσιολογικές αποδόσεις. Μια νέα μέτρηση της φοροδιαφυγής των επιχειρήσεων δίνει τη δυνατότητα εύρεσης της σύνδεσης μεταξύ της έμφασης που δίνεται από τους μάνατζερ των επιχειρήσεων για τη διατήρηση της αξίας της μετοχής και των επιλογών τους όσον αφορά τη φοροδιαφυγή με έμφαση στο ρόλο της εταιρικής διακυβέρνησης. Η αποφυγή φόρων αποτελεί βάσει του μοντέλου που εξετάζεται, βασικό στοιχείο για τη λήψη εταιρικών αποφάσεων. Αυξήσεις αντισταθμιστικών κινήτρων τείνουν να οδηγήσουν σε μείωση του επιπέδου φοροαπαλλαγών με τρόπο σύμφωνο με τη συμπληρωματική σχέση μεταξύ παρέκκλισης και απαλλαγών. Επιπρόσθετα, το αρνητικό αυτό αποτέλεσμα δημιουργείται αρχικά από επιχειρήσεις με σχετικά χαμηλό επίπεδο ελέγχου και διακυβέρνησης επιβεβαιώνοντας το μοντέλο.

Η διαχείριση των κερδών μπορεί να γίνει στο σύνολο των δραστηριοτήτων της επιχείρησης. Εφόσον η διοίκηση μιας οικονομικής οντότητας μπορεί να επιλέξει λογιστικές πολιτικές με βάσει τα IFRS, GAAP είναι φυσικό να αναμένεται ότι θα

επιλεγούν πολιτικές για τη μεγιστοποίηση της δικής τους χρησιμότητας ή και της αγοραίας αξίας της επιχείρησης (Healy & Wahlen, 1999). Αυτή η διαδικασία σύμφωνα με τον Scott (2003) ονομάζεται διαχείριση των κερδών.

Η διαφορετική-ασύμμετρη πληροφόρηση που έχουν η διοίκηση και η ιδιοκτησία αποτελεί τη λεπτή διαχωριστική γραμμή μεταξύ του νόμιμου και παράνομου τρόπου χειραγώγησης των κερδών (fraud-απάτη). Όταν αναφερόμαστε σε δόλια χρηματοοικονομική αναφορά μπορεί να επιτευχθεί με τους παρακάτω τρόπους:

- Χειραγώγηση, παραποίηση ή αλλοίωση λογιστικών βιβλίων ή δικαιολογητικών και εγγράφων από τα οποία καταρτίζονται οι οικονομικές καταστάσεις
- Παραπλανητική ή εσκεμμένη παράλειψη γεγονότων, συναλλαγών ή άλλων σημαντικών πληροφοριών στις οικονομικές καταστάσεις
- Εσκεμμένη ή εσφαλμένη εφαρμογή των λογιστικών αρχών που αφορούν τα ποσά, την κατάταξη, τον τρόπο παρουσίασης ή αποκάλυψης (Nguyen, 2008)

2.4 Οι μέθοδοι χειραγώγησης των κερδών

Η χειραγώγηση των κερδών με βάση τους Schilit & Perler (2010) περιλαμβάνει τις παρακάτω κατηγορίες μεθόδων:

ΠΙΝΑΚΑΣ 1:Χειρισμοί των Χρηματοοικονομικών Καταστάσεων

1. Καταγραφή εσόδων σε χρόνο προγενέστερο της ολοκλήρωσης όλων των υπηρεσιών ή αμφίβολης ποιότητας εσόδων.	<ul style="list-style-type: none"> • Καταγραφή εσόδων πριν από την ολοκλήρωση όλων των υπηρεσιών • Καταγραφή εσόδων πριν από την αποστολή του προϊόντος • Καταγραφή εσόδων για προϊόντα που δεν απαιτείται να αγοραστούν
2. Καταγραφή πλασματικών εσόδων	<ul style="list-style-type: none"> • Καταγραφή των εσόδων για της πωλήσεις που δεν πραγματοποιήθηκαν • Καταγραφή των εσόδων από επενδύσεις ως έσοδα • καταγραφή των εισπράξεων που παραλήφθηκαν μέσω δανείου ως έσοδα

3. Αύξηση του εισοδήματος μέσω της πώλησης περιουσιακών στοιχείων	<ul style="list-style-type: none"> • Αύξηση των κερδών πουλώντας περιουσιακά στοιχεία και καταγραφή των εσόδων ως έσοδα από την παραγωγική δραστηριότητα • αύξηση των κερδών με την ταξινόμηση των επενδυτικών εσόδων ή κερδών ως εσόδων
4. Μετατόπιση τρεχουσών εξόδων σε προγενέστερη ή μεταγενέστερη περίοδο.	<ul style="list-style-type: none"> • Η απόσβεση του κόστους γίνεται πολύ αργά • Αλλαγή των λογιστικών προτύπων για την προώθηση της χειραγώγησης • Κεφαλαιοποίηση των κανονικών λειτουργικών δαπανών με σκοπό τη μείωση των δαπανών με τη μετακίνηση της από την κατάσταση αποτελεσμάτων στον ισολογισμό • Παράλειψη εγγραφής ή απομείωσης απομειωμένων περιουσιακών στοιχείων
5. Παράλειψη εγγραφής ή λανθασμένη απομείωση απομειωμένων υποχρεώσεων.	<ul style="list-style-type: none"> • Παράλειψη εγγραφής ή απομείωσης απομειωμένων περιουσιακών στοιχείων. • Παράλειψη καταγραφής των εξόδων και των υποχρεώσεων, όταν οι μελλοντικές υπηρεσίες παραμένουν.
6. Μετατόπιση τρεχόντων εσόδων σε μεταγενέστερη περίοδο.	<ul style="list-style-type: none"> • Δημιουργία αποθεματικού ως πηγή εσόδων για την ενίσχυση της μελλοντικής απόδοσης. • Συγκρατώντας πίσω τα έσοδα.
7. Μετατόπιση μελλοντικών εξόδων στην τρέχουσα περίοδο.	<ul style="list-style-type: none"> • Επιτάχυνση των δαπανών στην τρέχουσα περίοδο. • Αλλαγή των λογιστικών μεθόδων για την προώθηση της χειραγώγησης, ιδίως

	μέσω διατάξεων για αποσβέσεις και απομειώσεις.
--	--

Πηγή: Bhasin (2016)

Με βάση τα παραπάνω η χειραγώγηση πραγματοποιείται:

- Μέσω των δεδουλευμένων.
- Μέσω της πραγματικής δραστηριότητας της επιχείρησης και
- Μέσω της μετατόπισης του εισοδήματος

2.4.1 Η έννοια του δεδουλευμένου και μέθοδοι υπολογισμού

Η κερδοφορία μίας επιχείρησης εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τις χρηματοροές της. Η υπεροχή των ταμειακών εισροών έναντι των εκροών μεταφράζεται σε κέρδος για την επιχείρηση. Ωστόσο, τα έσοδα και τα έξοδα των επιχειρήσεων δεν ακολουθούνται από ταυτόχρονες εισροές ή εκροές χρήματος. Οι επιχειρήσεις στην προσπάθειά τους να έχουν αξιόπιστη πληροφόρηση για την αποδοτική και αποτελεσματική λειτουργία κατά τη διάρκεια μίας διαχειριστικής χρήσης, έχουν υιοθετήσει τη λογιστική του δεδουλευμένου.

Με βάση τη Λογιστική θεωρία η θεμελιώδης αρχή του δεδουλευμένου επιτάσσει την αναγνώριση των επιπτώσεων των συναλλαγών και γεγονότων της οντότητας και τη συμπερίληψή τους στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις της στο χρόνο που προκύπτουν και όχι στο χρόνο που διακανονίζονται ταμειακά (χρόνος έκδοσης του παραστατικού που φορολογικά συμπίπτει με την κτήση του δικαιώματος είσπραξης). Αναγνωρίζει τα έσοδα και τα έξοδα όταν συμβαίνουν και αποσυνδέει την ταμειακή κίνηση η οποία μπορεί να γίνει και αργότερα. Σύμφωνα με τις γενικές αρχές της λογιστικής τα έσοδα αναγνωρίζονται τη χρονική στιγμή που πραγματοποιείται η πώληση, ενώ τα έξοδα αναγνωρίζονται τη χρονική στιγμή που αφορούν. Τα δεδουλευμένα ποσά εμφανίζονται συνεπώς λόγω του ασύγχρονου χαρακτήρα πραγματοποίησης των εσόδων και των εξόδων και της αντίστοιχης είσπραξης ή πληρωμής.

Πολλές έρευνες συμπεραίνουν ότι τα λογιστικά κέρδη αποτελούν το καλύτερο μέσο πρόβλεψης των αποδόσεων σε σχέση με τις ταμειακές ροές (π.χ., Dechow, Kothari, and Watts 1998; Barth, Cram and Nelson 2001; Kim and Kross 2005), καθώς τα κέρδη εμπεριέχουν μεγαλύτερη επεξηγηματική ικανότητα σε σχέση με τις ταμειακές ροές από λειτουργικές δραστηριότητες για την απόδοση των μετοχών. Αυτό συμβαίνει λόγω της ύπαρξης των δεδουλευμένων. Τα δεδουλευμένα παίζουν σημαντικό ρόλο στη βελτίωση της ικανότητας των κερδών να αντανakλούν σταθερές επιδόσεις χρονικά και αυτό γιατί τα λογιστικά κέρδη έχουν καλύτερη ικανότητα να προβλέπουν τη μελλοντική κερδοφορία από ταμειακές ροές σε σχέση με τις ταμειακές ροές από λειτουργικές δραστηριότητες. Σύμφωνα με την παραπάνω μελέτη τα λογιστικά κέρδη φαίνεται να δέχονται μικρότερο βαθμό στρεβλώσεων από τις ταμειακές ροές και καταλήγει ότι για την καλύτερη πρόβλεψη των κερδών οφείλεται η ύπαρξη δεδουλευμένων. Από την άλλη πλευρά υποστηρίζεται ότι η ικανότητα των κερδών να προβλέπουν μελλοντικές ταμειακές ροές αυξάνεται με την πάροδο του χρόνου και αποδίδεται στην αυξανόμενη ικανότητα των ταμειακών ροών να προβλέπουν μελλοντικές ροές με την πάροδο του χρόνου (Nallareddy, et al., 2017). Το γεγονός αυτό οφείλεται κυρίως στις αλλαγές που έχουν επέλθει στον τρόπο παραγωγής με τις αλλαγές των λειτουργικών κύκλων, της μείωσης έντασης κεφαλαίου εργασίας λόγω της εξέλιξης της τεχνολογίας. Η μέθοδος υπολογισμού των δεδουλευμένων βασίζεται σε δύο λογιστικές καταστάσεις την Κατάσταση Ταμειακών Ροών και την κατάσταση του Ισολογισμού. Η ΚΤΡ παρέχει συμπληρωματικές πληροφορίες σχετικά με το ύψος της ρευστότητας και της δυναμικότητας που έχει μία επιχείρηση για κερδοφορία. Η ΚΤΡ παρουσιάζει τις εισπράξεις(πηγές) και τις πληρωμές (χρήσεις), καθώς και την καθαρή μεταβολή στα ρευστά διαθέσιμα που απορρέουν από τις Λειτουργικές, Επενδυτικές και Χρηματοοικονομικές δραστηριότητες της επιχείρησης.

Η κατάσταση του Ισολογισμού είναι ο λογιστικός πίνακας που εμφανίζει τα περιουσιακά στοιχεία, τις υποχρεώσεις και την καθαρή θέση της επιχείρησης σε ορισμένη χρονική στιγμή. Με βάση το ΔΛΠ 12 η βάση που χρησιμοποιείται για να υπολογίζει τους αναβαλλόμενους φόρους είναι η μεθοδολογία του Ισολογισμού.(Δημητρίου, 2015)

Με βάση μελέτη του Hanlon (2014) για το εάν υπάρχει σχέση μεταξύ των δύο παραπάνω μεθόδων και για το κατά πόσον η σχέση αυτή οφείλεται στην αναβαλλόμενη φορολογία που προκύπτει από τις αναπροσαρμογές των πάγιων περιουσιακών στοιχείων προκύπτει ότι υπάρχει θετική σχέση ανάμεσα στις δύο μεθόδους και πως μάλιστα η αναβαλλόμενη φορολογία κατέχει σημαντικό ρόλο σε αυτήν. Η μέθοδος των ταμειακών ρών προτείνεται από τους Collins & Hribar (2000), καθώς σε έρευνα τους για την επίδραση πάνω στα δεδουλευμένα εξετάζοντας τα από διαδοχικούς λογαριασμούς του ισολογισμού, αλλά και από την κατάσταση ταμειακών ρών καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι η παρακολούθησή τους μέσω των ταμειακών ρών είναι ασφαλέστερη, καθώς αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι των δημοσιευμένων χρηματοοικονομικών καταστάσεων, διότι παρέχει συμπληρωματικές πληροφορίες σχετικά με τη ρευστότητα και τη δυναμικότητα της κερδοφορίας της επιχείρησης. (Cheng & Thomas, 2006; Core et al., 2006). Επίσης οι ταμειακές ροές μπορούν να προβλέψουν καλύτερα μελλοντικές ταμειακές ροές μετρώντας τα δεδουλευμένα και τις ταμειακές ροές κατευθείαν από την κατάσταση ταμειακών ρών και όχι χρησιμοποιώντας τη μέθοδο του ισολογισμού (Nallareddy, et al., 2017).

Αντίθετα, οι (Xie, 2001; Thomas και Zhang, 2002; Fairfield et al., 2003, Richardson et al., 2005; Mashruwala et al., 2006; Pincus et al., 2007; Zhang, 2007; Wu et al., 2010) αναφέρουν ότι έκαναν χρήση της μεθόδου του ισολογισμού, παρόλο που οι έρευνες δείχνουν ότι συμπεριλαμβάνεται σημαντικό επίπεδο σφάλματος.

2.4.2 Υποδείγματα υπολογισμού δεδουλευμένων

Τα δεδουλευμένα χωρίζονται σε δύο κατηγορίες:

- τα κανονικά ή μη χειραγωγημένα δεδουλευμένα
- τα μη κανονικά ή χειραγωγημένα δεδουλευμένα

Τα διάφορα υποδείγματα χειραγωγημένων δεδουλευμένων μελετούν τα δεδουλευμένα που μπορεί να επηρεάσουν οι διοικήσεις των επιχειρήσεων. Το πρώτο βήμα για τον υπολογισμό των χειραγωγημένων δεδουλευμένων είναι ο υπολογισμός των συνολικών δεδουλευμένων. Η μέθοδος των ταμειακών ρών υπολογίζει τα συνολικά δεδουλευμένα ως εξής:

Συνολικά Δεδουλευμένα

$$= \text{Καθαρά Κέρδη} - \text{Καθαρές Λειτουργικές Ταμειακές Ροές} \quad (1)$$

Η μέθοδος του ισολογισμού (Collins and Hribar, 2002) υπολογίζει τα συνολικά δεδουλευμένα ως εξής:

$$\begin{aligned} \text{Συνολικά Δεδουλευμένα} = & \hspace{15em} (2) \\ & \Delta\text{Κυκλοφορούντων μη ταμειακών} - \Delta\text{Βραχυπρόθεσμων Υποχρεώσεων} + \\ & \Delta\text{Μακροπρόθεσμο χρέος στις Βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις} - \text{Αποσβέσεις} \end{aligned}$$

(«Δ» σημαίνει μεταβολή)

Ο Healy (1985) επιχείρησε να μελετήσει την ύπαρξη χειραγώγησης κερδών για ένα δείγμα επιχειρήσεων στις ΗΠΑ. Συνέκρινε το μέσο ύψος των συνολικών δεδουλευμένων με τη διαχωριστική μεταβλητή της διαχείρισης κερδών. Ένα μειονέκτημα του υποδείγματος αποτελεί η υπόθεση ότι οι επιχειρήσεις διενεργούν συστηματικά χειραγώγηση των κερδών καθ' όλη τη διάρκεια της περιόδου. Η υπόθεση αυτή δεν είναι σωστή, καθώς οι επιχειρήσεις μπορεί για επιλεγμένες χρονιές να διενεργήσουν χειραγώγηση κερδών πριν μια αρχική δημόσια εγγραφή ή το έτος που πραγματοποιούν αύξηση μετοχικού κεφαλαίου, όπως αναφέρεται και στη βιβλιογραφία.

Το μοντέλο Modified Jones, το οποίο θα χρησιμοποιηθεί και στην παρούσα εργασία για να υπολογίσει το ύψος των διαφοροποιημένων δεδουλευμένων των επιχειρήσεων του δείγματος, βασίζεται στο αρχικό μοντέλο που προτάθηκε από την Jones (1991), το οποίο θεωρεί ότι τα κανονικά δεδουλευμένα είναι συνάρτηση των πωλήσεων και της επένδυσης σε πάγιο εξοπλισμό. Πάνω στο μοντέλο της Jones, η Dechow (1995)¹ εισήγαγε μια τροποποίηση με βασική επιδίωξη να εξαλείψει τα σφάλματα εκτίμησης των διακριτικών δεδουλευμένων εξαιτίας της διακριτικότητας πάνω στα έσοδα, καθώς εμπειρικά αποδείχτηκε ότι το αρχικό μοντέλο ερμηνεύει το ¼ των αποκλίσεων στα συνολικά δεδουλευμένα.

---

¹ Το αρχικό μοντέλο υποθέτει σιωπηρά ότι δεν ασκείται η επιρροή της διοίκησης πάνω στα έσοδα κατά την περίοδο εκτίμησης ή κατά την περίοδο του γεγονότος, ενώ το τροποποιημένο μοντέλο βασίζεται στην υπόθεση ότι οι αλλαγές στα έσοδα είναι αποτέλεσμα χειραγώγησης των κερδών.

Ένα άλλο υπόδειγμα παρουσιάστηκε από τους Kothari et.al (2005) και βασίζεται στο υπόδειγμα της Jones (1991) και στην τροποποίησή του επαυξάνοντας με το δείκτη ROA με μια χρονική υστέρηση και ονομάστηκε linear performance-matching model.

Οι Dechow and Sloan (1995), Guay and Kothari(1996),Young (1999), Thomaw and Zhang(2000), Kothari and Wasley (2005) επίσης έχουν δημιουργήσει μοντέλα τα οποία έχουν προσπαθήσει να ανιχνεύσουν τη χειραγώγηση των κερδών χρησιμοποιώντας διαφορετικά δεδομένα και μεθόδους τα οποία όμως έχουν και αυτά χαμηλή ικανότητα ανίχνευσης της χειραγώγησης των κερδών, καθώς όλα τα υποδείγματα έχουν οικονομετρικές αδυναμίες. Επίσης, πολλά υποδείγματα αγνοούν παράγοντες που μπορούν να επηρεάσουν τα δεδουλευμένα, καθώς επίσης υπάρχουν πολλοί εξωγενείς παράγοντες που επηρεάζουν τα υποδείγματα αυτά. Ο Mc Nichols (2001) σε μελέτη του αναφέρει ότι το μέγεθος μιας επιχείρησης επηρεάζει τα δεδουλευμένα, αλλά το μοντέλο Jones το απορρίπτει.

2.4.3 Μία προσέγγιση του τρόπου επίδρασης των διαφορών λογιστικής-φορολογικής βάσης

Το λογιστικό σύστημα της οντότητας, με βάση τη λογιστική οδηγία της ΕΛΤΕ, απαιτείται να παρακολουθεί τόσο τη λογιστική αξία των στοιχείων των εσόδων, εξόδων, περιουσιακών στοιχείων, υποχρεώσεων και καθαρής θέσης, κατά περίπτωση, με σκοπό την κατάρτιση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων της οντότητας, όσο και τη φορολογική βάση των στοιχείων εφόσον διαφέρουν, με σκοπό τη συμμόρφωση με τη φορολογική νομοθεσία και την υποβολή φορολογικών δηλώσεων. Η παρακολούθηση είναι δυνατόν να υλοποιείται με οποιονδήποτε πρόσφορο αλλά και ασφαλή τρόπο, ώστε να μπορούν να εξαχθούν οι απαραίτητες πληροφορίες για την κατάρτιση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων, την σύνταξη των φορολογικών δηλώσεων και τη διασφάλιση της δυνατότητας διενέργειας οποιουδήποτε ελέγχου.

Οι αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις και υποχρεώσεις προκύπτουν όταν η φορολογική μεταχείριση ενός στοιχείου διαφέρει προσωρινά από τη λογιστική του. Οι φόροι αυτοί μπορεί να προκύψουν από εγγυήσεις, έξοδα δικαιωμάτων προαίρεσης, συντάξεις, μισθώσεις, καθαρές ζημίες εκμετάλλευσης, αποσβέσιμα περιουσιακά στοιχεία, αποθέματα κ.α. DePamphilis (2018). Οι αναβαλλόμενοι φόροι έχουν

τρέχουσες και μελλοντικές ή μη βραχυπρόθεσμες επιπτώσεις στην ταμειακή ροή. Ο τρέχων αντίκτυπος αντικατοπτρίζεται με την προσθήκη της μεταβολής των αναβαλλόμενων φορολογικών υποχρεώσεων και την αφαίρεση της μεταβολής των αναβαλλόμενων φορολογικών απαιτήσεων στον υπολογισμό του κεφαλαίου κίνησης. Η μη βραχυπρόθεσμη επίδραση των αναβαλλόμενων περιουσιακών στοιχείων εμφανίζεται γενικά σε άλλα μακροπρόθεσμα περιουσιακά στοιχεία και αναβαλλόμενες φορολογικές υποχρεώσεις στον ισολογισμό της επιχείρησης. Μια αναβαλλόμενη φορολογική απαίτηση είναι ένα μελλοντικό φορολογικό πλεονέκτημα δεδομένου ότι οι μειώσεις που δεν επιτρέπεται να γίνουν κατά την τρέχουσα περίοδο μπορούν να πραγματοποιηθούν σε μελλοντική, ενώ μια μελλοντική φορολογική υποχρέωση αντιπροσωπεύει την αύξηση των φόρων που θα καταβληθούν σε μελλοντικά έτη. Για την εκτίμηση της αξίας των ιδίων κεφαλαίων μιας επιχείρησης η παρούσα αξία των αναβαλλόμενων φορολογικών υποχρεώσεων μείον των απαιτήσεων αφαιρείται από την αξία της επιχείρησης(οι καθαρές αναβαλλόμενες φορολογικές υποχρεώσεις είναι κατάλληλο μέγεθος καθώς οι αναβαλλόμενες φορολογικές υποχρεώσεις είναι συνήθως μεγαλύτερες από τις απαιτήσεις για τις επιχειρήσεις).

2.4.3.1 Ο ρόλος της αναβαλλόμενης φορολογίας στη χειραγώγηση των αποτελεσμάτων

Άμεση σχέση με τη βάση των δεδουλευμένων έχει και η μελέτη σχετικά με τη φορολόγηση των κερδών και οι αναβαλλόμενοι φόροι.

Οι Phillips et al.(2003) παρέχουν στοιχεία σχετικά με τους τύπους λογαριασμών που αποκαλύπτουν τις δραστηριότητες χειραγώγησης κερδών. Βασίζονται στα στοιχεία των Burgstahler και Dichev (1997) για τη χειραγώγηση των κερδών, ώστε να αποφευχθεί η μείωση τους και τα συμπεράσματα του Phillips et al. (2003) ότι η αναβαλλόμενη φορολογική επιβάρυνση (Deferred Tax Expenses) μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την ανίχνευση αυτής της χειραγώγησης. Συγκεκριμένα, ερευνούν τη σχέση μεταξύ των μεταβολών των ετήσιων κερδών και των μεταβολών των συστατικών στοιχείων αναβαλλόμενων φορολογικών απαιτήσεων και υποχρεώσεων που αναφέρονται στα notes των επιχειρήσεων. Στόχος είναι να αποκαλυφθούν οι λογαριασμοί που υποδηλώνουν χειραγώγηση κερδών, καθώς και να αποκαλυφθούν

τα βήματα που ακολουθούν οι επιχειρήσεις για να αυξήσουν τα κέρδη τους. Τα στοιχεία της μελέτης δείχνουν ότι οι μεταβολές στο στοιχείο της αναβαλλόμενης φορολογικής υποχρέωσης (Deferred Tax Liability) που σχετίζονται με τις δεδουλευμένες δαπάνες και τα αποθεματικά μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τον εντοπισμό της χειραγώγησης κερδών, προκειμένου να αποφευχθεί η μείωση των κερδών.

Επίσης, μια επιχείρηση αναγνωρίζει ένα ποσό ως αναβαλλόμενη φορολογική απαίτηση κατά την έκταση που αναμένεται ότι θα υπάρξει μελλοντικό φορολογητέο εισόδημα, έναντι του οποίου οι αχρησιμοποίητες φορολογικές ζημιές και πιστωτικοί φόροι μπορεί να χρησιμοποιηθούν (big bath -deferred taxes) (Christensen, et al., 2007). Από την έρευνα διαπιστώνεται ότι για την πραγματοποίηση της πιθανότητας αυτής η επιχείρηση αναγνωρίζει μεγαλύτερο ποσό μελλοντικών εσόδων από αυτό που αναμένεται να εισρεύσει στην οντότητα με σκοπό να αναγνωρίσει μεγαλύτερο ποσό αναβαλλόμενης φορολογικής απαίτησης από αυτό που πραγματικά μπορεί να καλυφθεί. Επιπλέον, η απομείωση των αναβαλλόμενων φορολογικών απαιτήσεων μετά από έλεγχο για την πραγματοποίησή τους στο τέλος κάθε χρήσης οδηγούν στο συμπέρασμα ότι οι επιχειρήσεις επιδιώκουν κατά ένα μεγάλο βαθμό χειραγώγηση των κερδών τους.

Σε σχετική μελέτη για τη συμμόρφωση μεταξύ φορολογικών και λογιστικών κερδών καθώς και των φόρων που προκύπτουν βάσει αυτών αναφέρουν ότι στις ΗΠΑ υπάρχουν πολέμιοι και υποστηρικτές της αναβαλλόμενης φορολογίας (Atwood, et al., 2007). Στη μελέτη τους εξετάζεται το κατά πόσον το απαιτούμενο επίπεδο σύγκλισης μεταξύ των κανόνων της φορολογίας και των κανόνων των Λογιστικών Προτύπων θα επηρεάζει τη χειραγώγηση των κερδών και τη συσχέτιση μεταξύ κερδών και μελλοντικών ταμειακών ροών.

Οι αναβαλλόμενοι φόροι εξετάζεται επίσης αν παρέχουν αυξημένες πληροφορίες σχετικά με τις μελλοντικές πληρωμές φόρων και διερευνάται το κατά πόσο η σχέση επηρεάζεται από το αν και πότε θα αναστραφούν οι λογαριασμοί αναβαλλόμενου φόρου (Laux, 2013). Η ανάλυση αποδεικνύει ότι ενώ οι αναβαλλόμενοι φόροι παρέχουν αυξημένες πληροφορίες για μελλοντικές πληρωμές φόρων, το μέγεθος των

πληροφοριών είναι μικρό. Βάσει των θεωρητικών προβλέψεων (Guenther and Sansing 2000, 2004, Dotan 2003), η ανάλυση δείχνει ότι υπάρχει ασύμμετρη σχέση μεταξύ αναβαλλόμενων φόρων και μελλοντικών φορολογικών πληρωμών. Οι αναβαλλόμενοι φόροι που σχετίζονται με τις προσωρινές διαφορές που περιλαμβάνονται στα έσοδα πριν από το φορολογητέο εισόδημα συνδέονται με μελλοντικές πληρωμές φόρων. Αντίθετα, οι αναβαλλόμενοι φόροι που σχετίζονται με προσωρινές διαφορές που περιλαμβάνονται στα έσοδα μετά από φορολογητέα εισοδήματα δεν συνδέονται με μελλοντικές πληρωμές φόρων. Τέλος, η ανάλυση παρέχει στοιχεία βάσει των οποίων η αύξηση των αναβαλλόμενων φορολογικών υπολοίπων δεν αναβάλλει τις μελλοντικές πληρωμές φόρων

Η μελέτη των Hanlon et.al (2014) επικεντρώνεται στη βασική σχέση της κατάστασης οικονομικής θέσης της επιχείρησης με την κατάσταση αποτελεσμάτων της αναβαλλόμενης φορολογίας και αν η σχετική αξία σχετίζεται με την υποχρέωση των οντοτήτων να αναφέρουν τις αναβαλλόμενες φορολογικές συνέπειες των αναπροσαρμογών των στοιχείων του ενεργητικού τους όπως ιδιοκτησία, εξοπλισμός, κ.α. Τα αποτελέσματα της έρευνας τους δείχνουν ότι η προσαύξηση των αναβαλλόμενων φορολογικών υπολοίπων συσχετίζεται άμεσα μεταξύ της κατάστασης οικονομικής θέσης και της κατάστασης αποτελεσμάτων και αυτό αποδίδεται στην αναβαλλόμενη φορολογία ορισμένων αναπροσαρμογών των στοιχείων του ενεργητικού.

Επίσης, το πληροφοριακό περιεχόμενο των αναβαλλόμενων φορολογικών στοιχείων εξετάζεται για τις τιμές των μετοχών ελληνικών εισηγμένων επιχειρήσεων για την περίοδο μετά την εφαρμογή των IFRS χρησιμοποιώντας δύο αλληλένδετα ερευνητικά περιβάλλοντα που αναμένεται να επηρεάσουν: τη χρηματοπιστωτική κρίση και την υπάρχουσα ζημία. Τα αποτελέσματα της έρευνας υποδηλώνουν ότι τα στοιχεία του αναβαλλόμενου φόρου περιέχουν πληροφορίες που οι επενδυτές θεωρούν σχετικές. Δηλαδή, οι επιχειρήσεις με ζημία έχουν στις χρηματοοικονομικές τους καταστάσεις στοιχεία φόρου που οι επενδυτές θεωρούν ως σημάδια μελλοντικών επιδόσεων. Επιπλέον με βάση την παρούσα μελέτη, από πολλές έρευνες προκύπτει ότι οι καθαρές αναβαλλόμενες φορολογικές υποχρεώσεις συνδέονται αρνητικά με τις τιμές

των μετοχών και αυτό το αποτέλεσμα γίνεται εντονότερο κατά την περίοδο της χρηματοπιστωτικής κρίσης (Samara, 2014).

Το αποτέλεσμα που θα έχει η απόφαση να αλλάξει ο τρόπος που θα παρουσιάζονται οι προσωρινές και μόνιμες διαφορές στον ισολογισμό των επιχειρήσεων εξετάζεται από τους (Bauman et.al. 2016). Επισημαίνεται ότι βάσει και παλαιότερων ερευνών και παρατηρήσεων η κατηγοριοποίηση των διαφορών ως μόνιμες πιθανόν να επηρεάσουν τη χρησιμότητα των διαφορών για τους χρήστες των οικονομικών καταστάσεων και ιδιαίτερα των επενδυτών.

Σε άρθρο σχετικό με το πως συμβαδίζουν φορολογία και λογιστικοί χειρισμοί των επιχειρήσεων στην Ευρωπαϊκή Ένωση αναφέρεται ότι καθώς τα ΔΠΧΑ έχουν μειώσει τη χρησιμότητα των λογιστικών αριθμών για την εξυπηρέτηση φορολογικών σκοπών κρίνεται αναγκαίο να επαναπροσδιοριστούν τα βασικά στοιχεία του λογιστικού συστήματος και οι σκοποί τους οποίους θα πρέπει να υπηρετούν από δω και στο εξής (Sikka, 2017).

Οι (Brouwer & Naarding 2018) αναλύουν τα εννοιολογικά προβλήματα του ΔΛΠ 12 στην παγκόσμια βιβλιογραφία αναφορικά με την τρέχουσα λογιστική για τους αναβαλλόμενους φόρους, ενώ παράλληλα προτείνουν λύσεις για να καταστεί η αναβαλλόμενη φορολογία μέσω των ΔΠΧΑ πιο αξιόπιστη. Μέσα από το έργο τους τονίζεται ότι οι αναβαλλόμενοι φόροι θα πρέπει να αναγνωρίζονται μόνο για πραγματικές προσωρινές διαφορές που θα έχουν ως αποτέλεσμα πραγματικές πληρωμές φόρων ή και εισπράξεις φόρων. Οι προσωρινές διαφορές για τις οποίες έχει πραγματοποιηθεί η φορολογική ταμειακή ροή έχουν επιπτώσεις στην αποτίμηση για το υποκείμενο περιουσιακό στοιχείο ή υποχρέωση και θα πρέπει συνεπώς να λογιστικοποιούνται με βάση την προσέγγιση προσαρμογής αποτίμησης. Επιπλέον, καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι η μερική κατανομή πρέπει να αντικαταστήσει τη συνολική κατανομή προκειμένου να ευθυγραμμιστεί καλύτερα ο αναβαλλόμενος φόρος με τις αναμενόμενες μελλοντικές ταμειακές ροές προκειμένου να επιτευχθεί ένα πιο αποτελεσματικό σύστημα αποτίμησης. Τέλος, καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι τα αναβαλλόμενα φορολογικά υπόλοιπα θα πρέπει να αποτιμώνται σε

προεξοφλημένη βάση, έτσι ώστε η χρονική αξία αυτών να αντικατοπτρίζει μια πιο ρεαλιστική εικόνα των αποτελεσμάτων.

2.4.4. Χειραγώγηση μέσω των πραγματικών συναλλαγών

Η έννοια της χειραγώγησης μέσω των πραγματικών συναλλαγών έρχεται τόσο από την ασύμμετρη πληροφόρηση μεταξύ της διοίκησης και των ιδιοκτητών-επενδυτών, όσο και από την πίεση που δέχονται τα στελέχη της επιχείρησης για την επίτευξη των επιδιωκόμενων βραχυχρόνιων στόχων των χρηματοοικονομικών αναλυτών. Χειρισμοί όπως η μείωση των τιμών μέσω των εκπτώσεων για την προσωρινή αύξηση των κερδών μπορεί να προκαλέσει μελλοντικό πρόβλημα στην κερδοφορία. Ο Roychowdhury (2006) αναφέρει ότι μέσω αυτού του είδους χειραγώγησης, οι διευθυντές επιδιώκουν την αποφυγή αναφοράς ετήσιων ζημιών. Επίσης αναφέρει ότι η χειραγώγηση μέσω πραγματικών συναλλαγών επηρεάζει κυρίως τις ταμειακές ροές και σε κάποιες περιπτώσεις τα δεδουλευμένα. Για τον εντοπισμό προσπαθειών χειραγώγησης για την αποφυγή ζημιών ελέγχει για την ύπαρξη:

- προσωρινά αυξημένων πωλήσεων που προέρχονται από την παροχή εκπτώσεων,
- για μείωση των λειτουργικών εξόδων και
- για υπερπαραγωγή ώστε τα Γενικά Βιομηχανικά Έξοδα να επιμερίζονται σε περισσότερες μονάδες, ώστε να εμφανίζεται μειωμένο το σταθερό κόστος που συνεπάγεται μειωμένο κόστος πωληθέντων, άρα και αυξημένο περιθώριο κέρδους.

2.4.5 Χειραγώγηση κερδών μέσω της μετατόπισης του εισοδήματος και κατανομής του κόστους

Το ζήτημα της διάβρωσης της φορολογικής βάσης και της μετατόπισης των κερδών βρίσκεται στην πρώτη γραμμή της δημόσιας συζήτησης και της ατζέντας της διεθνούς πολιτικής. Οι πολυεθνικές εταιρείες έχουν τη δυνατότητα να μεταφέρουν εισοδήματα και κέρδη σε όλες τις θυγατρικές τους ανά τον κόσμο – μέσω είτε των ενδοομιλικών δανείων, των άυλων περιουσιακών στοιχείων τους (π.χ. άδειες μάρκας ή διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας), τα οποία παρουσιάζουν μεγάλες οικονομίες κλίμακας, αλλά ταυτόχρονα η αξία τους εξαρτάται άμεσα από την παραμονή εντός του οργανισμού,

από την πώληση τους μέσω της ελεύθερης αγοράς και έτσι είναι κερδοφόρο μια πολυεθνική να καταναίμει αυτούς τους πόρους με διοικητικές αποφάσεις στα πλαίσια στρατηγικής πολιτικής της. Επίσης μέσω της χειραγώγησης των τιμών μεταβίβασης, καθώς η παγκοσμιοποίηση οδηγεί σε αύξηση των ευκαιριών φοροαποφυγής μέσω της μετατόπισης του κέρδους σε περιοχές με χαμηλές φορολογικές δικαιοδοσίες. Η μελέτη παρέχει άμεσες αποδείξεις ότι η διαδικασία του "transfer pricing", η λογιστική αξία που καταγράφεται όταν μια επιχειρηματική μονάδα πουλάει ένα αγαθό ή προσφέρει μια υπηρεσία σε μια άλλη επιχειρηματική μονάδα της ίδιας επιχείρησης σε χώρες με διαφορετικούς συντελεστές φορολόγησης οδηγεί σε βελτίωση του καθεστώτος φορολόγησης (Vicard, 2014)

Ο Vicard (2014) αναφέρει επίσης ότι.

Αναφορικά με το όφελος μεταφοράς των άυλων περιουσιακών στοιχείων σε χώρες με χαμηλή φορολόγηση οι Dischinger & Riedel (2011) χαρακτηριστικά αναφέρουν το παράδειγμα της φαρμακευτικής εταιρείας η οποία επωφελείται σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό από τις πατέντες, παρά από τη δημιουργία του ίδιου του φαρμάκου. Επομένως έχει ισχυρό οικονομικό κίνητρο να μεταφέρει τα άυλα περιουσιακά στοιχεία της παραγωγής της σε χώρες χαμηλού φορολογικού συντελεστή και παράλληλα διατήρησης της παραγωγής του φαρμάκου που αποφέρει λιγότερο κέρδος στη χώρα με τον υψηλό φορολογικό συντελεστή.

2.5 Συμπεράσματα

Στην παραπάνω βιβλιογραφική επισκόπηση παρουσιάζονται μελέτες σχετικά με τη σημασία του κέρδους στις οικονομικές καταστάσεις και ο τρόπος προσέγγισης του από τους μετόχους και της διοικήσεις των οικονομικών οντοτήτων. Κατόπιν γίνεται μια προσπάθεια διερεύνησης της έννοιας της χειραγώγησης των κερδών μέσω διαφόρων μεθόδων. Η μέθοδος που χρησιμοποιούν τα στελέχη είναι κυρίως η χειραγώγηση των δεδουλευμένων

Στην παραπάνω βιβλιογραφική επισκόπηση παρουσιάζονται μελέτες σχετικά με τη σημασία του κέρδους για την απόδοση των επιχειρήσεων και ο τρόπος προσέγγισης του από τους μετόχους και της διοικήσεις των οικονομικών οντοτήτων. Επίσης παρουσιάζεται η σημασία του κέρδους για την "ωραιοποίηση" των οικονομικών καταστάσεων μέσω της χειραγώγησης του. Κατόπιν γίνεται μια προσπάθεια

διερεύνησης της έννοιας της χειραγώγησης των κερδών μέσω των δεδουλευμένων, της πραγματικής δραστηριότητας της επιχείρησης και μέσω μετατόπισης του εισοδήματος μέσω ενδοομιλικών συναλλαγών.

Η μέθοδος που χρησιμοποιούν τα στελέχη είναι κυρίως η χειραγώγηση των δεδουλευμένων και η αναβαλλόμενη φορολογία που προκύπτει από τις διαφορές λογιστικής και φορολογικής βάσης έννοιες οι οποίες θα αναλυθούν εκτενέστερα στα επόμενα κεφάλαια. Σημαντικό επίσης συμπέρασμα που προκύπτει από τη μελέτη της παραπάνω βιβλιογραφίας είναι ότι η χρήση δεδουλευμένων εξόδων και αποθεματικών για τη διαχείριση των κερδών είναι αποτελεσματικότερη στη μεταβολή των αναβαλλόμενων φορολογικών υποχρεώσεων για την αποφυγή μείωσης κερδών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ-ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ

3.1 Εισαγωγή

Στο παρόν κεφάλαιο της εργασίας καταγράφονται και παρουσιάζονται αναλυτικά οι κανόνες και το εννοιολογικό πλαίσιο που διέπει το ΔΛΠ 12, ο σκοπός και το πεδίο εφαρμογής του. Πιο συγκεκριμένα, θα γίνει αναλυτική αναφορά στις βασικές έννοιες που το απαρτίζουν, καθώς και στον τρόπο που εφαρμόζονται και επηρεάζουν τις οικονομικές καταστάσεις των επιχειρήσεων.

Επίσης, θα εξεταστεί η επίδραση της φορολογίας εισοδήματος στην Ελλάδα μέσω των διατάξεων του Ν.4172/2013 στη διαμόρφωση του τρέχοντος και του αναβαλλόμενου φόρου.

3.2 Σκοπός του Διεθνούς Λογιστικού Προτύπου 12

Λαμβάνοντας υπόψη ότι κάθε χώρα διέπεται από τις δικές της φορολογικές διατάξεις και νόμους, αλλά παράλληλα ότι τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς επιβάλλουν την υιοθέτηση συγκεκριμένων κανόνων και πρακτικών για την λογιστική απεικόνιση των συναλλαγών και γεγονότων, καθώς και την παρουσίαση των οικονομικών καταστάσεων, κοινών για όλες τις χώρες, αντιλαμβάνεται κανείς ότι στο ζήτημα προσδιορισμού των φορολογικών μεγεθών θα προκύπτουν διαφορές μεταξύ φορολογικών και λογιστικών κανόνων.

Βασικότερο θέμα της λογιστικής των φόρων εισοδήματος είναι ο λογιστικός χειρισμός τόσο των τρεχουσών, όσο και των μελλοντικών φορολογικών συνεπειών εξαιτίας της μελλοντικής ανάκτησης ή μελλοντικού διακανονισμού της λογιστικής αξίας των στοιχείων του Ενεργητικού ή των Υποχρεώσεων στην Κατάσταση Οικονομικής Θέσης της Οντότητας, καθώς και συναλλαγές και άλλα γεγονότα της τρέχουσας περιόδου που αναγνωρίζονται στις Οικονομικές Καταστάσεις της οικονομικής οντότητας.

Το κέρδος που απεικονίζεται στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις αποτελεί για τις περισσότερες χώρες τη βάση για τον υπολογισμό της φορολογικής υποχρέωσης μιας

οντότητας. Ωστόσο, οι εκάστοτε φορολογικές νομοθεσίες επιτρέπουν ή απαιτούν τα διάφορα ποσά που πρέπει να αναγνωρίζονται για φορολογικούς σκοπούς να υπολογίζονται σε διαφορετικές αξίες ή σε διαφορετικές βάσεις ή σε διαφορετικές περιόδους από εκείνες που χρησιμοποιούνται για τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις. Οι φορολογικές επιπτώσεις αυτών των διαφορών στα κονδύλια μεταξύ λογιστικής απεικόνισης και φορολογητέας απόδοσης για μια δεδομένη χρονική περίοδο ονομάζονται «Αναβαλλόμενοι φόροι» και ο λογιστικός τρόπος παρακολούθησής των τρεχουσών και μελλοντικών υποχρεώσεων καθορίζεται μέσα από το Διεθνές Πρότυπο 12.

3.3 Βασικές αρχές ΔΛΠ 12

Η αναγνώριση μιας αναβαλλόμενης φορολογικής υποχρέωσης ή απαίτησης από τη οικονομική οντότητα προκύπτει από το γεγονός ότι μετά την αναγνώριση ενός στοιχείου του Ενεργητικού ή μιας Υποχρέωσης και εφόσον η οντότητα αναμένει μια ανάκτηση ή διακανονισμό της λογιστικής αξίας αυτών δημιουργούνται πιθανώς αυξήσεις ή μειώσεις σε μελλοντικές πληρωμές φόρων καθώς υπάρχει και η φορολογική επίδραση στα στοιχεία αυτά.

Ο φόρος εισοδήματος αποτελεί έξοδο το οποίο αναγνωρίζεται στα ίδια κεφάλαια εφόσον οι συναλλαγές και τα γεγονότα από τα οποία προκύπτει αυτή η φορολογική επίδραση αναγνωρίζονται επίσης στα ίδια κεφάλαια.

Σκοπός της αναβαλλόμενης φορολογίας είναι να διασφαλίσει ότι όταν οι συναλλαγές ή τα γεγονότα συμπεριλαμβάνονται στις οικονομικές καταστάσεις της τρέχουσας περιόδου, τότε οι μελλοντικές φορολογικές συνέπειες των εν λόγω συναλλαγών και γεγονότων αντικατοπτρίζονται επίσης στις εν λόγω καταστάσεις. (Citron, 2015) Εφόσον οι συναλλαγές και τα γεγονότα από τα οποία προκύπτει η φορολογική επίδραση αναγνωρίζονται στην Κατάσταση Συνολικών Εσόδων δηλαδή είτε στα κέρδη, είτε στις ζημίες, είτε στα συνολικά έσοδα για την περίοδο την οποία αφορούν, τότε και ο φόρος εισοδήματος αποτελεί έξοδο το οποίο αναγνωρίζεται στην Κατάσταση Συνολικών Εσόδων ανάλογα την παραπάνω κατηγορία στην οποία ανήκουν.

Στην περίπτωση που υπάρξει συνένωση επιχειρήσεων το ποσό της υπεραξίας που θα δημιουργηθεί, θα επηρεαστεί από την αναγνώριση αναβαλλόμενων φορολογικών απαιτήσεων και υποχρεώσεων.

Το αρχικό ΔΛΠ 12 απαιτούσε από την επιχείρηση να λογιστικοποιεί τον αναβαλλόμενο φόρο χρησιμοποιώντας τη μέθοδο αναβολής ή μία μέθοδο υποχρέωσης η οποία είναι μερικές φορές γνωστή ως μέθοδος υποχρέωσης της Κατάστασης λογαριασμού αποτελεσμάτων. Η πιο σημαντική αλλαγή στο Δ.Λ.Π. 12 “Φόρος εισοδήματος” είναι ότι η βάση που χρησιμοποιείται για να υπολογίζει τους αναβαλλόμενους φόρους ακολουθεί την μεθοδολογία του “Ισολογισμού”, σε αντίθεση με την μεθοδολογία της “κατάστασης λογαριασμού Αποτελεσμάτων”. Για τον υπολογισμό της αναβαλλόμενης φορολογίας στο πλαίσιο της μεθοδολογίας αυτής, πρέπει να καθορίσουμε τις προσωρινές διαφορές της οντότητας. Προσωρινές διαφορές είναι οι διαφορές μεταξύ της λογιστικής αξίας ενός περιουσιακού στοιχείου ή υποχρέωσης στον ισολογισμό και της φορολογικής βάσης του (δηλαδή, το ποσό που αποδίδεται στον ίδιο περιουσιακό στοιχείο ή υποχρέωση για φορολογικούς σκοπούς). Αντίθετα, για τον υπολογισμό της αναβαλλόμενης φορολογίας στο πλαίσιο της μεθοδολογίας της κατάστασης λογαριασμού αποτελεσμάτων, πρέπει να καθορίσουμε τον ετεροχρονισμό των συναλλαγών της οντότητας. Χρονικές διαφορές προκύπτουν όταν τα έσοδα και τα έξοδα που αναγνωρίστηκαν κατά τον υπολογισμό του λογιστικού κέρδους, περιλαμβάνονται στον υπολογισμό των φορολογητέων κερδών πριν ή μετά από την περίοδο αναφοράς. Η βασική διαφορά έγκειται στον διαφορετικό υπολογισμό που γίνεται στην μεθοδολογία του Ισολογισμού σύμφωνα με τα στοιχεία που εμφανίζονται σ’αυτόν, ενώ η προσέγγιση της κατάστασης λογαριασμού Αποτελεσμάτων αφορά τα στοιχεία που εμφανίζονται στην κατάσταση Αποτελεσμάτων.

Σε ορισμένες περιπτώσεις, η προσωρινή διαφορά ενός στοιχείου μπορεί να είναι ίση με το ποσό του ετεροχρονισμού σε μια περίοδο. Ωστόσο, τα ποσά των χρονικών διαφορών δεν μπορεί να είναι μεγαλύτερα από τα ποσά των προσωρινών διαφορών. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι δεν υφίσταται διαφορές μόνο από τα στοιχεία ενεργητικού και υποχρεώσεων του Ισολογισμού αλλά υπάρχουν οπωσδήποτε και επιπτώσεις που επιδρούν μέσω της κατάστασης λογαριασμού Αποτελεσμάτων, οι

οποίες θα επηρεάσουν τους αναβαλλόμενους φόρους. Για παράδειγμα, μία προσωρινή διαφορά, χωρίς να είναι χρονική διαφορά, μπορεί να προκύψει όταν ένα περιουσιακό στοιχείο αναπροσαρμόζεται θετικά με κέρδος (όπου η αύξηση στην αξία αναγνωρίζεται στα Ίδια Κεφάλαια και όχι στην Κατάσταση Αποτελεσμάτων), αλλά δεν υφίσταται καμία ισοδύναμη προσαρμογή για φορολογικούς σκοπούς.(Δημητρίου 2017)

3.4 Εννοιολογική προσέγγιση βασικών εννοιών

Με βάση τις διατάξεις του ΔΛΠ 12 οι βασικότερες έννοιες που καθορίζουν το Πρότυπο είναι οι παρακάτω:

Λογιστικό Αποτέλεσμα ή Αποτέλεσμα Εκμετάλλευσης: Ορίζεται ως το κέρδος ή η ζημία μιας περιόδου που επέτυχε η επιχείρηση από την εκμετάλλευση των περιουσιακών της στοιχείων πριν την αφαίρεση του εξόδου για φόρους.

Τα φορολογητέα αποτελέσματα (κέρδος ή ζημία) των επιχειρήσεων (ή οντοτήτων) προσδιορίζονται με βάση το λογιστικό αποτέλεσμα της επιχείρησης (κέρδος ή ζημία προ φόρου) στο οποίο προσθέτουμε τις λογιστικές διαφορές και αφαιρούμε τα απαλλασσόμενα της φορολογίας έσοδα και κέρδη. Εάν από την εξίσωση αυτή προκύπτει θετικό αποτέλεσμα ή φορολογικό κέρδος, τότε αυτό φορολογείται με τον συντελεστή, τον οποίο προβλέπει η ισχύουσα φορολογική νομοθεσία για τη φορολογία των κερδών των νομικών προσώπων.

Έσοδο: Στα πλαίσια του ΔΠΧΑ 15 «Έσοδα από Συμβάσεις με Πελάτες», το οποίο αντικατέστησε το ΔΛΠ 18 «Έσοδα», για να αναγνωρισθεί ένα έσοδο ως μια πώληση αγαθού ή παροχή υπηρεσιών προς πελάτες βασικό ρόλο έχει η τιμή που αντικατοπτρίζει το τίμημα που η οντότητα προσδοκεί ότι δικαιούται για την ανταλλαγή αγαθών και υπηρεσιών και βασικό ρόλο έχει ένα νέο μοντέλο αναγνώρισης πέντε βασικών βημάτων:

Βήμα 1: Προσδιορισμός της σύμβασης προφορικής ή γραπτής για την πώληση αγαθών ή την παροχή υπηρεσιών η οποία αποτελεί συμφωνία δύο ή περισσότερων μερών και δημιουργεί εκτελεστέα συμβατικά δικαιώματα και υποχρεώσεις.

Βήμα 2: Προσδιορισμός των ξεχωριστών υποχρεώσεων με τον πελάτη που προκύπτουν από τη σύμβαση.

Βήμα 3: Προσδιορισμός του τιμήματος συναλλαγής το οποίο αποτελεί το αντάλλαγμα που αναμένει η οντότητα ότι θα έχει δικαίωμα στη συναλλαγή μεταβίβασης αγαθών ή υπηρεσιών. Αντίθετα η είσπραξη ΦΠΑ δεν αποτελεί μέρος του τιμήματος συναλλαγής.

Βήμα 4: Κατανομή του τιμήματος συναλλαγής στις υποχρεώσεις που απορρέουν από τη σύμβαση

Βήμα 5: Αναγνώριση του εσόδου καθώς η οντότητα ικανοποιεί τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τη σύμβαση με τον πελάτη. Το έσοδο αναγνωρίζεται όταν η οντότητα ικανοποιεί τις υποχρεώσεις που απορρέουν από μια σύμβαση με πελάτη. Οι υποχρεώσεις ικανοποιούνται όταν μεταβιβάζονται τα αγαθά ή οι υπηρεσίες που προσδιορίζονται στην σύμβαση με τον πελάτη.

Έξοδο: Βάσει του εννοιολογικού πλαισίου των ΔΠΧΑ ορίζεται ότι έξοδο αποτελεί οποιαδήποτε μείωση στα οικονομικά οφέλη κατά τη διάρκεια της περιόδου αναφοράς, που οδηγούν σε μειώσεις των ιδίων κεφαλαίων και γίνεται με τη μορφή εκροών ή μειώσεων στοιχείων του ενεργητικού ή αυξήσεων των υποχρεώσεων με εξαίρεση τη διανομή σε ιδιοκτήτες η οποία προκαλεί μείωση των ιδίων κεφαλαίων. Στα έξοδα περιλαμβάνονται ποσά που προέρχονται από τις συνήθεις δραστηριότητες της οικονομικής οντότητας όπως:

Συναλλαγές που σχετίζονται με τη διάθεση εμπορευμάτων ή προϊόντων και αναφέρονται στο κόστος των πωλήσεων.

Στην πώληση αποθεμάτων, η λογιστική τους αξία πρέπει να αναγνωρίζεται ως έξοδο της περιόδου στην οποία και αναγνωρίστηκε το σχετικό έσοδο . Κάθε υποτίμηση των αποθεμάτων στην καθαρή ρευστοποιήσιμη αξία και όλες οι ζημίες των αποθεμάτων πρέπει να αναγνωρίζονται στα έξοδα.

Τρέχων φόρος: είναι το ποσό των πληρωτέων/επιστρεπτέων φόρων εισοδήματος που αφορά στο φορολογητέο κέρδος/φορολογική ζημία μιας περιόδου.

Αναβαλλόμενες Φορολογικές Υποχρεώσεις: Αφορούν ποσά φόρου εισοδήματος που θα καταβληθούν στο μέλλον και προκύπτουν από φορολογητέες προσωρινές διαφορές. Όταν η οικονομική οντότητα αναγνωρίζει στοιχείο του ενεργητικού, τότε αναμένεται ότι μελλοντικά θα ανακτήσει τη λογιστική του αξία είτε με την πώληση του στοιχείου, είτε με τη χρήση για την απόκτηση άλλων στοιχείων. Με την αναγνώριση των στοιχείων του ενεργητικού η οικονομική οντότητα αναμένει να έχει μελλοντική έκπτωση ίση με τη φορολογική βάση των στοιχείων αυτών. Η φορολογική έκπτωση μπορεί για παράδειγμα να προκύψει καθώς θα μεταφέρεται η αξία των αποσβέσεων ενός μηχανήματος στο κόστος πωληθέντων, γεγονός που θα μειώσει τα φορολογητέα κέρδη. Όταν η λογιστική αξία των στοιχείων του ενεργητικού είναι μεγαλύτερη από τη φορολογική βάση, τότε τα έξοδα που θα αφαιρεθούν από τα λογιστικά κέρδη θα προκαλέσουν μεγαλύτερη μείωση στα λογιστικά κέρδη από ότι στα φορολογικά κέρδη με αποτέλεσμα να πληρωθεί μεγαλύτερος φόρος εισοδήματος και να δημιουργηθεί μεγαλύτερη μελλοντική φορολογική υποχρέωση αναγνωρίσιμη ως αναβαλλόμενη φορολογική υποχρέωση.

Αναβαλλόμενες Φορολογικές Απαιτήσεις: Αφορούν ποσά φόρου εισοδήματος που είναι ανακτήσιμα στο μέλλον. Αναγνώριση αναβαλλόμενη φορολογικής απαίτησης έχουμε όταν η λογιστική αξία στοιχείου του ενεργητικού είναι μικρότερη από τη φορολογική του βάση με δεδομένο ότι η οικονομική οντότητα έχει επαρκή μελλοντικά φορολογητέα κέρδη για να επωφεληθεί από τη φορολογική έκπτωση. Οι αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις προκύπτουν και από εκπεστές προσωρινές διαφορές, μεταφερόμενες αχρησιμοποίητες φορολογικές ζημίες και μεταφερόμενους αχρησιμοποίητους πιστωτικούς φόρους. Αντίστροφα στην περίπτωση των υποχρεώσεων η λογιστική τους αξία είναι μεγαλύτερη από τη φορολογική τους βάση, τότε δημιουργείται μια εκπεστέα προσωρινή διαφορά, η οποία αναγνωρίζεται ως αναβαλλόμενη φορολογική απαίτηση.

Μόνιμες Διαφορές και Προσωρινές Διαφορές :

Οι μόνιμες διαφορές προκύπτουν όταν ένα στοιχείο α) επηρεάζει το φορολογητέο εισόδημα, αλλά ουδέποτε επηρεάζει το εισόδημα από βιβλία ή β) επηρεάζει το

εισόδημα από βιβλία, αλλά ουδέποτε επηρεάζει το φορολογητέο εισόδημα(Graham et.al,2010).

Προσωρινές είναι οι διαφορές μεταξύ της λογιστικής αξίας ενός περιουσιακού στοιχείου ή υποχρέωσης στον ισολογισμό και της φορολογικής βάσης του. Οι προσωρινές διαφορές προκύπτουν λόγω των διαφορετικών φορολογικών και λογιστικών χειρισμών, αλλά έχουν το ίδιο αθροιστικό αποτέλεσμα κατά τη διάρκεια ζωής της επιχείρησης (Graham et.al,2010). Οι προσωρινές διαφορές μπορεί να είναι: (α) είτε φορολογητέες προσωρινές διαφορές οι οποίες είναι προσωρινές διαφορές που θα καταλήξουν σε φορολογητέα ποσά κατά τον προσδιορισμό του φορολογητέου κέρδους (φορολογικής ζημίας) των μελλοντικών περιόδων, όταν η λογιστική αξία του περιουσιακού στοιχείου ή υποχρέωσης ανακτάται ή τακτοποιείται, (β) είτε εκπεστέες προσωρινές διαφορές οι οποίες είναι προσωρινές διαφορές που θα καταλήξουν σε ποσά που είναι εκπεστέα κατά τον προσδιορισμό του φορολογητέου κέρδους (φορολογικής ζημίας) των μελλοντικών περιόδων, όταν η λογιστική αξία του περιουσιακού στοιχείου ή υποχρέωσης ανακτάται ή τακτοποιείται (εξοφλείται).

Φορολογική Βάση: φορολογική βάση ενός περιουσιακού στοιχείου είναι το ποσό που θα είναι εκπεστέο φορολογικά από φορολογητέα οικονομικά οφέλη που θα εισρεύσουν σε μια επιχείρηση, όταν αυτή ανακτά τη λογιστική αξία του περιουσιακού στοιχείου. Αν αυτά τα οικονομικά οφέλη δε θα είναι φορολογητέα, η φορολογική βάση του περιουσιακού στοιχείου ενεργητικού είναι ίση με τη λογιστική αξία του.

3.5 Πεδίο εφαρμογής

Το ΔΛΠ 12 εφαρμόζεται για τη λογιστική παρακολούθηση των φόρων εισοδήματος. Οι φόροι εισοδήματος για τους σκοπούς του προτύπου αφορούν φόρους που επιβάλλονται στο εσωτερικό και το εξωτερικό και αφορούν τα φορολογητέα κέρδη, παρακρατούμενους φόρους, οι οποίοι είναι πληρωτέοι σε μια θυγατρική, συγγενή ή κοινοπραξία κατά τη διανομή κερδών προς την επιχείρηση που συντάσσει οικονομικές καταστάσεις και προκύπτουν ανάλογα το φορολογικό σύστημα που επικρατεί σε κάθε χώρα. Ενώ το παρόν πρότυπο δεν ασχολείται με τις μεθόδους της λογιστικής για τις κρατικές επιχορηγήσεις ή για τα φορολογικά κίνητρα των

επενδύσεων, παρόλα αυτά καλύπτει τη λογιστική των προσωρινών διαφορών που μπορεί να προκύψουν από τέτοιες επιχορηγήσεις ή κίνητρα επενδύσεων.

Εφόσον, το λογιστικό αποτέλεσμα μιας επιχείρησης είναι διαφορετικό από το φορολογικό, οι διαφορές που θα προκύψουν πρέπει σύμφωνα με το πρότυπο να διαχωριστούν σε προσωρινές και μόνιμες. Οι μόνιμες διαφορές θα αγνοηθούν, ενώ οι προσωρινές είναι οι διαφορές μεταξύ της λογιστικής αξίας ενός περιουσιακού στοιχείου ή υποχρέωσης στον Ισολογισμό και της φορολογικής του βάσης και ενώ θα επηρεάσουν το λογιστικό αποτέλεσμα της παρούσας χρήσης, θα διαμορφώσουν το φορολογικό αποτέλεσμα της επόμενης χρήσης.

3.6 Φορολογική προσέγγιση για τον προσδιορισμό του οικονομικού αποτελέσματος

Στην Ελλάδα με την εφαρμογή του Ν.4172/2013 ο οποίος καθορίζει τη φορολογία εισοδήματος, ως έσοδο από επιχειρηματικές συναλλαγές ορίζεται εκτός από τις συνήθεις συναλλαγές που πηγάζουν από τον σκοπό της οντότητας και τα έσοδα από την πώληση στοιχείων του ενεργητικού της επιχείρησης, καθώς και το προϊόν της εκκαθάρισής της, όπως αυτά προκύπτουν στη διάρκεια του φορολογικού έτους. Από τον ορισμό που δίδεται στο έσοδο από το Ν.4172/2013 προκύπτει ότι δεν δίνεται ακριβής ορισμός της έννοιας του εσόδου. Επιπλέον θεωρείται ότι το έσοδο προκαλείται από τις επιχειρηματικές συναλλαγές και όχι από λογιστικά γεγονότα. Ο φορολογικός νομοθέτης βάσει όλων των παραπάνω θεωρεί ότι ένα έσοδο πραγματοποιείται από κάποια συναλλαγή που ο αντισυμβαλλόμενος προέρχεται από το εξωτερικό περιβάλλον της οντότητας, επομένως στην έννοια του εσόδου δεν συμπεριλαμβάνει έσοδα που μπορεί να προέρχονται από δραστηριότητες και αιτίες που μπορεί να αφορούν αναπροσαρμογές, αποτιμήσεις κ.α. εξαιρουμένου ότι αφορά την παραγωγή γεωργικών, κτηνοτροφικών, δασοκομικών, υλοτομικών και αλιευτικών προϊόντων.

Ο λογιστικός όρος έξοδο έχει αντικατασταθεί φορολογικά μετά τον Ν.4172/2013 με τον όρο επιχειρηματική δαπάνη, ο οποίος υποδηλώνεται ως μειωτικό στοιχείο των κερδών. Η επιχειρηματική δαπάνη προκύπτει εξαιτίας κάποιας συναλλαγής με το εξωτερικό περιβάλλον αποκλείοντας όπως και στην περίπτωση του εσόδου οποιαδήποτε άλλη συναλλαγή πλην των προβλέψεων για επισφαλείς απαιτήσεις και

των αποσβέσεων που και αυτές όμως εκτελούνται με συντελεστές που ορίζονται από την φορολογική αρχή.

3.7. Τρέχων φόρος εισοδήματος

Βάσει των παραπάνω από τον Ν.4172/2013 προκύπτει ότι ο τρέχων φόρος αναφέρεται στο ποσό του εισοδήματος που καταβάλλεται στις φορολογικές αρχές και ο οποίος αφορά τα φορολογητέα κέρδη της χρήσης, όπως έχει καθοριστεί από το εκάστοτε νομοθετικό πλαίσιο που ισχύει στη χώρα κατά την σύνταξη της ετήσιας δήλωσης εισοδήματος και αποτελεί μια βραχυπρόθεσμη υποχρέωση της επιχείρησης. Ο τρέχων φόρος όπως αναφέρθηκε παραπάνω υπολογίζεται με βάση τα φορολογητέα κέρδη της περιόδου και είναι συνήθως μια τρέχουσα υποχρέωση της οικονομικής οντότητας. Στο ελληνικό φορολογικό καθεστώς ένα μέρος του τρέχοντος φόρου προκαταβάλλεται κατά τη διάρκεια της περιόδου, ενώ το υπόλοιπο ποσό καταβάλλεται σε επόμενη περίοδο.

Η αναγνώριση του φόρου εισοδήματος ως υποχρέωση για την τρέχουσα και τις προηγούμενες περιόδους γίνεται στο βαθμό που δεν έχει καταβληθεί. Αντίθετα, αναγνωρίζεται ως απαίτηση όταν το ποσό που έχει καταβληθεί για την τρέχουσα και τις προηγούμενες περιόδους υπερβαίνει το οφειλόμενο ποσό για τις περιόδους αυτές. Το όφελος που σχετίζεται με μια φορολογική ζημία η οποία μπορεί να μεταφερθεί αναδρομικά για την ανάκτηση τρέχοντος φόρου προηγούμενης περιόδου αποτελεί βάσει των ΔΛΠ στοιχείο του Ενεργητικού, αντίθετα με την ελληνική φορολογική νομοθεσία η οποία δεν παρέχει αυτήν τη δυνατότητα. Όταν παρατηρούνται αλλαγές μεταξύ της εκτίμησης του φόρου εισοδήματος προηγούμενων περιόδων και του οριστικού φόρου που καθορίζεται από τις φορολογικές αρχές γίνεται αλλαγή λογιστικών εκτιμήσεων που αναγνωρίζεται στα κέρδη ή στις ζημίες της τρέχουσας περιόδου. Επιπλέον, για την επιμέτρηση της τρέχουσας φορολογίας ορίζεται ότι οι τρέχουσες φορολογικές υποχρεώσεις και απαιτήσεις που αφορούν την τρέχουσα και τις προηγούμενες περιόδους πρέπει να επιμετρώνται όπως ορίζουν η φορολογική νομοθεσία και η χρήση φορολογικών συντελεστών και στο ποσό που αναμένεται να καταβληθεί στις αρχές.

3.8.Αναβαλλόμενος φόρος εισοδήματος

Το έξοδο του φόρου θα ισούται με την υποχρέωση φόρου όταν δεν υπάρχουν προσωρινές διαφορές. Όταν όμως υπάρχουν προσωρινές διαφορές, το έξοδο του φόρου διαφέρει από την υποχρέωση του φόρου και προκύπτει αναβαλλόμενη φορολογική υποχρέωση ή απαίτηση. (Βλησμάς & Σγουρινάκης, 2016)

3.8.1 Αναγνώριση αναβαλλόμενης φορολογικής υποχρέωσης

Φορολογητέες προσωρινές διαφορές είναι εκείνες οι διαφορές που θα καταλήξουν σε φορολογητέα ποσά κατά τον προσδιορισμό του φορολογητέου κέρδους (φορολογικής ζημιάς) των μελλοντικών χρήσεων, καθώς η λογιστική αξία του στοιχείου του Ενεργητικού ή της υποχρέωσης ανακτάται ή διακανονίζεται (Νεγκάκης, 2015). Στο μέλλον θα οδηγήσουν σε πληρωμή υψηλότερων φόρων και στο παρόν σε αναγνώριση «Αναβαλλόμενης Φορολογικής Υποχρέωσης», καθώς για τα στοιχεία του Ενεργητικού ισχύει:

Λογιστική αξία στοιχείου του Ενεργητικού > Φορολογική βάση

⇒ Λογιστικά κέρδη > Φορολογικά κέρδη

Ενώ για τις Υποχρεώσεις ισχύει:

Λογιστική αξία της Υποχρέωσης < Φορολογική βάση

⇒ Λογιστικά κέρδη > Φορολογικά κέρδη

&

Λογιστική αξία – Φορολογική Βάση = Προσωρινή διαφορά

Προσωρινή διαφορά * Φορολογικό συντελεστή = Αναβ. Φορολ. Υποχρ. (Α.Φ.Υ)

3.8.2 Τεχνική αναγνώριση αναβαλλόμενης φορολογικής υποχρέωσης

Με την αναγνώριση ενός στοιχείου του ενεργητικού από την οντότητα αναμένεται ότι θα ανακτήσει τη λογιστική του αξία. Δηλαδή, θα εισρεύσουν στην οντότητα μελλοντικά οικονομικά οφέλη. Αυτό θα συμβεί είτε με την πώληση στοιχείων του ενεργητικού όπως εμπορεύματα, είτε με τη χρήση του για την απόκτηση άλλων στοιχείων. Με την αναγνώριση των στοιχείων του ενεργητικού η οντότητα αναμένει ταυτόχρονα να έχει μια μελλοντική φορολογική έκπτωση, η οποία είναι ίση με τη

φορολογική βάση των στοιχείων αυτών. Η έκπτωση προκύπτει καθώς η οικονομική οντότητα χρησιμοποιεί τα στοιχεία ή τις υπηρεσίες που αυτά ενσωματώνουν. Όταν η Λογιστική αξία ενός στοιχείου του ενεργητικού είναι μεγαλύτερη από τη φορολογική του βάση, τότε αντίστοιχα και τα έξοδα που θα αφαιρεθούν από τα λογιστικά κέρδη όταν το στοιχείο πωληθεί ή χρησιμοποιηθεί θα είναι μεγαλύτερα από τις φορολογικές εκπτώσεις που θα έχουν τα στοιχεία αυτά. Θα προκύψει λοιπόν μεγαλύτερο φορολογικό κέρδος από ότι λογιστικό και κατά συνέπεια θα καταβληθεί μεγαλύτερος φόρος εισοδήματος. Θα δημιουργηθεί σαν αποτέλεσμα μια μελλοντική φορολογική υποχρέωση, η οποία αναγνωρίζεται σαν αναβαλλόμενη φορολογική υποχρέωση (Grant Thornton, 2016). Αντίστοιχα στην περίπτωση των υποχρεώσεων, όταν η λογιστική αξία μίας υποχρέωσης είναι μικρότερη της φορολογικής της βάσης, θα προκύψει και σε αυτήν την περίπτωση αναβαλλόμενη φορολογική υποχρέωση.

Από τα παραπάνω βγαίνει το συμπέρασμα ότι για όλες τις φορολογητέες προσωρινές διαφορές αναγνωρίζεται μια αναβαλλόμενη φορολογική υποχρέωση, εκτός από τις περιπτώσεις που η αναβαλλόμενη φορολογική υποχρέωση προκύπτει από την αρχική αναγνώριση υπεραξίας ή την αρχική αναγνώριση ενός στοιχείου του ενεργητικού ή μίας υποχρέωσης, από συναλλαγή η οποία δεν αφορά σε συνένωση επιχειρήσεων και κατά το χρόνο της συναλλαγής, αυτή δεν επηρεάζει ούτε το λογιστικό κέρδος, ούτε το φορολογητέο κέρδος.

3.8.3 Αναγνώριση αναβαλλόμενης φορολογικής απαίτησης

Εκπεστές προσωρινές διαφορές είναι οι διαφορές που θα καταλήξουν σε ποσά που είναι εκπεστέα κατά τον προσδιορισμό του φορολογητέου κέρδους (φορολογικής ζημιάς) των μελλοντικών χρήσεων, καθώς η λογιστική αξία του στοιχείου του Ενεργητικού ή της υποχρέωσης ανακτάται ή διακανονίζεται. Έχουν ως συνέπεια να καταβάλλεται μεγαλύτερος φόρος στην τρέχουσα χρήση και χαμηλότερος σε μελλοντικές αναγνωρίζοντας έτσι Αναβαλλόμενη Φορολογική Απαίτηση. Στην περίπτωση αυτή:

Λογιστικά κέρδη < Φορολογικά κέρδη διότι:

Λογιστική αξία στοιχείου του Ενεργητικού < Φορολογική βάση ή

Λογιστική αξία υποχρέωσης > Φορολογική βάση

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2: Προσωρινές και Μόνιμες Διαφορές Περιουσιακών Στοιχείων και Υποχρεώσεων

Πηγή:Νεγκάκης,(2015)

3.8.4 Τεχνική αναγνώριση αναβαλλόμενης φορολογικής απαίτησης

Η τεχνική αναγνώρισης της αναβαλλόμενης φορολογικής απαίτησης είναι αντίστοιχη με αυτήν της υποχρέωσης. Δηλαδή όταν η λογιστική αξία του ενεργητικού είναι μικρότερη από τη φορολογική του βάση, τότε αναγνωρίζεται αναβαλλόμενη φορολογική απαίτηση, εφόσον βεβαίως είναι πιθανόν ότι η οικονομική οντότητα θα έχει μελλοντικά φορολογικά κέρδη, ώστε να επωφεληθεί από την έκπτωση αυτή. Όταν η φορολογική βάση του στοιχείου είναι μεγαλύτερη, τότε αναμένεται ότι οι φορολογικές εκπτώσεις στο μέλλον θα είναι μεγαλύτερες με αποτέλεσμα να πληρωθεί μικρότερος φόρος. Δημιουργείται δηλαδή ένα φορολογικό όφελος το οποίο αναγνωρίζεται σήμερα, εφόσον πιθανολογείται ότι το όφελος αυτό θα εισρεύσει στην οντότητα.

Στην περίπτωση που έχουμε μια υποχρέωση ισχύει η αντίθετη διαδικασία. Δηλαδή, όταν η λογιστική αξία της υποχρέωσης είναι μεγαλύτερη από τη φορολογική της βάση, τότε δημιουργείται μια εκπεστέα προσωρινή διαφορά, οπότε αναγνωρίζεται αναβαλλόμενη φορολογική απαίτηση.

Ο διακανονισμός της υποχρέωσης θα οδηγήσει σε μια εκροή οικονομικών πόρων από την οικονομική οντότητα χωρίς να επηρεάζεται το λογιστικό αποτέλεσμα. Στην περίπτωση όμως που η εκροή ή μέρος αυτής αφαιρεθεί από το μελλοντικό φορολογητέο κέρδος, τότε μειώνεται ο φόρος εισοδήματος που θα καταβληθεί και κατά συνέπεια δημιουργείται μια απαίτηση που υπάρχει σήμερα και αφορά σε ένα μελλοντικό φορολογικό όφελος. (Grant Thornton, 2016)

3.9 Επιμέτρηση αναβαλλόμενων φορολογικών απαιτήσεων και υποχρεώσεων

Σύμφωνα με το ΔΛΠ 12 οι αναβαλλόμενες φορολογικές υποχρεώσεις καθώς και οι απαιτήσεις πρέπει να επιμετρώνται με βάση τους φορολογικούς συντελεστές που θα εφαρμοστούν στην περίοδο κατά την οποία θα διακανονιστεί η απαίτηση ή η υποχρέωση λαμβάνοντας υπόψιν τους συντελεστές αλλά και τους κανόνες που ισχύουν κατά την σύνταξη των οικονομικών καταστάσεων.

3.10 Η κατανόηση της επίδρασης των αναβαλλόμενων φόρων στις οικονομικές καταστάσεις

Η κατανόηση της επίδρασης των αναβαλλόμενων φόρων σε κάθε επιχείρηση είναι ζωτικής σημασίας για την παρακολούθηση της πορείας της επιχείρησης, αλλά και της λήψης αποφάσεων. Αγνοώντας τον αναβαλλόμενο φόρο, ο φόρος που θα αναφέρεται στις οικονομικές καταστάσεις θα είναι το ποσό που υπολογίζεται με βάση το φορολογικό νόμο. Αυτός ο τρόπος είναι άμεσος, αντικειμενικός και εύκολα κατανοητός, καθώς ο Ισολογισμός εμφανίζει τα ποσά του φόρου με βάση τη φορολογική αρχή. Ενώ ο τρόπος αυτός θα μπορούσε να απεικονίζει την πραγματική υποχρέωση για πληρωμή του φόρου με βάση τη φορολογική αρχή, η πραγματική συνολική υποχρέωση που προκύπτει από τις συναλλαγές δεν απεικονίζεται στις οικονομικές καταστάσεις με τον τρόπο αυτό (Citron 2015). Κοιτάζοντας τον Ισολογισμό μίας επιχείρησης δεν μπορεί η μετοχή να απεικονίσει με ακρίβεια την καθαρή θέση της επιχείρησης, όπως αναφέρεται από ειδικούς, εκτός εάν στον Ισολογισμό συμπεριλαμβάνονται οι αναβαλλόμενοι φόροι. Οι αναβαλλόμενοι φόροι και η υπεραξία που συμπεριλαμβάνονται στις οικονομικές καταστάσεις που συντάσσονται με βάση το ΔΠΧΑ 1 επιδρούν σε μεγάλο βαθμό στις αποφάσεις των επενδυτών. (Horton και Serafeim 2009)

Η τυποποίηση διευκολύνει τη δυνατότητα υπολογισμών χρήσιμων και ουσιαστικών μέτρων που είναι συγκρίσιμα με παρόμοιες επιχειρήσεις.

Οι αναβαλλόμενοι φόροι είναι σημαντικό να συμπεριλαμβάνονται στις οικονομικές καταστάσεις, διότι στοχεύουν στην καλύτερη κατανόηση της οικονομικής κατάστασης της επιχείρησης για τους παρακάτω λόγους:

- Παρέχεται ένας ακριβέστερος υπολογισμός των δεδουλευμένων εσόδων.
- Παρέχει μια ακριβέστερη μέτρηση σχετικά με τη θέση της μετοχής.
- Γίνεται έλεγχος των κερδών αυξάνοντας τις φορολογικές υποχρεώσεις σε μια "καλή" χρονιά, και μειώνοντας αυτές σε μια "κακή" χρονιά. (Proterba, et al., 2007)

Οι μεταβολές στο ποσό της αναβαλλόμενης φορολογικής απαίτησης ή υποχρέωσης του ισολογισμού που προκύπτουν από περίοδο σε περίοδο αναγνωρίζονται σε μείωση ή αύξηση αναλόγως του φόρου εισοδήματος της κατάστασης αποτελεσμάτων. Κατ' εξαίρεση, οι διαφορές που προκύπτουν από περιουσιακά στοιχεία ή υποχρεώσεις των οποίων οι μεταβολές αναγνωρίζονται στην καθαρή θέση, αναγνωρίζονται ομοίως κατ' ευθείαν στην καθαρή θέση, σε μείωση ή αύξηση αναλόγως του σχετικού κονδυλίου. Για παράδειγμα, σε περίπτωση αναπροσαρμογής της λογιστικής αξίας ενός περιουσιακού στοιχείου στην εύλογη αξία του που η σχετική διαφορά βάσει των προβλέψεων του νόμου αναγνωρίζεται ως διαφορά εύλογης αξίας στην καθαρή θέση και όχι ως κέρδος ή ζημία στα αποτελέσματα, ο σχετικός αναβαλλόμενος φόρος, εφόσον υπάρχει, θα αναγνωρισθεί σε μείωση ή αύξηση της διαφοράς εύλογης αξίας (αποθεματικού) της καθαρής θέσης, ανάλογα.

Άλλη μια περίπτωση για το πώς η εμφάνιση αναβαλλόμενου φόρου θα επηρεάσει τους πιστωτές μιας επιχείρησης παρουσιάζεται όταν μια οντότητα έχει επιλέξει να επιμετρά τα ακίνητα της σε εύλογες αξίες και προκύπτει κέρδος (υπεραξία) 1,2εκ. ευρώ από την επιμέτρηση και θα πρέπει να εμφανιστεί ως αποθεματικό εύλογης αξίας στην Καθαρή Θέση σύμφωνα με το νόμο. Από την άλλη πλευρά, η οντότητα δεν έχει υιοθετήσει την αναγνώριση του αναλογούντα αναβαλλόμενου φόρου σύμφωνα με την ευχέρεια που της δίνει ο νόμος. Στην περίπτωση που η οντότητα αποφασίσει να χρηματοδοτηθεί από μια τράπεζα ή να αναδιαρθρώσει τις υπάρχουσες

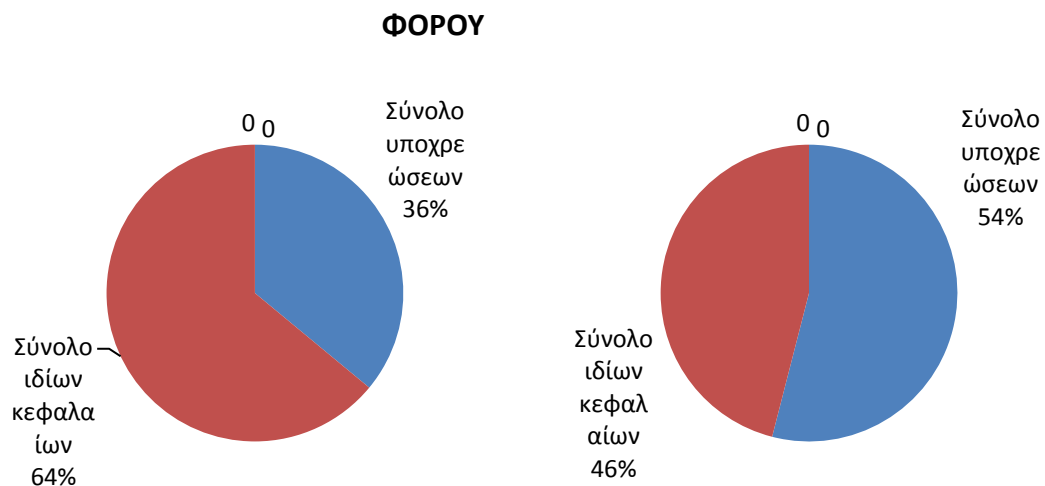
χρηματοδοτήσεις της, η τράπεζα πιθανόν να υπολογίσει τον αναβαλλόμενο φόρο που θα είναι πχ. 348 χιλ. ευρώ (1εκ ευρώ *29%) στα ίδια κεφάλαια. Αυτό θα έχει ως συνέπεια να εμφανιστούν αυξημένα τα ίδια κεφάλαια και μειωμένες οι υποχρεώσεις της οντότητας κατά το ποσό αυτό. Δηλαδή, ο βασικός δείκτης χρηματοδότησης τον οποίο παρακολουθεί η τράπεζα και αφορά το δανεισμό Ξένα Κεφάλαια/Ιδια Κεφάλαια και η πραγματική Καθαρή Θέση δεν θα ανταποκρίνονται σε πραγματικές αξίες με ενδεχόμενο η τράπεζα να μην εγκρίνει το δανεισμό. (Δημητρίου , 2015)

ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΤΑΣΤ.

ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΤΑΣΤ.

ΧΩΡΙΣ ΑΝΑΒΑΛΛΟΜΕΝΟ ΦΟΡΟ

ΜΕ ΤΗ ΧΡΗΣΗ ΑΝΑΒΑΛΛΟΜΕΝΟΥ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3: Απεικόνιση Οικονομικής Κατάστασης με και χωρίς αναβαλλόμενο φόρο

Πηγή: Δημητρίου,2015

3.11 Αναβαλλόμενος φόρος όπως αναδύεται από τα ΔΛΠ και τον ΚΦΕ

Στην παράγραφο αυτή θα επιχειρήσουμε μια κριτική ανάλυση των κανόνων επιμέτρησης των ΔΛΠ σε αντιδιαστολή με τις αντίστοιχες διατάξεις του ΚΦΕ (Ν.4172/2013) προκειμένου να εντοπιστούν λογιστικές πολιτικές που αποκλίνουν από τις φορολογικές διατάξεις στην Ελλάδα και επομένως η εφαρμογή τους δύναται να αναδείξει περιπτώσεις αναβαλλόμενης φορολογίας. Παραδείγματα στοιχείων που προκαλούν προσωρινές διαφορές αποτελούν οι αποσβέσεις, αλλά και οι προβλέψεις για αποζημίωση του προσωπικού λόγω εξόδου από την υπηρεσία, οι οποίες αναγνωρίζονται λογιστικά όταν καθίστανται δεδουλευμένες, ενώ φορολογικά όταν καταβληθούν (ταμειακά).

3.11.1 Αποσβέσεις παγίων ως αιτία διαφοράς βάσεων

Σύμφωνα με το ΔΛΠ 16 (το οποίο ασχολείται με το λογιστικό χειρισμό και τον τρόπο παρουσίασης στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις των Ενσώματων Παγίων) και το ΔΛΠ 40(Επενδύσεις σε Ακίνητα), η λογιστική αξία των παγίων περιουσιακών στοιχείων που έχουν περιορισμένη ωφέλιμη ζωή υπόκειται σε απόσβεση που ξεκινάει όταν το περιουσιακό στοιχείο είναι έτοιμο για τη χρήση για την οποία προορίζεται από τη διοίκηση.

Η μέθοδος απόσβεσης βάσει του ΔΛΠ 16 επιλέγεται με ευθύνη της διοίκησης της οντότητας και βασίζεται στην κρίση της. Όπως αναφέρεται και στο ΔΛΠ 16 απαιτείται η συστηματική κατανομή του αποσβεστέου ποσού ενός στοιχείου στην ωφέλιμη ζωή του (διαφοροποιείται από τις μεταγενέστερες δαπάνες και το βαθμό χρήσης του, όπως και προσδιορίζεται από την αναμενόμενη χρήση και φυσική φθορά του παγίου, την τεχνική και εμπορική απαξίωση και τους νομικούς περιορισμούς). Η απόσβεση μπορεί να διενεργείται είτε με τη σταθερή μέθοδο, με τη φθίνουσα μέθοδο, είτε με τη μέθοδο των παραγόμενων μονάδων, ενώ εξαιρούνται των αποσβέσεων η γη, τα έργα τέχνης, αντίκες, κοσμήματα και άλλα πάγια περιουσιακά στοιχεία που δεν υπόκεινται σε φθορά ή αχρήστευση καθώς και η υπεραξία και τα άυλα περιουσιακά στοιχεία με απεριόριστη διάρκεια ζωής.

Ομοίως με τα παραπάνω, η φορολογική αντίληψη για τον υπολογισμό των αποσβέσεων των περιουσιακών στοιχείων όπως αποτυπώνεται μέσα από το Ν.4172/2013 αναφέρει ότι:

«πάγια περιουσιακά στοιχεία όπως εδαφικές εκτάσεις, έργα τέχνης, αντίκες, κοσμήματα και άλλα πάγια στοιχεία ενεργητικού επιχειρήσεων που δεν υπόκεινται σε φθορά και αχρήστευση λόγω παλαιότητας, δεν υπόκεινται σε απόσβεση». Σε αντίθεση με το ΔΛΠ 16 με τον οποίο η οντότητα είναι σε θέση να επιλέξει κατά την κρίση της τον τρόπο που θα αποσβέσει τα περιουσιακά της στοιχεία ανάλογα με την ένταση της χρήσης τους και άλλους παράγοντες, η φορολογική αρχή με το Ν.4172/2013 χρησιμοποιεί σταθερή μέθοδο απόσβεσης με συντελεστές που παραθέτονται μέσα στο νόμο για κάθε είδους πάγιο περιουσιακό στοιχείο.(άρθρο 24,Νόμος 4172/13)

Επιπλέον, το ποσό της απόσβεσης δεν μπορεί να υπερβεί το κόστος κτήσης ή κατασκευής περιλαμβανομένου του κόστους βελτίωσης, ανανέωσης και ανακατασκευής, καθώς και αποκατάστασης του περιβάλλοντος. Εάν η αποσβέσιμη αξία του πάγιου περιουσιακού στοιχείου είναι κάτω από 1.500 ευρώ, το εν λόγω πάγιο στοιχείο μπορεί να αποσβεστεί εξ ολοκλήρου μέσα στο φορολογικό έτος στο οποίο αποκτήθηκε. Ο υπολογισμός των αποσβέσεων κρίνεται υποχρεωτικός από το νομοθέτη, γίνεται σε ετήσια βάση και δεν επιτρέπεται η μεταφορά αποσβενόμενων ποσών μεταξύ των οικονομικών χρήσεων.(άρθρο 24,παρ.7,Ν.4172/13)

Για τις νέες επιχειρήσεις δίνεται η δυνατότητα να μην διενεργούν αποσβέσεις για τρία συνεχόμενα φορολογικά έτη από την ημερομηνία της έναρξης τους. (άρθρο 24,παρ.8,Ν.4172/13)

Η απόσβεση του πάγιου περιουσιακού στοιχείου ξεκινάει από τον επόμενο μήνα εντός του οποίου έχει πραγματοποιηθεί η απόσβεση.

Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει τις βασικές διαφορές μεταξύ του ΚΦΕ και της αρχής των ΔΛΠ 16(καταγράφει πως διενεργούνται οι αποσβέσεις),ΔΛΠ 2 και 38:

:

ΠΙΝΑΚΑΣ 2:Διαφορές μεταξύ ΚΦΕ και ΔΛΠ αναφορικά με την Απόσβεση Πάγιων Περιουσιακών Στοιχείων

Αιτία Διαφοράς	ΔΛΠ 16	Φορολογική Νομοθεσία (άρθρο 24 Ν.4172/2013)	Είδος Διαφοράς (Προσωρινή -Μόνιμη)	Είδος Αναβαλλόμενου Φόρου(Απαίτηση-Υποχρέωση)
	Η απόσβεση ενός πάγιου περιουσιακού στοιχείου αρχίζει όταν είναι έτοιμο για	Η απόσβεση ενός πάγιου περιουσιακού στοιχείου αρχίζει από τον επόμενο μήνα	Προσωρινή	Αναβαλλόμενη Φορολογική Απαίτηση

Χρόνος Έναρξης	τη χρήση για την οποία προορίζεται	εντός του οποίου τίθεται σε λειτουργία.		
		Οι νέες επιχειρήσεις δύναται να αναβάλλουν την απόσβεση των περιουσιακών τους στοιχείων για τα πρώτα 3 φορολογικά έτη.	Προσωρινή	Αναβαλλόμενη Φορολογική Απαίτηση
Μέθοδος	Η μέθοδος απόσβεσης ανήκει στην ευθύνη της διοίκησης και μπορεί να διενεργείται είτε με τη σταθερή μέθοδο, είτε με	Σταθερή με προκαθορισμένους συντελεστές απόσβεσης.	Προσωρινή	Λογιστική Αποσβ >Φορολ. Αποσβ.=Αναβαλλόμενη Φορολογ. Απαίτηση Λογιστική Αποσβ.<Φορολ .Αποσβ.= Αναβαλλόμενη Φορολ.Υποχρέωση

Απόσβεσης	τη φθίνουσα μέθοδο, είτε με τη μέθοδο των παραγόμενων μονάδων.	Εάν η αποσβέσιμη αξία ενός περιουσιακού στοιχείου της επιχείρησης είναι μικρότερη από 1.500 ευρώ, το εν λόγω στοιχείο μπορεί να αποσβεστεί εξ ολοκλήρου μέσα στο φορολογικό έτος που αποκτήθηκε.	Προσωρινή	Αναβαλλόμενη Φορολογική Υποχρέωση
-----------	--	--	-----------	-----------------------------------

Πηγή: Βλησμάς, Σγουρινάκης (2016)

Στο ΔΛΠ 12 για την προετοιμασία και την παρουσίαση των οικονομικών καταστάσεων αναφέρεται ότι μια οικονομική οντότητα αναγνωρίζει ένα περιουσιακό στοιχείο εάν είναι πιθανό ότι τα μελλοντικά οικονομικά οφέλη που συνδέονται με το περιουσιακό στοιχείο θα ρέουν στην οντότητα. Γενικά, αυτά τα μελλοντικά οικονομικά οφέλη θα προκύψουν (και ως εκ τούτου η λογιστική αξία ενός περιουσιακού στοιχείου θα ανακτηθεί) μέσω της πώλησης, μέσω της χρήσης, ή μέσω της χρήσης και της μεταγενέστερης πώλησης. Η αναγνώριση της απόσβεσης συνεπάγεται ότι η λογιστική αξία ενός αποσβεσμένου περιουσιακού στοιχείου αναμένεται να ανακτηθεί με τη χρήση στην έκταση της απόσβεσης του ποσού, και μέσω της πώλησης στην υπολειμματική τιμή του.

Σύμφωνα με αυτό, η λογιστική αξία μη αποσβεστέων περιουσιακών στοιχείων, όπως η γη που έχει απεριόριστη ζωή, θα ανακτηθεί μόνο μέσω της πώλησης. Με άλλα λόγια, επειδή το περιουσιακό στοιχείο δεν αποσβένεται, κανένα μέρος της λογιστικής του αξίας δεν αναμένεται να ανακτηθεί (δηλαδή καταναλώνεται) μέσω της χρήσης. Οι

αναβαλλόμενες φόροι που συνδέονται με τα μη αποσβεστέα περιουσιακά στοιχεία αντικατοπτρίζουν τις φορολογικές συνέπειες της πώλησης του περιουσιακού στοιχείου. (Croner-iTax& Accountants, 2017)

3.11.2 Χρηματοοικονομικά μέσα

3.11.2.1 Χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία

Με τον όρο χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία νοούνται τόσο τα απλά και γνωστά χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία όπως οι απαιτήσεις, οι μετοχές, οι λοιποί συμμετοχικοί τίτλοι (συμμετοχές στην καθαρή θέση άλλων οντοτήτων) και τα ομόλογα (κρατικά και εταιρικά) όσο και τα πιο περίπλοκα όπως επενδύσεις σε αμοιβαία κεφάλαια, τα παράγωγα και τα σύνθετα χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία (για παράδειγμα ένα ομόλογο με ενσωματωμένο παράγωγο. Τα στοιχεία αυτά παρουσιάζονται μέσα από το ΔΠΧΑ 9 βάσει του οποίου, η αρχική αναγνώριση του στοιχείου στην Κατάσταση Οικονομικής Θέσης γίνεται όταν και μόνο όταν, η οικονομική οντότητα καθίσταται ένας εκ των συμβαλλομένων του χρηματοοικονομικού μέσου. Σύμφωνα με το ΔΠΧΑ 9, ένα χρηματοοικονομικό περιουσιακό στοιχείο του ενεργητικού θα πρέπει κατά την αρχική αναγνώριση να επιμετρηθεί στην εύλογη αξία, εκτός εάν δύναται να επιμετρηθεί στο αποσβεσμένο κόστος κάτω από συγκεκριμένες προϋποθέσεις, είτε στην εύλογη αξία μέσω των λοιπών συνολικών εσόδων και τέλος στην εύλογη αξία μέσω των αποτελεσμάτων. Η μεταγενέστερη επιμέτρηση γίνεται στο αποσβεσμένο κόστος, στην εύλογη αξία μέσω των λοιπών συνολικών εσόδων, στην εύλογη αξία μέσω αποτελεσμάτων, ενώ οι συμμετοχικοί τίτλοι επιμετρούνται στην εύλογη αξία μέσω των λοιπών συνολικών εσόδων. Τα έντοκα χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία, βάσει του Προτύπου μεταγενέστερα της αρχικής τους αναγνώρισης, επιμετρούνται στο αποσβέσιμο κόστος με τη χρήση της μεθόδου του πραγματικού επιτοκίου² ή με την σταθερή μέθοδο, εάν

---

² **Μέθοδος Πραγματικού Επιτοκίου:** Μέθοδος που καθορίζει πως θα γίνει η κατανομή των εσόδων και εξόδων από τόκους, που προκύπτουν από τα τοκοφόρα χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία του Ενεργητικού και Υποχρεώσεων

η μέθοδος του αποσβέσιμου κόστους³ έχει σημαντική επίπτωση στα ποσά των χρηματοοικονομικών καταστάσεων. Η ζημία απομείωσης προκύπτει όταν η λογιστική αξία του στοιχείου είναι μεγαλύτερη από το ποσό που η οντότητα εκτιμά ότι θα ανακτήσει από το στοιχείο αυτό. Οι ζημίες απομείωσης αναγνωρίζονται στα αποτελέσματα και αναστρέφονται ως κέρδη σε αυτήν, όταν παύει να ισχύει η αιτία που προκάλεσε την απομείωση.

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι την περίπτωση που παρουσιαστεί απομείωση, οι λογιστικές πολιτικές που ακολουθούνται μπορεί να οδηγήσουν σε διαφορές μεταξύ λογιστικής και φορολογικής βάσης και ο τρόπος χειρισμού της εν λόγω διαφοράς στην περίπτωση της απομείωσης αντιμετωπίζεται όπως των ενσώματων και άυλων πάγιων περιουσιακών στοιχείων.

3.11.2.2 Χρηματοοικονομικές υποχρεώσεις

Το ΔΠΧΑ 9 το οποίο περιλαμβάνει τις λογιστικές πολιτικές που ακολουθούνται κατά την αναγνώριση και επιμέτρηση και των χρηματοοικονομικών υποχρεώσεων περιγράφει ότι τα χρηματοοικονομικά μέσα ή τα επιμέρους τους στοιχεία κατατάσσονται κατά την αρχική αναγνώριση, από την οντότητα που τα εκδίδει. Έτσι μπορούν να θεωρηθούν ως χρηματοοικονομική υποχρέωση, χρηματοοικονομικό περιουσιακό στοιχείο ή συμμετοχικός τίτλος λαμβάνοντας υπόψιν την ουσία της σύμβασης και τους αντίστοιχους όρους του προτύπου. Συνήθως, η ουσία συμπίπτει με τη νομική μορφή, παρόλα αυτά ορισμένα χρηματοοικονομικά στοιχεία λαμβάνουν τη νομική μορφή του συμμετοχικού τίτλου, ενώ στην ουσία τους αποτελούν υποχρεώσεις, ενώ άλλα λειτουργούν συνδυαστικά των συμμετοχικών τίτλων και υποχρεώσεων. Επομένως, αυτό που εξετάζουμε πρωτίστως είναι η ουσία του χρηματοοικονομικού μέσου και αυτή είναι που καθορίζει και την κατάταξή του (Νεγκάκης, 2015).

---

³ **Αποσβενόμενο κόστος:** Υπολογίζεται με τη χρήση της μεθόδου τού πραγματικού επιτοκίου, και προκύπτει ως η παρούσα αξία των αναμενόμενων χρηματοροών, για την υπολειπόμενη ζωή του χρηματοοικονομικού μέσου, χρησιμοποιώντας ως επιτόκιο προεξόφλησης το πραγματικό επιτόκιο.

Υπάρχει ειδοποιός διαφορά για τη διάκριση ενός χρηματοοικονομικού μέσου μεταξύ: χρηματοοικονομικής υποχρέωσης και συμμετοχικού τίτλου.

Χρηματοοικονομικές υποχρεώσεις

Μη χρηματοοικονομικές υποχρεώσεις

Προβλέψεις

Χρηματοοικονομικές Υποχρεώσεις

Τις χρηματοοικονομικές υποχρεώσεις μιας οικονομικής οντότητας αποτελούν οι συμβατικές δεσμεύσεις που αναλαμβάνει, στο πλαίσιο των εμπορικών ή των ευρύτερων επιχειρηματικών συναλλαγών της. Δηλαδή συμβατική υποχρέωση από τον εκδότη προς τον αντισυμβαλλόμενο παράδοσης μετρητών ή άλλου χρηματοοικονομικού στοιχείου του ενεργητικού σε μια άλλη οικονομική οντότητα, καθώς και για ανταλλαγή χρηματοοικονομικών στοιχείων του ενεργητικού ή χρηματοοικονομικών υποχρεώσεων με μια άλλη οικονομική οντότητα με όρους πιθανά δυσμενείς για την οντότητα. Οι δεσμεύσεις αυτές δεν συνεπάγονται άνευ όρων δικαίωμα της οντότητας να αποφύγει την καταβολή μετρητών ή κάποιου άλλου χρηματοοικονομικού μέσου για τον διακανονισμό μιας συμβατικής δέσμευσης. Στις χρηματοοικονομικές υποχρεώσεις κατατάσσεται και η λήψη δανείου από πιστωτικό ίδρυμα, για το οποίο συντάσσεται και υπογράφεται σχετική δανειακή σύμβαση, ενώ για την περαιτέρω εξόφληση θα απαιτηθούν τόκοι και χρεολύσια. Οι χρηματοοικονομικές υποχρεώσεις αναγνωρίζονται αποτιμώνται δηλαδή, αρχικώς στο οφειλόμενο ποσό τους, όπως καταγράφεται στη σύμβαση και απεικονίζεται στα βιβλία. (Βλησμάς, Σγουρινάκης, 2016, σελ.86), (ΔΠΧΑ 9)

Μη χρηματοοικονομικές υποχρεώσεις

Μη χρηματοοικονομικές υποχρεώσεις αποτελούν οι υποχρεώσεις που δεν είναι χρηματοοικονομικές. Αυτές δεν προκύπτουν υποχρεωτικά από κάποια συμβατική πράξη όπως τη σύναψη σύμβασης δανείου, όπως αναφέρθηκε παραπάνω ή την έκδοση κάποιου παραστατικού. Μολονότι ο κάτοχος ενός συμμετοχικού τίτλου

ενδέχεται να δικαιούται κατ'αναλογία μερίδιο μερισμάτων ή άλλων διανομών των ιδίων κεφαλαίων, ο εκδότης δεν έχει συμβατική υποχρέωση να προβεί σε τέτοιου είδους διανομές, επειδή δεν μπορεί να απαιτηθεί από αυτόν να παραδώσει μετρητά ή άλλο χρηματοοικονομικό στοιχείο του ενεργητικού σε άλλον συμβαλλόμενο (Νεγκάκης, 2015).

Προβλέψεις

Μη χρηματοοικονομικές υποχρεώσεις μπορεί να αποτελούν και οι προβλέψεις που σχηματίζονται βάσει του ΔΛΠ 37 σε βάρος εξόδου μόνο αν:

Υπάρχει παρούσα δέσμευση, είτε νομική, είτε τεκμαιρόμενη, λόγω του γεγονότος που έγινε στο παρελθόν

Υπάρχει πιθανότητα εκροής οικονομικών πόρων για τον διακανονισμό της δέσμευσης, που ενσωματώνει οικονομικά οφέλη και

Υπάρχει αξιόπιστη εκτίμηση για το ποσό της δέσμευσης

Πρόβλεψη αποτελεί μια υποχρέωση σαφώς καθορισμένης φύσης η οποία κατά την ημερομηνία του ισολογισμού είναι περισσότερο πιθανό να συμβεί από το να μη συμβεί ή βέβαιο ότι θα προκύψει, αλλά είναι αβέβαιη ως προς το ποσό ή/και το χρόνο που θα προκύψει. Σε αντίθετη περίπτωση το γεγονός θεωρείται ενδεχόμενη υποχρέωση και θα γνωστοποιηθεί στα Notes των Οικονομικών καταστάσεων. Η πρόβλεψη αντιπροσωπεύει την βέλτιστη εκτίμηση του ποσού που θα απαιτηθεί για την κάλυψη της σχετικής υποχρέωσης που αναλαμβάνεται κατά την ημερομηνία λήξης της περιόδου αναφοράς. Οι προβλέψεις αναμένεται να αναγνωρίζονται αρχικά και να αποτιμώνται μεταγενέστερα στο ονομαστικό ποσό που αναμένεται να απαιτηθεί για τον διακανονισμό τους. Στην περίπτωση όμως που θα μεσολαβήσει μεγάλο διάστημα από την αρχική αναγνώριση έως την εξόφληση του ποσού είναι σημαντικό οι προβλέψεις να αποτιμηθούν στην παρούσα αξία, καθώς θα υπάρξει σημαντική επίπτωση στα ποσά των χρηματοοικονομικών καταστάσεων. Οι διαφορές που προκύπτουν είτε κατά την επανεκτίμηση, είτε κατά το διακανονισμό τους, αναγνωρίζονται ως κέρδη ή ζημίες της περιόδου στην οποία λαμβάνουν χώρα.

Σημαντική μη χρηματοοικονομική υποχρέωση αποτελούν και οι αναβαλλόμενοι φόροι. (Βλησμάς & Σγουρινάκης, 2016)

Αντίθετα στην ελληνική φορολογική νομοθεσία ο νομοθέτης με το άρθρο 26 του ν.4172/2013 και με τις ΠΟΛ 1056/2.3.2015 και ΠΟΛ.1113/02.06.2015 καθορίζει τις διατάξεις εκείνες που καθορίζουν το σχηματισμό των προβλέψεων σχετικά με την απόσβεση επισφαλών απαιτήσεων. Ο νομοθέτης αντιλαμβάνεται την έννοια της πρόβλεψης σε συνάρτηση μόνο με ένα περιουσιακό στοιχείο, τις επισφαλείς απαιτήσεις. Σε μια απόπειρα αντιστοίχισης με τη λογιστική ορολογία, η φορολογική έννοια του όρου πρόβλεψη ευρίσκεται κάπου μεταξύ της έννοιας που αναφέρεται λογιστικά ως απομείωση και οριστική διαγραφή. Αναφορικά με τα ποσά των προβλέψεων, που σχηματίζει μια επιχείρηση, για τις χρήσεις που ξεκινούν από 01/01/2014, καθώς και το πως χρησιμοποιούνται οι προβλέψεις αυτές για διαγραφή επισφαλών απαιτήσεων, ο νόμος 4172/2013 θέτει τα παρακάτω κριτήρια:

Το ποσό που έχει φτάσει η ληξιπρόθεσμη απαίτηση και ο χρόνος που έχει μεσολαβήσει από τότε που έχει χαρακτηριστεί ως ανείσπρακτη.

Το ποσοστό και η βάση υπολογισμού για το σχηματισμό της πρόβλεψης

Τις ενέργειες για τη διασφάλιση του δικαιώματος είσπραξης της συγκεκριμένης απαίτησης.

Τα παραπάνω κριτήρια παρουσιάζονται συνοπτικά στον πίνακα κάτωθι υπό την προϋπόθεση πάντοτε ότι έχουν προηγηθεί οι κατάλληλες ενέργειες που θα δώσουν τη δυνατότητα σχηματισμού φορολογικά αναγνωρίσιμων προβλέψεων :

Κριτήρια της φορολογικής νομοθεσίας για το σχηματισμό προβλέψεων

ΠΙΝΑΚΑΣ 3: Σχηματισμός προβλέψεων

ΠΙΝΑΚΑΣ 1: Ποσό ληξιπρόθεσμης απαίτησης	Χρόνος που παραμένουν ανείσπρακτα	Ποσοστό σχηματισμού προβλέψεων	Βάση υπολογισμού
Έως 1.000,00	> 12 μήνες	100%	Καθαρή Αξία Απαίτησης (χωρίς ΦΠΑ)
> 1.000,00	> 12 μήνες	50%	
	> 18 μήνες	75%	
	> 24 μήνες	100%	

Για τη διαγραφή μίας απαίτησης η παρ.4 αρ.26 του ν.4172/2013 η οποία αντικαθίσταται με το άρθρο 15 του ν.4646/2020 αναφέρει ρητά ότι μια απαίτηση για να μπορέσει να διαγραφεί θα πρέπει να ισχύουν σωρευτικά τα εξής κριτήρια:

- i. Το ποσό που δύναται να διαγραφεί ως επισφαλής απαίτηση, έχει προηγουμένως εγγραφεί στην οφειλή ως έσοδο.
- ii. Έχει προηγουμένως διαγραφεί από τα λογιστικά βιβλία του φορολογούμενου
- iii. Έχουν προηγουμένως αναληφθεί όλες οι κατά νόμο απαραίτητες ενέργειες για την είσπραξη της απαίτησης, όπως η άσκηση ένδικου βοηθήματος, η λήψη ασφαλιστικών μέτρων, σφράγιση επιταγής από την τράπεζα και η κατάθεση όλων των απαραίτητων δικαιολογητικών για την έκδοση διαταγής πληρωμής.

Απαιτήσεις, το συνολικό ύψος των οποίων, συμπεριλαμβανομένου ΦΠΑ, δεν υπερβαίνει τα 300ευρώ ανά αντισυμβαλλόμενο, δύναται να διαγραφούν στο φορολογικό έτος εντός του οποίου συμπληρώνονται δώδεκα μήνες από το χρόνο κατά τον οποίο έχουν καταστεί ληξιπρόθεσμες, χωρίς να έχουν αναληφθεί οι κατάλληλες ενέργειες για τη διασφάλιση του δικαιώματος είσπραξης της εν λόγω απαίτησης, εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις των υποπεριπτώσεων (i) και (ii) της περίπτωσης α' της παρούσας και οι οφειλέτες έχουν λάβει αποδεδειγμένα γνώση της

διαγραφής της οφειλής τους, όπου αυτό είναι δυνατόν. Το συνολικό ύψος των απαιτήσεων που διαγράφονται σύμφωνα με το προηγούμενο εδάφιο δεν δύναται να υπερβαίνει, ανά φορολογικό έτος, ποσοστό πέντε τοις εκατό (5%) επί του συνόλου των απαιτήσεων στο τέλος της χρήσης. Ενώ απαιτήσεις που διαγράφονται στο πλαίσιο αμοιβαίας συμφωνίας ή δικαστικού συμβιβασμού, ανεξαρτήτως του αν έχει σχηματισθεί σχετική πρόβλεψη, δύνανται να διαγραφούν για φορολογικούς σκοπούς μη εφαρμοζομένων των διατάξεων της υποπερίπτωσης (iii) της περίπτωσης α' της παρούσας. Στην περίπτωση και κατά το μέρος που δεν έχει σχηματισθεί πρόβλεψη, το σχετικό ποσό της διαγραφής της απαίτησης εκπίπτει με βάση τις διατάξεις του άρθρου 22.

Αντίθετα, στη λογιστική βιβλιογραφία δεν αναφέρεται αυστηρή προϋπόθεση της ανάληψης μιας σειράς ενεργειών που διαμορφώνουν ένα αυστηρό νομικό πλαίσιο με αποδείξεις ότι η οντότητα προχώρησε στις συγκέντρωση όλων των αναγκαίων αποδείξεων για την είσπραξη της απαίτησης.

Η λογιστική αντιμετώπιση των απαιτήσεων οι οποίες αποτελούν περιουσιακό στοιχείο, σύμφωνα με το ΔΛΠ 39 διαχωρίζεται σε δύο στάδια. Αρχικά οι οικονομικές οντότητες θα πρέπει να προβούν στην ύπαρξη αντικειμενικών αποδείξεων ότι ένα χρηματοοικονομικό στοιχείο του ενεργητικού έχει υποστεί απομείωση. Στο στάδιο αυτό η λογιστική αντιμετώπιση απαιτεί το ποσό των απαιτήσεων που αναμένεται να μην εισπραχθεί να βασίζεται σε πραγματικά δεδομένα, τα οποία έχουν ήδη εγγραφεί στα βιβλία, μέσα στη χρήση ή σε παλαιότερες χρήσεις. Η ύπαρξη αντικειμενικών ενδείξεων για ζημία απομείωσης της αξίας στοιχείων που αποτιμώνται στο Αποσβεσμένο Κόστος όπως οι απαιτήσεις, οδηγεί σε αναγνώριση ζημίας απομείωσης η οποία υπολογίζεται ως η διαφορά μεταξύ της λογιστικής αξίας του περιουσιακού στοιχείου και της παρούσας αξίας των μελλοντικών ταμειακών ροών. Στη συνέχεια η λογιστική αξία του στοιχείου που έχει δεχτεί απομείωση μειώνεται είτε απευθείας, είτε μέσω της πίστωσης ενός λογαριασμού πρόβλεψης και το ποσό της ζημίας μεταφέρεται στα αποτελέσματα.

Από την παραπάνω λογιστική και φορολογική ανάλυση της πρόβλεψης φαίνεται ότι πιθανόν να αναδειχθούν διαφορές στη λογιστική και φορολογική βάση των

απαιτήσεων μιας λογιστικής οντότητας. Οι διαφορές αυτές μπορεί να είναι προσωρινές, είτε μόνιμες, αναλόγως πως θα κρίνει ο Ν.4172/2013 του ΚΦΕ συνδυαστικά με τη λογιστική αντιμετώπιση βάσει των ΔΛΠ για μεμονωμένες περιπτώσεις. Παρόλα αυτά από την μελέτη των παραπάνω νόμων έχει κριθεί ότι το φορολογικό κανονιστικό πλαίσιο ορίζει προκαθορισμένο ύψος φορολογικών προβλέψεων το οποία είναι πολύ πιθανόν ότι θα αποκλίνει από το ύψος της λογιστικής πρόβλεψης ή της ζημίας απομείωσης της οντότητας. Από την άλλη πλευρά, η πιθανότητα αναγνώρισης εσόδου από αναστροφή ζημίας απομείωσης απαιτήσεων χαρακτηρίζεται μικρή στα στοιχεία τα οποία χαρακτηρίζονται και ως χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία του μη κυκλοφορούντος ενεργητικού, διότι οι απαιτήσεις που καθίστανται ληξιπρόθεσμες σε μακρύ χρονικό διάστημα θα πρέπει να έχουν μόνιμο χαρακτήρα, παρόλα τα παραπάνω το ΔΛΠ 39 επιτρέπει την αναστροφή απομείωσης στην περίπτωση που η ζημία απομείωσης που είχε αναγνωριστεί στο παρελθόν παύει να υπάρχει βάσει επαρκών ενδείξεων. Κρίνεται βέβαια αμφίβολο το κατά πόσο οι οντότητες που υπάγονται στα ΔΛΠ έχουν τη δυνατότητα να αποκτήσουν πληροφορίες που θα τους επιτρέψουν να πραγματοποιήσουν αναστροφή απομείωσης.

Ένα παράδειγμα προσωρινής διαφοράς μεταξύ φορολογικής και λογιστικής βάσης αναφορικά με τις προβλέψεις για επισφάλειες είναι το λογιστικό γεγονός του σχηματισμού λογιστικής πρόβλεψης ή αναγνώρισης ζημίας απομείωσης των επισφαλών απαιτήσεων η οποία μειώνει το λογιστικό αποτέλεσμα, ενώ αφήνει ανεπηρέαστο το φορολογικό. Ο προσωρινός χαρακτήρας της διαφοράς αυτής προκύπτει όταν αναμένεται η μελλοντική αναστροφή με τρόπους όπως :

Αναγνώριση εσόδου από αναστροφή της ζημίας απομείωσης στο μέλλον.

Αναγνώριση τυχόν φορολογικής ζημίας από την οριστική διαγραφή των επισφαλών απαιτήσεων σε κάποια μελλοντική χρήση.

Αναγνώριση από τον Ν.4172/2013-ΚΦΕ προβλέψεων που θα μειώσουν το φορολογικό αποτέλεσμα αλλά δεν θα μεταβάλουν το λογιστικό αποτέλεσμα λογιστικά.

3.11.3 Αποθέματα και υπηρεσίες

Τα αποθέματα αποτελούν άλλο ένα στοιχείο του ενεργητικού με βάση το ΔΛΠ 2. Στην περίπτωση των αποθεμάτων η μεταγενέστερη αποτίμηση πραγματοποιείται στην κατ' είδος χαμηλότερη τιμή μεταξύ του κόστους κτήσης και καθαρής ρευστοποιήσιμης αξίας. Όσον αφορά τον προσδιορισμό του κόστους των πωλήσεων και του τελικού αποθέματος υιοθετείται η μέθοδος FIFO ή η μέθοδος του σταθμικού μέσου όρου ενώ η LIFO δεν αναγνωρίζεται πια ως μέθοδος προσδιορισμού του κόστους. Τα αποθέματα πρέπει και αυτά να εξετάζονται από την οντότητα για ενδεχόμενη απομείωση. Τα ποσά τυχόν απομείωσης και όλες οι ζημίες αποθεμάτων πρέπει να αναγνωρίζονται ως έξοδα της περιόδου που προέκυψε το συγκεκριμένο γεγονός. Από τον συγκεκριμένο λογιστικό χειρισμό στην περίπτωση των αποθεμάτων σχετικά με την απομείωση είναι πιθανόν να αναπτυχθεί διαφορά λογιστικής- φορολογικής βάσης. Όπως στην περίπτωση των ενσώματων και άυλων περιουσιακών στοιχείων, έτσι και στα αποθέματα η απομείωση αποτελεί ζημία από λογιστικής άποψης και αναγνωρίζεται στα αποτελέσματα χρήσης και οι ζημίες απομείωσης δύναται να αναστραφούν.

3.11.4 Επιμέτρηση περιουσιακών στοιχείων και υποχρεώσεων στην εύλογη αξία

Μια άλλη σημαντική πηγή που οδηγεί στην διαφορά λογιστικής και φορολογικής βάσης αποτελεί η δυνατότητα που δίνεται μέσω των ΔΠΧΑ να επιτρέπουν ή και να απαιτούν ορισμένα στοιχεία του Ενεργητικού καθώς και υποχρεώσεις να επιμετρώνται στην Εύλογη Αξία τους. Χρηματοοικονομικά στοιχεία του Ενεργητικού καθώς Επενδύσεις σε Ακίνητα αναγνωρίζονται λογιστικά στην εύλογη αξία που υπερβαίνει το κόστος, αλλά δεν μπορεί να διενεργηθεί καμία ισοδύναμη προσαρμογή για φορολογικούς σκοπούς, συνθήκη που οδηγεί σε φορολογητέες προσωρινές διαφορές Αντίστοιχα, όταν τα στοιχεία αυτά απεικονίζονται στην εύλογη αξία η οποία είναι μικρότερη από το κόστος, δεν μπορεί να γίνει καμία προσαρμογή για φορολογικούς σκοπούς γεγονός που οδηγεί στη δημιουργία εκπεστέων προσωρινών διαφορών (Grant Thornton, 2016).

3.11.5 Δαπάνες προς έκπτωση και μη εκπιπτόμενες δαπάνες

Με βάση τα άρθρα 21-28 του ν.4172/2013 ορίζονται μια σειρά από επιχειρηματικές δαπάνες, τις οποίες έχει τη δυνατότητα η επιχείρηση να τις εκπέσει από τα

ακαθάριστα έσοδά της, αλλά και αυτές που δεν αναγνωρίζονται φορολογικά. Οι δαπάνες που εκπίπτουν πρέπει να πληρούν κάποια κριτήρια ώστε να γίνονται δεκτές από τη φορολογική αρχή. Βασικό κριτήριο ως προς την εκπεσιμότητά τους αποτελεί το κατά πόσο έγιναν για σκοπούς και για το συμφέρον της επιχείρησης ή για τους συνήθεις εμπορικούς σκοπούς της. Επιπλέον, θα πρέπει τα ποσά τα οποία εξέπεσαν από τα ακαθάριστα έσοδα κατά την πραγματική συναλλαγή (δηλαδή να μην είναι εικονικά ποσά ή μερικώς εικονικά ή ανύπαρκτα) με ενδεικτικές δαπάνες αυτές που δεν έχουν πραγματοποιηθεί ή καταχωρηθεί στα τηρούμενα βιβλία ή αφορά σε συναλλαγές που δεν είναι πραγματικές ως προς το είδος ή το πρόσωπο ή την αξία αυτών. Επίσης, να μην ξεπερνούν τα ανώτερα ή κατώτερα όρια που ορίζονται με τις έμμεσες τεχνικές ελέγχου, καθώς και να εγγράφονται στα βιβλία και να μπορούν να αποδειχτούν με τα κατάλληλα δικαιολογητικά που ορίζονται από τον ΚΦΑΣ. Βάσει της ΠΟΛ 1113/02-06-2015 ορίζονται συγκεκριμένα οι δαπάνες που κρίνονται απαραίτητες από τον επιχειρηματία ή τη διοίκηση της επιχείρησης ανεξάρτητα εάν αυτή πραγματοποιείται δυνάμει νόμιμης ή συμβατικής υποχρέωσης, για την επίτευξη του επιχειρηματικού σκοπού, την ανάπτυξη των εργασιών, τη βελτίωση της θέσης της στην αγορά, εφόσον αυτή ενεργείται στα πλαίσια της οικονομικής αποστολής της ή κατά τις συνήθεις εμπορικές συναλλαγές της και μπορεί να συμβάλλει στη δημιουργία εισοδήματος ή άλλως αποβλέπει στη διεύρυνση των εργασιών της και στην αύξηση του εισοδήματος της (ΣΤΕ 2033/2012) ή στην υλοποίηση δράσεων στο πλαίσιο της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης. Δεν επιτρέπεται, δε, στη φορολογική αρχή να ελέγχει τη σκοπιμότητα και το προσήκον μέτρο των δαπανών αυτών (ΣΤΕ 2963/2013, ΣΤΕ 1729/2013, ΣΤΕ 1604/2011, κ.ά.), εκτός αν τούτο ορίζεται ρητά και ειδικά στο νόμο (π.χ. ενδοομιλικές συναλλαγές). Αν κάποια δαπάνη δεν πληροί τις παραπάνω προϋποθέσεις τότε θεωρείται ως μόνιμη διαφορά και δεν δημιουργεί αναβαλλόμενο φόρο.

Οι μη εκπιπόμενες επιχειρηματικές δαπάνες όπως ρητά ορίζονται από τον ΚΦΕ στο άρθρο 23 περιγράφονται οι δαπάνες που είναι μη εκπιπόμενες από τα ακαθάριστα έσοδα της επιχείρησης. Βασική δαπάνη η οποία δεν μπορεί να εκπέσει είναι οι τόκοι από δάνεια που έχει λάβει η επιχείρηση από τρίτους, εκτός των τραπεζικών, διατραπεζικών και ομολογιακών δανείων που εκδίδουν ανώνυμες εταιρείες, κατά το

ποσό που υπερβαίνει το ποσό που προκύπτει από το επιτόκιο που ορίζει η Τράπεζα της Ελλάδος στο δελτίο οικονομικής συγκυρίας. Επομένως, δεν εκπίπτει από τα ακαθάριστα έσοδα των επιχειρήσεων το υπερβάλλον ποσό των τόκων που προκύπτει για την επιχείρηση, όταν το επιτόκιο δανεισμού είναι μεγαλύτερο από το επιτόκιο των δανείων αλληλόχρεων λογαριασμών προς μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις και ως εκ τούτου εκπίπτουν από τα ακαθάριστα έσοδα οι τόκοι που λαμβάνει η επιχείρηση από τρίτους μέχρι το ποσό των τόκων που θα προέκυπτε εάν το δάνειο αφορούσε αλληλόχρεο λογαριασμό προς μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις. Στην έννοια των τόκων συμπεριλαμβάνονται και οι τόκοι υπερημερίας από δανειακή σύμβαση καθόσον ακολουθούν την σύμβαση αυτή. Εξάιρεση αποτελεί η περίπτωση δανειοδότησης μεταξύ συνδεδεμένων επιχειρήσεων στις οποίες εφαρμόζεται το άρθρο 50 του ν.4172/2013 σύμφωνα με το οποίο νομικά πρόσωπα ή νομικές οντότητες όταν πραγματοποιούν συναλλαγές, μία ή περισσότερες, διεθνείς ή και εγχώριες, με συνδεδεμένα πρόσωπα κατά την έννοια του άρθρου 2 του Κ.Φ.Ε. με οικονομικούς ή εμπορικούς όρους διαφορετικούς από εκείνους που θα ίσχυαν μεταξύ μη συνδεδεμένων προσώπων (ανεξάρτητων επιχειρήσεων) ή μεταξύ συνδεδεμένων προσώπων και τρίτων, οποιαδήποτε κέρδη τα οποία χωρίς τους όρους αυτούς θα είχαν πραγματοποιηθεί από το νομικό πρόσωπο ή νομική οντότητα, αλλά τελικά δεν πραγματοποιήθηκαν λόγω των διαφορετικών όρων (αρχή των ίσων αποστάσεων) περιλαμβάνονται στα κέρδη του νομικού προσώπου ή της νομικής οντότητας μόνον στο βαθμό που δεν μειώνουν το ποσό του καταβλητέου φόρου. Επομένως στις συνδεδεμένες επιχειρήσεις αρχικά ελέγχουμε αν εφαρμόζονται οι διατάξεις του άρθρου 50 και στη συνέχεια αυτές του άρθρου 49 του ν.4172/2013.

Επιπλέον, δαπάνη άνω των 500 ευρώ για παροχή υπηρεσιών ή αγορά αγαθών, η οποία δεν έχει εξοφληθεί μέσω τραπεζής δεν μπορεί να εκπέσει από τα ακαθάριστα έσοδα.

Σημαντικό κομμάτι αποτελούν και οι ασφαλιστικές εισφορές, οι οποίες εκπίπτουν από τα ακαθάριστα έσοδα το χρόνο που εξοφλούνται. Ειδικά ως προς τη φορολογική μεταχείριση των ασφαλιστικών εισφορών και αμοιβών διευκρινίζονται τα ακόλουθα:

α)Ως προς τη φορολογική μεταχείριση των ασφαλιστικών εισφορών των μελών προσωπικών εταιρειών (Ο.Ε., Ε.Ε.) και αστικών εταιρειών:

i)Οι ασφαλιστικές εισφορές φυσικού προσώπου, το οποίο ασκεί επιχειρηματική δραστηριότητα (μέσω ατομικής επιχείρησης) και είναι παράλληλα μέλος προσωπικής ή αστικής εταιρείας εκπίπτουν από τα ακαθάριστα έσοδα της ατομικής του επιχείρησης. Αν η ατομική επιχείρηση έχει τεθεί σε αδράνεια, οι ασφαλιστικές εισφορές εκπίπτουν από τα ακαθάριστα έσοδα της προσωπικής ή αστικής εταιρείας.

ii)Οι ασφαλιστικές εισφορές φυσικού προσώπου, το οποίο δεν ασκεί επιχειρηματική δραστηριότητα και είναι μέλος προσωπικής ή αστικής εταιρείας εκπίπτουν από τα ακαθάριστα έσοδα της προσωπικής ή αστικής εταιρείας. Σε περίπτωση συμμετοχής εταίρου σε περισσότερες προσωπικές εταιρείες, οι ασφαλιστικές εισφορές εκπίπτουν από την εταιρεία από την οποία λαμβάνει το μεγαλύτερο φορολογητέο εισόδημα.

β)Ως προς τη φορολογική μεταχείριση των ασφαλιστικών εισφορών εταίρων Ε.Π.Ε. ή Ι.Κ.Ε. και των μελών Δ.Σ. Α.Ε. ή διαχειριστών Ε.Π.Ε. ή Ι.Κ.Ε.:

i)Οι ασφαλιστικές εισφορές των εταίρων Ε.Π.Ε. ή Ι.Κ.Ε. δεν εκπίπτουν από τα ακαθάριστα έσοδα των εταιρειών αυτών, αλλά, σε περίπτωση που οι εταίροι λαμβάνουν αμοιβή και ασκούν επιχειρηματική δραστηριότητα, οι ασφαλιστικές τους εισφορές θα εκπίπτουν από τα ακαθάριστα έσοδα της ατομικής τους επιχείρησης. Αν δεν ασκούν επιχειρηματική δραστηριότητα και επιπλέον οι αμοιβές που λαμβάνουν από την Ε.Π.Ε. ή την Ι.Κ.Ε. θεωρούνται ως εισόδημα από μισθωτές υπηρεσίες, τότε οι ασφαλιστικές εισφορές θα εκπίπτουν από το εισόδημά τους από μισθωτές υπηρεσίες και θα δηλωθούν από τα φυσικά πρόσωπα στη δήλωση φορολογίας του εισοδήματός.

ii) Οι ασφαλιστικές εισφορές μελών Δ.Σ. Α.Ε. ή διαχειριστών Ε.Π.Ε. ή Ι.Κ.Ε. που δεν ασκούν επιχειρηματική δραστηριότητα και δεν συμμετέχουν στο κεφάλαιο των υπόψη εταιρειών και επιπλέον οι αμοιβές που λαμβάνουν λόγω της ιδιότητάς τους αυτής θεωρούνται ως εισόδημα από μισθωτές υπηρεσίες, τότε οι ασφαλιστικές εισφορές θα εκπίπτουν από το εισόδημά τους από μισθωτές υπηρεσίες και θα δηλωθούν από τα φυσικά πρόσωπα στη δήλωση φορολογίας εισοδήματός τους (Ε1).

γ)Ως προς τη μεταχείριση των αμοιβών των μελών των ασφαλιστικών εισφορών εταιρών Ε.Π.Ε. ή Ι.Κ.Ε. και των μελών Δ.Σ. Α.Ε. ή διαχειριστών Ε.Π.Ε. ή Ι.Κ.Ε.:

i)Οι αμοιβές φυσικού προσώπου μέλους προσωπικής ή αστικής εταιρείας, το οποίο ασκεί επιχειρηματική δραστηριότητα (μέσω ατομικής επιχείρησης) και λαμβάνει αμοιβή από την εταιρεία για την εκτέλεση συγκεκριμένου έργου που αυτή του ανέθεσε στα πλαίσια της άσκησης της επιχειρηματικής του δραστηριότητας εκπίπτουν από τα ακαθάριστα έσοδα της προσωπικής ή αστικής εταιρείας.

ii) Οι αμοιβές φυσικού προσώπου μέλους προσωπικής ή αστικής εταιρείας το οποίο δεν ασκεί επιχειρηματική δραστηριότητα και λαμβάνει αμοιβές για υπηρεσίες που απορρέουν από τη συμμετοχή του στην εταιρεία δεν εκπίπτουν από τα ακαθάριστα έσοδα της προσωπικής ή αστικής εταιρείας.

δ)Ως προς τη φορολογική μεταχείριση των αμοιβών εταιρών Ε.Π.Ε. ή Ι.Κ.Ε. και των μελών Δ.Σ. Α.Ε. ή διαχειριστών Ε.Π.Ε. ή Ι.Κ.Ε. που δεν προέρχονται από τα κέρδη:

i) Οι αμοιβές φυσικού προσώπου εταίρου Ε.Π.Ε. ή Ι.Κ.Ε., το οποίο ασκεί επιχειρηματική δραστηριότητα (μέσω ατομικής επιχείρησης) και λαμβάνει αμοιβή από την εταιρεία για την εκτέλεση συγκεκριμένου έργου που αυτή του ανέθεσε στα πλαίσια της άσκησης της επιχειρηματικής του δραστηριότητας εκπίπτουν από τα ακαθάριστα έσοδα της Ε.Π.Ε. ή Ι.Κ.Ε, κατά περίπτωση.

ii)Οι αμοιβές φυσικού προσώπου διαχειριστή Ε.Π.Ε. ή Ι.Κ.Ε. ή μέλους Δ.Σ. Α.Ε. το οποίο δεν ασκεί επιχειρηματική δραστηριότητα και λαμβάνει αμοιβές οι οποίες θεωρούνται ως εισόδημα από μισθωτές υπηρεσίες, εκπίπτουν από τα ακαθάριστα έσοδα της ΕΠΕ ή Ι.Κ.Ε. ή Α.Ε, κατά περίπτωση.

Είναι φανερό ότι οι μη εκπιπόμενες δαπάνες αποτελούν μόνιμες διαφορές μεταξύ λογιστικού και φορολογικού αποτελέσματος και επομένως δεν δίνουν λαβή για αναγνώριση αναβαλλόμενου φόρου.

3.11.6 Μεταφορά Ζημίας

Και στην περίπτωση της μεταφοράς ζημιών στα επόμενα έτη υπάρχει διττός ρόλος αυτών αναφορικά με τη φορολογική και λογιστική νομοθεσία. Εφόσον υπάρχουν φορολογικές ζημίες σε μια χρονιά με βάση το άρθρο 27 του 4172/2013 μπορεί να γίνει μεταφορά συσσωρευμένων ζημιών σε επόμενα έτη, έτσι ώστε να

συμψηφιστούν με τα φορολογικά κέρδη. Η μεταφορά αυτή μπορεί να γίνει αυστηρά στα πέντε επόμενα φορολογικά έτη από τότε που παρουσιάστηκε, ενώ η ζημία του επόμενου έτους μπορεί να συμψηφιστεί πρώτα σε σχέση με ζημία που παρουσιάζεται σε επόμενα έτη. Οι διατάξεις της παρ.1 του άρθρου 27 του Ν.4172 εφαρμόζονται από την 01/01/2014 και μετά, ενώ για ζημίες που προέκυψαν πριν την 01/01/2014 έχουν εφαρμογή οι διατάξεις του προγενέστερου νόμου 2238/1994. Για τη μεταφορά της ζημίας σε επόμενες χρήσεις βασική προϋπόθεση είναι να έχει αναγραφεί στη δήλωση φορολογίας του οικείου οικονομικού έτους ή οποτεδήποτε μέσα στην πενταετία με την υποβολή εκπρόθεσμης αρχικής ή τροποποιητικής δήλωσης με βάση τα οριζόμενα στα άρθρα 18 και 19 του Κ.Φ.Δ. (ν. 4174/2013). Ως ζημία, με σκοπό τον συμψηφισμό της στα επόμενα φορολογικά έτη, λαμβάνεται είτε αυτή που εμφανίζεται στα βιβλία της επιχείρησης, είτε αυτή που προκύπτει από την οριστική πράξη διορθωτικού προσδιορισμού φόρου ή με βάση δικαστική απόφαση. Επίσης, ο ανωτέρω χειρισμός αφορά στον προσδιορισμό των φορολογητέων αποτελεσμάτων των νομικών προσώπων που συμμετείχαν στο πρόγραμμα του PSI και ως εκ τούτου, η ανωτέρω έκπτωση θα πραγματοποιείται εξωλογιστικά κατ' έτος με βάση την ετήσια δήλωση φορολογίας εισοδήματος αυτών. Δεδομένου ότι η χρεωστική διαφορά εκπίπτει σε 30 ισόποσες ετήσιες δόσεις, αρχής γενομένης από τη χρήση μέσα στην οποία πραγματοποιείται η ανταλλαγή των τίτλων, και περαιτέρω τα ανωτέρω έχουν έναρξη ισχύος από 14.02.2012 και μετά, συνάγεται ότι για το φορολογικό έτος 2014 και επόμενα η χρεωστική διαφορά για το PSI αποσβένεται σε 28 ισόποσες ετήσιες δόσεις, καθόσον για κάθε μία από τις χρήσεις 2012 και 2013 έχει ήδη εκπέσει το 1/30 αυτής. (§ 2,άρ.27, του Ν.4172/2013). Ως χρεωστική διαφορά για την εφαρμογή του προηγούμενου εδαφίου λογίζεται η διαφορά μεταξύ της ονομαστικής αξίας των τίτλων που εκδόθηκαν σε ανταλλαγή και του κόστους απόκτησης των αρχικών τίτλων. Ειδικά, σε περίπτωση που μετά την απόκτηση των αρχικών τίτλων προέκυψε ζημία από την αποτίμησή τους η οποία δεν έχει συμψηφιστεί με αποθεματικό, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 38 του ν. 2238/1994, όπως ισχύει κατά τη δημοσίευση του Κ.Φ.Ε. λαμβάνεται το αρχικό κόστος απόκτησης.

Μέσα από το ΔΛΠ 12 ορίζεται ότι για κάθε μεταφορά εις νέον Ζημίας ή Πιστωτικών Φόρων πρέπει να αναγνωρισθεί μια αναβαλλόμενη φορολογική απαίτηση, κατά την

έκταση που αναμένεται ότι θα υπάρξει μελλοντικό φορολογητέο εισόδημα, έναντι του οποίου οι αχρησιμοποίητες ζημίες και πιστωτικοί φόροι μπορούν να χρησιμοποιηθούν. (Δημητρίου Δ. 2015)

Τα κριτήρια αναγνώρισης αναβαλλόμενων φορολογικών απαιτήσεων που προέρχονται από τη μεταφορά φορολογικών ζημιών ή πιστωτικών φόρων είναι ίδια με τα κριτήρια για την αναγνώριση αναβαλλόμενων φορολογικών απαιτήσεων που προκύπτουν από εκπεστές προσωρινές διαφορές. Ωστόσο, το γεγονός ότι η οικονομική οντότητα είχε αχρησιμοποίητες φορολογικές ζημίες είναι από μόνο του ισχυρή ένδειξη ότι ενδέχεται να μην υπάρξουν μελλοντικά φορολογητέα κέρδη (Grant Thornton, 2016).

3.11.7 Συνενώσεις επιχειρήσεων και αναβαλλόμενος φόρος

Το ΔΠΧΑ 3 (Διεθνές Πρότυπο Χρηματοοικονομικής Αναφοράς 3) ασχολείται με τη βελτίωση της συνάφειας, αξιοπιστίας και συγκρισιμότητας των στοιχείων που παρέχει μια αναφέρουσα οντότητα στις οικονομικές της καταστάσεις, για μια συνένωση επιχειρήσεων και τις επιδράσεις της. Αναφέρει ότι σε περίπτωση ενοποίησης επιχειρήσεων που συνίσταται σε απόκτηση, η λογιστική αξία ενός στοιχείου του ενεργητικού αυξάνεται στην εύλογη αξία και καμία ισοδύναμη προσαρμογή δεν παρέχεται για φορολογικούς σκοπούς. Προσωρινές διαφορές προκύπτουν όταν η φορολογική βάση των αναγνωρίσιμων στοιχείων που απεκτήθησαν ή υποχρεώσεων που ανελήφθησαν δεν επηρεάζεται από τη συνένωση ή επηρεάζεται με διαφορετικό τρόπο.

Στην αρχική αναγνώριση, η προκύπτουσα αναβαλλόμενη φορολογική υποχρέωση αυξάνει την υπεραξία ή μειώνει το ποσό οποιασδήποτε υπέρβασης της συμμετοχής του αποκτώντος στην καθαρή εύλογη αξία των αναγνωρίσιμων στοιχείων του ενεργητικού υποχρεώσεων ή ενδεχόμενων υποχρεώσεων του αποκτώμενου πέραν του κόστους της συνένωσης.

Κατά την αρχική αναγνώριση μιας ενοποίησης επιχειρήσεων υπάρχει περίπτωση το δυνητικό όφελος των μεταφερόμενων φορολογικών ζημιών ή άλλων αναβαλλόμενων φορολογικών απαιτήσεων του αποκτώμενου να μην ικανοποιεί τα κριτήρια ξεχωριστής αναγνώρισης. Εάν όμως μεταγενέστερα μπορέσουν να ικανοποιηθούν τα

κριτήρια αυτά, θα πρέπει ο αποκτών να μειώσει τη λογιστική αξία της υπεραξίας στο ποσό που αναγνωριζόταν αν η αναβαλλόμενη φορολογική απαίτηση είχε αναγνωριστεί ως αναγνωρίσιμο περιουσιακό στοιχείο από την ημερομηνία της απόκτησης και θα καταχωρίσει τη μείωση της λογιστικής αξίας της υπεραξίας ως δαπάνη (Grant Thornton, 2016), (Νεγκάκης, 2015)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΧΕΙΡΑΓΩΓΗΣΗ ΤΩΝ ΚΕΡΔΩΝ

4.1 Εισαγωγή

Σκοπός του κεφαλαίου αυτού είναι η κατανόηση της έννοιας της χειραγώγησης των κερδών και η περιγραφή ορισμένων από τις μεθόδους που χρησιμοποιούν οι εταιρείες για να δημοσιοποιήσουν ανακριβή στοιχεία (misreporting) στις οικονομικές καταστάσεις και οδηγούν σε μείωση της ποιότητας της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης. Σε αυτό το σημείο θα πρέπει να διευκρινιστεί ότι διαχωρίζουμε τον τρόπο εξέτασης στη μεροληπτική και σκόπιμη υποβολή ανακριβών οικονομικών στοιχείων και όχι την παραποίηση που βασίζεται σε ακούσια σφάλματα, παραλείψεις και μείωση της ποιότητας από φυσικά αίτια με βάση τον διαχωρισμό των Albrecht & Richardson, (1990). Επίσης, θα εστιάσουμε την προσοχή σε λογιστικούς χειρισμούς μέσω των δεδουλευμένων και της αναβαλλόμενης φορολογίας και όχι σε διαχείριση των πραγματικών δραστηριοτήτων(επενδύσεις και λειτουργικές δραστηριότητες) για τις οποίες έχει γίνει μια συνοπτική αναφορά στη βιβλιογραφική επισκόπηση. Τέλος θα παρουσιαστούν μέθοδοι με βάση τη βιβλιογραφία για τον εντοπισμό τέτοιων προσπαθειών χειραγώγησης.

4.2 Η έννοια της χειραγώγησης των κερδών

Οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις που συντάσσονται με βάση τα ΔΠΧΑ αποτελούν το βασικό μέσο άντλησης πληροφοριών, τις οποίες χρειάζεται το επενδυτικό κοινό, καθώς και όσοι ενδιαφέρονται για την οικονομική κατάσταση των επιχειρήσεων που αφορούν. Μετά τα σκάνδαλα των τελευταίων δεκαετιών, η ανάγκη αξιοπιστίας των πληροφοριών που παρέχονται μέσω των καταστάσεων αυτών έκρινε απαραίτητο τον έλεγχο από ανεξάρτητους ελεγκτές και ρυθμιστικές αρχές ώστε να αποτρέπεται κάθε προσπάθεια "ωραιοποίησης" των αποτελεσμάτων μέσω παραποίησης των μεγεθών τους. Το "earnings management"-χειραγώγηση αποτελεσμάτων αποτελείται από ένα πλήθος ορισμών που έχει λάβει από διάφορους ερευνητές, οι οποίοι κατά καιρούς προσπαθούν με διάφορες μεθόδους να καταλήξουν σε διάφορα συμπεράσματα κατά την ενασχόλησή τους με το συγκεκριμένο αντικείμενο (Beneish ,2001).

Η χειραγώγηση των αποτελεσμάτων παρατηρείται όταν τα στελέχη μιας επιχείρησης χρησιμοποιούν την κρίση τους, κατά την κατάρτιση των οικονομικών καταστάσεων για να αλλάξουν τα αποτελέσματα παραπλανώντας έτσι τους ενδιαφερόμενους για τη γενική εικόνα της επιχείρησης, αλλά και για τις οικονομικές επιδόσεις.(Healy and Wahlen, 1999)

Μερικοί από τους ορισμούς που του έχουν αποδοθεί από διάφορους μελετητές είναι οι παρακάτω:

Από τις αρχικές ερμηνείες που έχει αποδοθεί στον όρο αυτό είναι ότι η χειραγώγηση αποτελεσμάτων είναι μια σκόπιμη μεταβολή των κερδών, ώστε να παρουσιαστεί διαφορετική εικόνα της επιχείρησης από την πραγματική για να εξυπηρετηθούν ιδιωτικά συμφέροντα (Schipper 1989)

Βάσει του Διεθνούς Ελεγκτικού Προτύπου 240, η απατηλή χρηματοοικονομική αναφορά συνεπάγεται σκόπιμα σφάλματα περιλαμβανομένων παραλείψεων ποσών ή γνωστοποιήσεων στις οικονομικές καταστάσεις ώστε να εξαπατηθούν οι χρήστες των οικονομικών καταστάσεων. Η χειραγώγηση μπορεί να προκληθεί από την προσπάθεια της διοίκησης να διαχειριστεί τα κέρδη ώστε να εξαπατήσει τους χρήστες των οικονομικών καταστάσεων επηρεάζοντας τις αντιλήψεις τους ως προς την επίδοση και την κερδοφορία της οντότητας. Τέτοια διαχείριση κερδών μπορεί να ξεκινήσει με μικρές πράξεις ή με μη ενδεδειγμένη προσαρμογή των παραδοχών και μεταβολές στις κρίσεις από τη διοίκηση.

Η χειραγώγηση των αποτελεσμάτων έχει άμεση και στενή σχέση με την ποιότητα των κερδών. Τα αποτελέσματα στα οποία έχει επέμβει η διοίκηση παρουσιάζουν χαμηλή ποιότητα κερδών, παρόλα αυτά η έλλειψη επέμβασης στα κέρδη δεν είναι επαρκής ώστε να εγγυηθεί υψηλή ποιότητα κερδών. (Lo,2008)

Ως χειραγώγηση θεωρείται και η χειραγώγηση των πραγματικών δραστηριοτήτων, δηλαδή οι ενέργειες της διοίκησης που αποκλίνουν από τις συνήθεις επιχειρηματικές πρακτικές οι οποίες λαμβάνονται με πρωταρχικό σκοπό την ικανοποίηση ορισμένων στόχων. Ο Roychowdhury (2006) στη μελέτη που έκανε παρουσίασε ότι στην πράξη οι εταιρίες χρησιμοποιούν διάφορες μεθόδους που σχετίζονται με τις πραγματικές

δραστηριότητες όπως μειώσεις-εκπτώσεις τιμών που οδηγούν σε προσωρινή αύξηση πωλήσεων, αύξηση παραγωγής ώστε να μειωθεί το κόστος πωληθέντων και μείωση των δαπανών για τη βελτίωση του περιθωρίου κέρδους. Επίσης πιο σύγχρονες μελέτες αναφέρουν ότι η χειραγώγηση σχετίζεται με το πως η διοίκηση επιλέγει να επηρεάσει το πώς τα υποκειμενικά οικονομικά γεγονότα αντικατοπτρίζονται σε ένα ή περισσότερα μεγέθη εσόδων. (Walker, 2013)

Επομένως, θα μπορούσαμε να πούμε ότι ο όρος earnings management αποτελεί μια μέθοδο χειραγώγησης των αποτελεσμάτων των χρηματοοικονομικών καταστάσεων ώστε να επιτύχει η διοίκηση τους στόχους που έχει θέσει. Η διοίκηση κάθε οικονομικής μονάδας έχει τη δυνατότητα να ενεργήσει μέσω των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων, τα οποία άλλοτε δίνουν τη δυνατότητα να γίνουν ελιγμοί ώστε να επιτευχθεί το επιθυμητό αποτέλεσμα και άλλοτε αυτό δεν καθίσταται δυνατό και η χειραγώγηση επιτυγχάνεται με δόλιο τρόπο. Η ηθελημένη αυτή παραποίηση των καταστάσεων πραγματοποιείται είτε με λογιστικά μέσα (accrual-based earnings management), είτε με πραγματικά μέσα μέσω επιχειρησιακών αποφάσεων (real activities manipulation) τα οποία κάποιες φορές έχουν σοβαρότερες επιπτώσεις από τα λογιστικά μέσα (Cohen et.al, 2010).

Επομένως βάσει των παραπάνω ορισμών φαίνεται ότι υπάρχουν δύο είδη δημιουργικής λογιστικής για τη χειραγώγηση των κερδών. Ο νόμιμος και ο παράνομος. Ο "νόμιμος" τρόπος διενεργείται μέσω της δημιουργικής λογιστικής η οποία δεν αντιβαίνει ευθέως στο νόμο, αλλά λειτουργεί μέσα στα όρια αυτού και των λογιστικών προτύπων. Πρόκειται στην ουσία για μια διαδικασία "χρησιμοποίησης" των κανόνων όχι κατ'ανάγκη με την "παράκαμψη" τους αλλά με βάση την "ευκαμψία" που συνδέεται με αυτούς τους κανόνες προκειμένου να καταρτιστούν οι λογιστικές καταστάσεις έτσι ώστε να "φαίνονται" διαφορετικές από αυτό που προτίθενται οι κανόνες να παρουσιαστούν. Από την άλλη πλευρά είναι εύκολο να ξεπεραστούν τα όρια και να καταλήξουμε στην λογιστική απάτη που με βάση τον ορισμό που δίνει το Ελεγκτικό πρότυπο 240 είναι η σκόπιμη παραποίηση της οικονομικής κατάστασης της επιχείρησης, αλλοιώνοντας εσκεμμένα τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις ή παραλείποντας ποσά των χρηματοοικονομικών καταστάσεων με σκοπό την εξαπάτηση όσων θα τις χρησιμοποιήσουν.

4.3 Χειραγώγηση αποτελεσμάτων μέσω δεδουλευμένων εσόδων και εξόδων

Για την κατανόηση της επίδρασης των δεδουλευμένων εσόδων και εξόδων στον τρόπο χειραγώγησης των κερδών παρουσιάζονται δύο βασικά ζητήματα της λογιστικής που είναι ο χρόνος αναγνώρισης και η αξιόπιστη μέτρηση των εσόδων και των εξόδων για τον προσδιορισμό του καθαρού εισοδήματος.

Η ταμειακή λογιστική αναγνωρίζει τα έσοδα και τα έξοδα με βάση το χρόνο πραγματοποίησής τους. Όσον αφορά τα έσοδα αναγνωρίζονται με βάση το χρόνο που εισπράττονται, ενώ τα έξοδα με βάση το χρόνο της πληρωμής τους. Ο χρόνος για την παράδοση των αγαθών ή την προσφορά των υπηρεσιών δεν έχει καμία σημασία, ακόμα και τα έσοδα από πώληση αγαθών με πίστωση αναγνωρίζονται κατά τη στιγμή που εισπράττεται το αντίτιμο για την πώληση αυτή. Από την άλλη καμία μείωση της καθαρής θέσης δεν αναγνωρίζεται ως έξοδο αν δεν έχει προηγηθεί πρώτα η πληρωμή του.

Αντιθέτως, η λογιστική σε δεδουλευμένη βάση αναγνωρίζει τα έσοδα και τα έξοδα όταν συμβαίνουν και όχι όταν εισπράττονται ή καταβάλλονται μετρητά. Οι επιχειρήσεις όπως και η φορολογική αρχή με βάση το ΣΛΟΤ (401/2019) εφαρμόζουν αυτή τη μέθοδο της λογιστικής, η οποία επιχειρεί να καταγράψει τις οικονομικές επιπτώσεις όταν συμβαίνουν και όχι απαραίτητως όταν εισπράττονται. Σαν αποτέλεσμα παρατηρείται ότι δεν υπάρχει πάντοτε χρονική σύμπτωση των εσόδων και των αντίστοιχων εισπράξεων. Σε ορισμένες περιπτώσεις πρώτα πραγματοποιούνται τα έσοδα και μετά εισπράττονται, ενώ σε άλλες περιπτώσεις πρώτα εισπράττονται και μετά πραγματοποιούνται. Το ίδιο συμβαίνει και με τα έξοδα τα οποία είναι δυνατόν πρώτα να πληρώνονται και μετά να πραγματοποιούνται ή το ανάποδο.

Ασφαλώς, η δεδουλευμένη βάση κάνει περισσότερο σύνθετη τη λογιστική εργασία, αλλά το τελικό αποτέλεσμα είναι περισσότερο αντιπροσωπευτικό της οικονομικής κατάστασης της επιχείρησης, απ' ό,τι το αποτέλεσμα που παρέχει η ταμειακή βάση. Χωρίς τη βάση των δεδουλευμένων εσόδων-εξόδων δεν θα ήταν δυνατή η εφαρμογή της αυτοτέλειας των χρήσεων και ο σχετικά ακριβής υπολογισμός του οικονομικού αποτελέσματος γι' αυτή την περίοδο.

Οι ακόλουθες σχέσεις είναι άρρηκτα συνδεδεμένες με την κατανόηση της έννοιας των κερδών ως προϊόν της χειραγώγησης των δεδουλευμένων:

Το σύνολο των δεδουλευμένων είναι οι αποφάσεις της διοίκησης και οι εκτιμήσεις σχετικά με τις ταμειακές ροές, ώστε τα λογιστικά κέρδη να αντικατοπτρίζουν καλύτερα τις οικονομικές επιδόσεις της επιχείρησης (Sun & Rath,2010).

1. Συνολικά Δεδουλευμένα= Δημοσιευμένα Καθαρά Κέρδη -Λειτουργικές Ταμειακές Ροές
2. Συνολικά Δεδουλευμένα= Μη διαφοροποιούμενα δεδουλευμένα(normal accruals+διαφοροποιούμενα δεδουλευμένα(discretionary accruals)

Ενώ τα μη χειραγωγημένα δεδουλευμένα είναι λογιστικής φύσεως ρυθμίσεις επί των ταμιακών ροών όπως υπαγορεύονται από τους λογιστικούς κανόνες και πρότυπα, τα χειραγωγημένα δεδουλευμένα υπόκεινται στην διακριτική ευχέρεια των διοικήσεων και ως εκ τούτου το ύψος τους είναι ενδεικτικό του βαθμού στον οποίο τα δημοσιευμένα κέρδη είναι ωραιοποιημένα (Dechow 1994). Η συνήθης προσέγγιση για τον υπολογισμό των χειραγωγημένων δεδουλευμένων είναι μέσω της γραμμικής παλινδρόμησης με μεταβλητές (proxies) που αντιπροσωπεύουν τα κανονικά δεδουλευμένα. Μη κανονικά ή χειραγωγημένα δεδουλευμένα θεωρούνται το μη ερμηνεύσιμο υπόλοιπο (κατάλοιπα) των συνολικών δεδουλευμένων. (Κουμανάκος, 2007)

4.4 Μέθοδοι εντοπισμού χειραγώγησης δεδουλευμένων

Από τα μέσα της δεκαετίας του 1980 μελέτες γύρω από τις μεθόδους εντοπισμού για πιθανή χειραγώγηση της διοίκησης στα κέρδη επικεντρώνονται στα δεδουλευμένα, όπως αναφέρθηκε και στην προηγούμενη ενότητα. Τα κέρδη έχουν δύο συνιστώσες τις ταμειακές ροές και τα συνολικά δεδουλευμένα (Sun & Rath, 2010).

Ανατρέχοντας στη σχετική βιβλιογραφία αρχικά ο Healy (1985) εισήγαγε την έννοια των χειραγωγημένων δεδουλευμένων για την ανίχνευση της διαχείρισης των κερδών. Υπέθεσε ότι τα συνολικά δεδουλευμένα αποτελούνται από τα χειραγωγημένα δεδουλευμένα που είναι αυτά τα οποία υπόκεινται σε χειραγώγηση από τη διοίκηση, και τα μη χειραγωγημένα δεδουλευμένα, στοιχεία που αποτελούν το αναμενόμενο

επίπεδο των δεδουλευμένων που δεν δέχεται χειραγώγηση. Θεωρώντας ότι τα μη χειραγωγημένα δεδουλευμένα ακολουθούν την παλινδρόμηση του λευκού θορύβου, η αξία τους είναι μηδενική και έτσι αν το σύνολο (TA) των συνολικών δεδουλευμένων είναι διαφορετικό από το μηδέν, τότε έχουμε χειραγώγηση των κερδών.

$$DA_{i,t} = \frac{TA_{i,t}}{A_{i,t-1}}$$

όπου A = σύνολο Ενεργητικού . (Sun & Rath, 2010)

Η DeAngelo (1985) υπέθεσε ότι τα μη χειραγωγημένα δεδουλευμένα ακολουθούν τυχαίο περίπατο. Για μια επιχείρηση σε σταθερή κατάσταση, τα μη χειραγωγημένα δεδουλευμένα κατά την περίοδο t ισούται με τα μη χειραγωγημένα δεδουλευμένα κατά την περίοδο t-1. Ως εκ τούτου, η διαφορά μεταξύ των μη χειραγωγημένων δεδουλευμένων κατά την περίοδο t και t-1 είναι η επέμβαση της διοίκησης που σχετίζεται με τη χειραγώγηση των κερδών.(Chen, 2010)

$$DA_{i,t} = \frac{TA_{i,t} - TA_{i,t-1}}{A_{i,t-1}}$$

Τα δύο παραπάνω μοντέλα παρόλο που καταγράφουν τεχνικές αύξησης και μείωσης του εισοδήματος τις οποίες χρησιμοποιούν οι διοικήσεις των επιχειρήσεων αγνοούν τις μεταβολές των μη χειραγωγημένων δεδουλευμένων και έχουν ταξινομήσει λανθασμένα όλα τα δεδουλευμένα ως χειραγωγημένα. Συνεπώς και τα δύο υποδείγματα τείνουν να εντοπίζουν τη χειραγώγηση με σφάλματα.(Sun & Rath, 2010)

Με βάση τον Beneish (2001) χρησιμοποιούνται τρεις προσεγγίσεις για τον εντοπισμό χειραγώγησης των κερδών μέσω του υπολογισμού των κανονικών δεδουλευμένων.

- i. Η μέθοδος της Jones(1991) η οποία είναι ευρέως διαδεδομένη όσον αφορά την εκτίμηση των συνολικών δεδουλευμένων. Το μοντέλο ακολουθεί την πρόταση του Karlan (1985) ότι η παραποίηση των δεδουλευμένων εσόδων και εξόδων με σκοπό τη χειραγώγηση και την ανακοίνωση των επιθυμητών κερδών είναι ένα εργαλείο που προτιμάται συχνά από τους διαχειριστές και τα διευθυντικά στελέχη μιας εταιρίας. Σκοπός του υποδείγματος είναι να αναγνωρίσει τους παράγοντες εκείνους που επηρεάζουν το ύψος των

κανονικών δεδουλευμένων σε μια επιχείρηση. Το ύψος των κανονικών δεδουλευμένων είναι συνάρτηση της μεταβολής των πωλήσεων από τη μια χρονιά στην άλλη, καθώς και το μέγεθος των παγίων της. Το σκεπτικό είναι ότι τα δεδουλευμένα κεφάλαια εργασίας της επιχείρησης εξαρτώνται από τις πωλήσεις, ενώ οι δεδουλευμένες αποσβέσεις της εξαρτώνται από το επίπεδο των ακινήτων, των εγκαταστάσεων και του εξοπλισμού. Σύμφωνα με τον Κουμανάκο,(2007) NDA_t είναι τα μη διαφοροποιούμενα δεδουλευμένα το χρόνο t αποπληθωρισμένα με το σύνολο του ενεργητικού της προηγούμενης χρήσης, ΔREV_t είναι τα συνολικά έσοδα στο χρόνο t μείον τα έσοδα στο χρόνο $t-1$, PPE_t είναι το ύψος των παγίων στο τέλος του έτους t , A_{t-1} είναι το σύνολο του ενεργητικού στο τέλος του έτους $t-1$ και χρησιμοποιείται ως αποπληθωριστής προκειμένου να μειωθεί η ετεροσκεδαστικότητα στα κατάλοιπα, και a_1, a_2, a_3 είναι χαρακτηριστικοί της επιχείρησης παράμετροι (firm-specific parameters). Ο υπολογισμός των παραμέτρων προκύπτει μέσω του ακόλουθου υποδείγματος για την περίοδο εκτίμησης:

$TA/A_{t-1} = a_1(1/A_{t-1}) + a_2(\Delta DEV_t/A_{t-1}) + a_3(PPE_t - A_{t-1}) + E_t$ όπου a_1, a_2 and a_3 αντιπροσωπεύουν OLS συντελεστές των a_1, a_2 and a_3 . Τα κατάλοιπα E_t παριστούν το χειραγωγημένο τμήμα των συνολικών δεδουλευμένων και αποτελεί το υπόδειγμα στο οποίο θα επικεντρωθεί η παρούσα μελέτη.

- ii. Η δεύτερη προσέγγιση επικεντρώνεται αντίθετα από τα συνολικά δεδουλευμένα σε συγκεκριμένες δεδουλευμένες απαιτήσεις, όπως η πρόβλεψη για επισφαλείς απαιτήσεις, έξοδα σχετικά με συγχωνεύσεις και εξαγορές επιχειρήσεων και αποθεματικά αναπροσαρμογής.
- iii. Η τρίτη προσέγγιση είναι σχετικά νέα στο πεδίο διερεύνησης της χειραγώγησης των κερδών. Διερευνά τις ασυνέχειες στην κατανομή συχνοτήτων των κερδών μετά τη χειραγώγηση. Η υπόθεση είναι ότι οι managers συνήθως έχουν ισχυρά κίνητρα για να επιτύχουν έστω οριακά κέρδη σε μια περίοδο.

Μία εναλλακτική προσέγγιση για τη χειραγώγηση των αποτελεσμάτων προτάθηκε από τους Phillips et al. (2003) η οποία είναι αυτή που θα χρησιμοποιήσουμε στο επόμενο κεφάλαιο για την έρευνα μας και περιλαμβάνει τη χρήση της αναβαλλόμενης

φορολογίας εισοδήματος (έξοδο) για τον εντοπισμό της. Οι Phillips et al. (2003) θεωρούν ότι οι διοικήσεις των επιχειρήσεων έχουν τη δυνατότητα να μειώνουν τον πληρωτέο φόρο πρόσκαιρα, με τελικό σκοπό την εξομάλυνση των κερδών ή τη μείωση των ζημιών. Αυτό πρακτικά συνεπάγεται σημαντικά ποσά αναβαλλόμενου φόρου, ο οποίος θα μεταφερθεί και θα πληρωθεί σε μεταγενέστερη χρονική περίοδο

4.5 Χειραγώγηση κερδών και αναβαλλόμενη φορολογία

Με βάση το ΔΛΠ 12 οι αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις και υποχρεώσεις προκύπτουν από τις προσωρινές διαφορές. Προσωρινές διαφορές προκύπτουν όταν το εισόδημα ή το έξοδο που αναγνωρίζεται λογιστικά είναι διαφορετικό από αυτό που αναγνωρίζεται φορολογικά. Η αναγνώριση των αναβαλλόμενων υποχρεώσεων και απαιτήσεων για το τρέχον έτος και το προηγούμενο με βάση τους (Utari & Widiastuti, 2016) γίνεται:

1. στο ποσό του καταβλητέου φόρου, το οποίο υπολογίζεται με τη χρήση των φορολογικών συντελεστών κατά την ημερομηνία κλεισίματος του Ισολογισμού.
2. Για την επιμέτρηση της αναβαλλόμενης φορολογίας το IAS 12 υιοθετεί σε θέματα επιμέτρησης τη μέθοδο της υποχρέωσης (Liability Method). Η Liability Method λαμβάνει υπόψη τους φορολογικούς συντελεστές (Φ.Σ.) που αναμένονται να είναι σε ισχύ κατά τη χρονική στιγμή της αντιστροφής των προσωρινών διαφορών (IAS 12.47). Σε περίπτωση αλλαγής των φορολογικών συντελεστών απαιτεί την επανεκτίμηση των υφιστάμενων αναβαλλόμενων φορολογικών θέσεων (IAS 12.60)
3. Οι αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις και υποχρεώσεις θα πρέπει να αντικατοπτρίζουν τις φορολογικές συνέπειες για την ανάκτηση της λογιστικής αξίας των περιουσιακών στοιχείων ή του διακανονισμού των υποχρεώσεων που αναμένονται από την εταιρεία κατά την ημερομηνία του Ισολογισμού.
4. Οι αναβαλλόμενες φορολογικές υποχρεώσεις και απαιτήσεις δεν πρέπει να προεξοφλούνται.
5. Η λογιστική αξία των αναβαλλόμενων φορολογικών θέσεων (ΑΦΑ/ΑΦΥ) επανεκτιμάται σε κάθε ημερομηνία κλεισίματος Ισολογισμού όπου αναγνωρίζονται ή αναστρέφονται προσωρινές διαφορές. Αυτό μπορεί να

προκύψει σε περίπτωση αλλαγής των φορολογικών συντελεστών, επαναξιολόγησης της εισπραξιμότητας των φορολογικών απαιτήσεων, αλλαγής του τρόπου ανάκτησης της απαίτησης (π.χ. κεφαλαιουχικά κέρδη έναντι φορολογικών κερδών). Η εταιρεία θα πρέπει επίσης σε κάθε ημερομηνία σύνταξης των οικονομικών καταστάσεων να επανεκτιμά την ανακτησιμότητα των υφιστάμενων αναβαλλόμενων φορολογικών απαιτήσεων και τη δυνατότητα αξιοποίησης μελλοντικών ωφελειών από φόρους (π.χ. από Φορολογικές Ζημίες εις Νέον) και να προβαίνει στις απαραίτητες προσαρμογές των σχετικών κονδυλίων.

Παρόλο που οι πρόσφατες αποκαλύψεις σχετικά με τα σκάνδαλα που δημιουργήθηκαν από τις εταιρείες Enron & WorldCom δίνουν ισχυρές ενδείξεις της ικανότητας και της επιθυμίας των διευθυντών να χειραγωγήσουν ή να παραποιήσουν τις οικονομικές καταστάσεις τους, οι ακαδημαϊκές μελέτες δεν έχουν δείξει μέχρι πρόσφατα ότι η χειραγώγηση των κερδών έχει σημαντική επίδραση στα αναφερόμενα κέρδη (Holland & Jackson, 2004). Μελέτες που έχουν γίνει κατά το παρελθόν για το πως επιδρούν οι κανόνες του ΔΛΠ 12, σκοπός του οποίου είναι η ακριβοδίκαιη απεικόνιση της επιχείρησης προς το επενδυτικό κοινό έχουν υποδείξει ότι οι μεγάλες διαφορές μεταξύ λογιστικών αποτελεσμάτων και φόρων σχετίζονται με μελλοντικές αλλαγές στα κέρδη ή ακόμη και χειραγώγηση των κερδών. Παλαιότερες έρευνες (Lev et.al, 2004 και Hanlon, 2005) παρέχουν στοιχεία για το γεγονός ότι οι λογιστικές διαφορές σχετίζονται με μελλοντικά κέρδη. Παράλληλα, οι επιχειρήσεις που έχουν την τάση να μην ξεπερνούν του στόχους που έχουν θέσει αναφορικά με τα κέρδη που επιθυμούν να εμφανίσουν στρέφονται στη μείωση της φορολογίας, ώστε να βελτιώσουν τα κέρδη τους δεδομένου του γεγονότος ότι το φορολογητέο εισόδημα συνδέεται με τα κέρδη τους. Αντίθετα, οι επιχειρήσεις που επιθυμούν να εμφανίσουν μειωμένα κέρδη στρέφονται στην αύξηση της φορολογίας (Dhaliwal, 2003), (Lev and Nissim, 2004). Οι Blaylock et.al (2012) ισχυρίζονται ότι η χειραγώγηση των κερδών και η φοροαποφυγή συμβάλλουν στην επιρροή των λογιστικών διαφορών για τη διατήρηση των κερδών.

Οι συντάκτες των οικονομικών καταστάσεων επιδιώκουν την αύξηση των λογιστικών κερδών με ταυτόχρονη προσπάθεια διατήρησης των φορολογικών κερδών σε χαμηλά

επίπεδα (Mills and Newberry,2001).Η προσπάθεια αυτή δημιουργεί διαφορές λογιστικών και φορολογικών κερδών που απεικονίζεται με αναβαλλόμενο φόρο-έξοδο στις οικονομικές καταστάσεις. Η ύπαρξη υψηλού αναβαλλόμενου φόρου-εξόδου σημαίνει μεγάλες διαφορές όσον αφορά τις λογιστικές και φορολογικές πολιτικές για τη μεταχείριση των κερδών γεγονός που αποτελεί σοβαρή ένδειξη παραποίησης των κερδών.

Για το λόγο αυτό και διάφορες μελέτες που γίνονται στο πέρασμα του χρόνου στοχεύουν στον εντοπισμό τέτοιου είδους προσπαθειών. Παρόλα αυτά, συχνά πολλοί ακαδημαϊκοί έχουν διαφορετικές αντιλήψεις σε σχέση με τους επαγγελματίες και τις ρυθμιστικές αρχές, όσον αφορά στην προσπάθεια χειραγώγησης των αποτελεσμάτων και πιστεύουν ότι η προσπάθεια "ωραιοποίησης" των καταστάσεων δεν ασκείται συστηματικά στις επιχειρήσεις. Αλλά και όταν αυτή ασκείται δεν γίνεται κατ'ανάγκη με στόχο τους επενδυτές. (Dechow & Skinner,2000)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

5.1 Στόχος της έρευνας

Στα πλαίσια της διπλωματικής εργασίας θα μελετηθεί η επίδραση των δεδουλευμένων, αλλά και της αναβαλλόμενης φορολογίας στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις και ιδιαίτερα στην επίδρασή της στα λογιστικά αποτελέσματα. Ο στόχος της εργασίας θα επιτευχθεί μέσω μίας εμπειρικής μελέτης η οποία χωρίζεται σε δύο τμήματα. Το πρώτο τμήμα θα μελετήσει την επίδραση των δεδουλευμένων στη διαχείριση του λογιστικού αποτελέσματος. Το κέρδος χρησιμοποιείται συνήθως για την πρόβλεψη των μελλοντικών ταμειακών ροών, επειδή τα δεδουλευμένα αποτελούν βασικό στοιχείο του κέρδους (Ghosh & Moon, 2010). Προφανώς, η ποιότητα των κερδών είναι υψηλή όταν δεν υπάρχει καμία διαχείριση κερδών. Επειδή τα κέρδη μπορούν να αποσυντεθούν σε ταμειακές ροές και δεδουλευμένα, αρκετές μελέτες χρησιμοποιούν την ποιότητα των δεδουλευμένων για να εξάγουν συμπεράσματα σχετικά με την ποιότητα των κερδών και να ερμηνεύσουν την ποιότητα των κερδών ως μια αυξανόμενη λειτουργία της ποιότητας των δεδουλευμένων (Dechow & Dichev, 2002), (Francis, et al., 2005). Στο δεύτερο τμήμα γίνεται προσπάθεια εντοπισμού της σημαντικότητας του αναβαλλόμενου φορολογικού εξόδου στις οικονομικές καταστάσεις και της επίπτωσής του στη διαμόρφωση του λογιστικού αποτελέσματος.

5.2 Δείγμα της μελέτης

Το δείγμα που χρησιμοποιήθηκε αφορά εισηγμένες επιχειρήσεις στο ελληνικό χρηματιστήριο που δραστηριοποιούνται στον τριτογενή τομέα παραγωγής. Επιλέχθηκαν οι επιχειρήσεις που είναι εγγεγραμμένες στους δείκτες FTSE Τηλεπικοινωνιών, Προσωπικών και Οικιακών Προϊόντων, Τροφίμων και Ποτών, Υγείας, Ταξιδίων και Αναψυχής και Τεχνολογίας. Η επιλογή ορισμένων εκ των σημαντικότερων κλάδων και όχι η επιλογή του συνόλου των εταιριών του ΧΑΑ έγινε εξαιτίας ενός πλήθους παραγόντων. Αφενός οι επιχειρήσεις του χρηματοοικονομικού, τραπεζικού και ασφαλιστικού, διαθέτουν τις ιδιαιτερότητες τους αλλά καθώς

εξυπηρετούν διαφορετικά συμφέροντα πιθανόν να διαθέτουν και διαφορετικά κίνητρα προκειμένου να χειραγωγήσουν αναλόγως τα αποτελέσματα τους από ότι οι άλλες εταιρίες. Επίσης, οι επιχειρήσεις που παρουσιάζουν κερδοφορία για το διάστημα που περιλαμβάνει το δείγμα είναι περιορισμένες λόγω της χρηματοπιστωτικής κρίσης και της έλλειψης ρευστότητας και επιλέχθηκαν επιχειρήσεις κυρίως του τριτογενούς τομέα που είναι πιθανότερο να παρουσιάσουν κερδοφορία. Τέλος έγινε η επιλογή των εταιριών με ενοποιημένες καταστάσεις, ενώ έχουν απαλειφθεί οι επιχειρήσεις των οποίων η ετήσια οικονομική χρήση διαρκεί από τις 1/07 έως τις 30/6. Επιπλέον δεν συμπεριελήφθησαν στο δείγμα ορισμένες επιχειρήσεις οι οποίες παρουσίαζαν συστατικές ελλείψεις στην ανάλυση των απαιτούμενων στοιχείων στις σημειώσεις των οικονομικών καταστάσεων όσον αφορά τον αναβαλλόμενο φόρο που καταχωρείται στην κατάσταση Α/Χ (DTE).

Αναλυτικά οι επιχειρήσεις, ανά δείκτη, παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα:

ΠΙΝΑΚΑΣ 4: Εταιρείες του δείγματος ανά κλάδο του ΧΑΑ

ΠΙΝΑΚΑΣ 2: FTSE Τηλεπικοινωνιών	
1.	ΟΤΕ - COSMOTE
FTSE Προσωπικών Οικιακών Προϊόντων	
1.	ΠΑΠΟΥΤΣΑΝΗΣ ΑΒΕΕ
FTSE Τρόφιμα και Ποτά	
1.	ΕΒΡΟΦΑΡΜΑ
2.	ΣΕΛΟΝΤΑ ΙΧΘΥΟΤΡΟΦΕΙΑ
3.	ΚΡΕΤΑ ΦΑΡΜ
4.	ΚΡΙ ΚΡΙ
5.	ΜΥΛΟΙ ΛΟΥΛΗ
6.	ΝΗΡΕΑΣ
7.	ΣΤΕΛΙΟΣ ΚΑΝΑΚΗΣ
FTSE Υγεία	
1.	ΥΓΕΙΑ
2.	ΙΑΣΩ
FTSE Ταξίδια Αναψυχή	
1.	CENTRIC ΣΥΜΜΕΤΟΧΩΝ
2.	ΑΕΡΟΠΟΡΙΑ ΑΙΓΑΙΟΥ
3.	INTRALOT
4.	ΚΥΡΙΑΚΟΥΛΗΣ ΝΑΥΤΙΛΙΑΚΗ

5.	ΟΠΑΠ Α.Ε.
FTSE Τεχνολογίας	
1.	MLS ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ Α.Ε.
2.	PROFILE ΑΕΒΕ
3.	QUALITY RELIABILITY
4.	SPACE HELLAS Α.Ε.
5.	ΙΛΥΔΑ Α.Ε.
6.	ΙΝΤΕΡΤΕΚ Α.Ε.
7.	ΙΝΤΡΑΚΟΜ Α.Ε.
8.	ΠΛΑΪΣΙΟ COMPUTERS Α.Ε.

Το σύνολο των επιχειρήσεων είναι είκοσι τέσσερις. Το χρονικό διάστημα της μελέτης είναι τα έτη 2011-2018. Επιλέχθηκε η μελέτη των μοντέλων διαχείρισης κερδών ανά έτος, ώστε να εντοπίσουμε αλλαγές ανάλογα με τις επικρατούσες οικονομικές συνθήκες. Πηγές των δεδομένων ήταν οι δημοσιευμένες οικονομικές καταστάσεις των εταιριών από τους επίσημους διαδικτυακούς τόπους. Η επεξεργασία των δεδομένων έγινε με τα υπολογιστικά φύλλα του Microsoft Excel, ενώ η στατιστική επεξεργασία με το πρόγραμμα στατιστικής ανάλυσης SPSS.

5.3 Μεθοδολογία

Όπως έχει αναφερθεί και σε προηγούμενα κεφάλαια Το ύψος των δεδουλευμένων μπορεί να εξαχθεί από δύο λογιστικές καταστάσεις, την κατάσταση ταμειακών ροών και τον ισολογισμό. Αντίστοιχα προτείνεται η μέθοδος των ταμειακών ροών (Collins και Hribar, 2000; Cheng και Thomas, 2006; Core et al., 2006) και του ισολογισμού (Xie, 2001; Thomas και Zhang, 2002; Fairfield et al., 2003, Richardson et al., 2005; Mashruwala et al., 2006; Pincus et al., 2007; Zhang, 2007; Wu et al., 2010).

Η μέθοδος των ταμειακών ροών υπολογίζει τα συνολικά δεδουλευμένα ως εξής:

Συνολικά Δεδουλευμένα

$$= \text{Καθαρά Κέρδη} - \text{Καθαρές Λειτουργικές Ταμειακές Ροές} \quad (1)$$

Η μέθοδος του ισολογισμού (Collins and Hribar, 2002) υπολογίζει τα συνολικά δεδουλευμένα ως εξής:

Συνολικά Δεδουλευμένα = (2)
ΔΚυκλοφορούντων μη ταμειακών – ΔΒραχυπρόθεσμων Υποχρεώσεων +
ΔΜακροπρόθεσμο χρέος στις Βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις – Αποσβέσεις

(«Δ» σημαίνει μεταβολή σε σχέση με την προηγούμενη διαχειριστική χρήση)

Η κερδοφορία μίας επιχείρησης όπως έχει αναφερθεί και πιο πάνω εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τις χρηματοροές της. Η υπεροχή των ταμειακών εισροών έναντι των εκροών μεταφράζεται σε κέρδος για την επιχείρηση. Ωστόσο, τα έσοδα και τα έξοδα των επιχειρήσεων δεν ακολουθούνται από ταυτόχρονες εισροές ή εκροές χρήματος. Οι επιχειρήσεις στην προσπάθειά τους να έχουν αξιόπιστη πληροφόρηση για την αποδοτική και αποτελεσματική λειτουργία κατά τη διάρκεια μίας διαχειριστικής χρήσης, έχουν υιοθετήσει τη λογιστική του δεδουλευμένου.

Η θεμελιώδης αρχή του δεδουλευμένου επιτάσσει την αναγνώριση των επιπτώσεων των συναλλαγών και γεγονότων της οντότητας και τη συμπερίληψή τους στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις της στο χρόνο που προκύπτουν και όχι στο χρόνο που διακανονίζονται ταμειακά, αναγνωρίζει τα έσοδα και τα έξοδα όταν συμβαίνουν και αποσυνδέει την ταμειακή κίνηση η οποία μπορεί να γίνει και αργότερα. Σύμφωνα με τις γενικές αρχές της λογιστικής τα έσοδα αναγνωρίζονται τη χρονική στιγμή που πραγματοποιείται η πώληση, ενώ τα έξοδα αναγνωρίζονται τη χρονική στιγμή που αφορούν. Τα δεδουλευμένα ποσά εμφανίζονται συνεπώς λόγω του ασύγχρονου χαρακτήρα πραγματοποίησης των εσόδων και των εξόδων και της αντίστοιχης είσπραξης ή πληρωμής.

5.3.1 Διάκριση κανονικών (non discretionary accruals) και χειραγωγήσιμων δεδουλευμένων(discretionary accruals)

Στη βιβλιογραφία συναντούνται οι όροι των κανονικών και των χειραγωγήσιμων δεδουλευμένων για να περιγράψουν αντίστοιχα τα δεδουλευμένα⁴ που οφείλονται στην εφαρμογή των λογιστικών κανόνων και τα δεδουλευμένα που οφείλονται σε

⁴ Τα δεδουλευμένα γνωστά και ως accruals είναι το αποτέλεσμα που υφίσταται λόγω του ετεροχρονισμού μεταξύ των ταμειακών εισπράξεων και των λογιστικών εσόδων-εξόδων, δηλαδή το κέρδος που δεν έχει εισπραχθεί.

παρεμβάσεις της διοίκησης⁵, με σκοπό τη χειραγώγηση των αποτελεσμάτων. Όσο χαμηλότερο είναι το ύψος των διαφοροποιούμενων δεδουλευμένων (κατά απόλυτη τιμή), τόσο υψηλότερη είναι η ποιοτική στάθμη των κερδών.

5.3.2 Μοντέλα πρόβλεψης JONES & MODIFIED JONES

Όπως έχει αναφερθεί στο τέταρτο κεφάλαιο ένα από τα δημοφιλέστερα μοντέλα εκτίμησης των δύο μεγεθών δεδουλευμένων τα οποία απαρτίζουν τα συνολικά δεδουλευμένα είναι το μοντέλο που προτάθηκε από την Jones (1991). Το μοντέλο αυτό διασπά τη διαδικασία εκτίμησης σε δύο στάδια. Στο πρώτο στάδιο εφαρμόζεται παλινδρόμηση στην εξίσωση των συνολικών δεδουλευμένων (Total Accruals – TA) η οποία έχει τη μορφή:

$$\frac{\text{Total Accruals}}{\text{Assets}_{t-1}} = a_0 \frac{1}{\text{Assets}_{t-1}} + \beta_1 \frac{\Delta \text{Sales}_t}{\text{Assets}_{t-1}} + \beta_2 \frac{\text{PPE}_t}{\text{Assets}_{t-1}} + e \quad (3)$$

Οι μεταβλητές της εξίσωσης αναλύονται στον παρακάτω πίνακα:

Total Accruals	Συνολικά Δεδουλευμένα
Assets (t-1)	Σύνολο Ενεργητικού προηγούμενης χρήσης
ΔSales	Μεταβολή στις Πωλήσεις
PPE t	Σύνολο Ενσώματων Παγίων τρέχουσας περιόδου

Σκοπός της παλινδρόμησης είναι η εκτίμηση των συντελεστών α_0 , β_1 και β_2 που είναι ξεχωριστοί για κάθε επιχείρηση (firm specific parameters). Στο δεύτερο στάδιο οι συντελεστές που έχουν εκτιμηθεί χρησιμοποιούνται για την εκτίμηση των μη χειραγωγήσιμων (κανονικών) δεδουλευμένων. Η εξίσωση που περιγράφει τα μη χειραγωγήσιμα δεδουλευμένα (Non-Discretionary Accruals – NDA) είναι:

$$\text{NDA} = \widehat{a}_0 \frac{1}{\text{Assets}_{t-1}} + \widehat{\beta}_1 \frac{\Delta \text{Sales}_t}{\text{Assets}_{t-1}} + \widehat{\beta}_2 \frac{\text{PPE}_t}{\text{Assets}_{t-1}} \quad (4)$$

Τα συνολικά δεδουλευμένα (TA) προκύπτουν ως άθροισμα των δύο στοιχείων που τα απαρτίζουν, δηλαδή τα χειραγωγήσιμα (DA) και τα μη χειραγωγήσιμα (NDA).

⁵ Τα δεδουλευμένα της διοίκησης αναφέρονται στην προσπάθεια ωραιοποίησης των κερδών από τις επιχειρήσεις.

$$TA = DA + NDA \quad (5)$$

Το αρχικό μοντέλο υποθέτει ότι δεν μπορεί να συμβεί χειραγώγηση των δεδουλευμένων στα έσοδα από πωλήσεις. Το διορθωμένο (modified) μοντέλο υποθέτει ότι οι αλλαγές στο ποσό των επί πιστώσει πωλήσεων μπορεί να οφείλονται σε προσπάθεια χειραγώγησης των κερδών (Dechow et al., 1995). Για τον παραπάνω λόγο αφαιρεί από τη μεταβολή των πωλήσεων τη μεταβολή στο ποσό των εισπρακτέων λογαριασμών.

Η παρούσα εργασία θα υιοθετήσει το μοντέλο Modified Jones για να υπολογίσει το ύψος των χειραγωγήσιμων δεδουλευμένων των επιχειρήσεων του δείγματος. Το μοντέλο αυτό βασίζεται στο αρχικό μοντέλο που προτάθηκε από την Jones (1991), το οποίο θεωρεί ότι τα κανονικά δεδουλευμένα είναι συνάρτηση των πωλήσεων και της επένδυσης σε πάγιο εξοπλισμό. Το πρώτο στάδιο της εκτίμησης είναι όμοιο και για τις δύο μεθόδους.

Ο υπολογισμός των Total Accruals έγινε σύμφωνα με τη μέθοδο του ισολογισμού όπως αναλύθηκε παραπάνω. Η γραμμική παλινδρόμηση της εξίσωσης (3) θα δώσει τους εκτιμώμενους συντελεστές $\alpha_0, \beta_1, \beta_2$ οι οποίοι θα χρησιμοποιηθούν για τον υπολογισμό των μη χειραγωγήσιμων δεδουλευμένων.

Τα μη χειραγωγήσιμα δεδουλευμένα προκύπτουν από την εξίσωση:

$$\frac{NDA}{Assets_{t-1}} = \widehat{\alpha}_0 \frac{1}{Assets_{t-1}} + \widehat{\beta}_1 \frac{\Delta Sales_t - \Delta Receivables_t}{Assets_{t-1}} + \widehat{\beta}_2 \frac{PPE_t}{Assets_{t-1}} \quad (6)$$

Τα χειραγωγήσιμα δεδουλευμένα υπολογίστηκαν σύμφωνα με το τροποποιημένο μοντέλο Jones όπως προτάθηκε από τους Dechow et al. (1995):

$$DA = TA - NDA \quad (7)$$

$$\frac{DA}{Assets_{t-1}} = \frac{TA}{Assets_{t-1}} - \frac{NDA}{Assets_{t-1}} \quad (8)$$

$$\frac{DA}{Assets_{t-1}} = \frac{\text{Total Accruals}}{Assets_{t-1}} - \left(\widehat{\alpha}_0 \frac{1}{Assets_{t-1}} + \widehat{\beta}_1 \frac{\Delta Sales_t - \Delta Receivables_t}{Assets_{t-1}} + \widehat{\beta}_2 \frac{PPE_t}{Assets_{t-1}} \right) \quad (9)$$

Στην παραπάνω εξίσωση οι επιπλέον μεταβλητές παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα:

DA – Discretionary Accruals	Χειραγωγήσιμα Δεδουλευμένα
$\Delta\text{Receivables}_t$	Διαφορά Εισπρακτέων Λογαριασμών

Το αποτέλεσμα των χειραγωγημένων δεδουλευμένων (DA), εκφρασμένο ως ποσοστό των στοιχείων του ενεργητικού, ελέγχεται στατιστικά για τιμές ίσες ή διάφορες του μηδενός με t test. Η ύπαρξη στατιστικά σημαντικών DA, δηλαδή τιμών διαφορετικών του μηδενός υποδεικνύει την ύπαρξη προσπάθειας χειραγώγησης των αποτελεσμάτων από την πλευρά της διοίκησης.

5.3.3 Εμπειρική έρευνα

Το πρώτο κομμάτι της εμπειρικής έρευνας σχετίζεται με την ύπαρξη χειραγωγημένων δεδουλευμένων, η ύπαρξη των οποίων αποτελεί ένδειξη προσπάθειας χειραγώγησης των κερδών.

Αρχικά θα παρουσιαστούν τα αποτελέσματα της παλινδρόμησης της εξίσωσης (3)

$$\frac{\text{Total Accruals}}{\text{Assets}_{t-1}} = c + a_0 \frac{1}{\text{Assets}_{t-1}} + \beta_1 \frac{\Delta\text{Sales}_t}{\text{Assets}_{t-1}} + \beta_2 \frac{\text{PPE}_t}{\text{Assets}_{t-1}} + e$$

Η ανάλυση παλινδρόμησης παρουσιάζει δύο τάσεις, ως προς την ερμηνευτικότητα του μοντέλου στην εξίσωση (3). Από τον πίνακα της ανάλυσης διακύμανσης της εξίσωσης παλινδρόμησης (ANOVA) προκύπτει ότι η τελευταία είναι στατιστικά σημαντική και επομένως έχει αυξημένη ερμηνευτικότητα τα έτη 2018, 2015, 2013 και 2012. Η στατιστική σημαντικότητα μετρήθηκε στο επίπεδο 5% για όλα τα έτη, πλην του έτους 2015 που το μοντέλο είναι στατιστικά σημαντικό σε επίπεδο 10%. Ο πίνακας 5 παρουσιάζει συγκεντρωτικά τους εκτιμώμενους συντελεστές του υποδείγματος, τη στατιστική σημαντικότητά τους και την ερμηνευτικότητα του μοντέλου.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5: Συντελεστές παλινδρόμησης

Έτος	a ₀	Sig.	β ₁	Sig.	β ₂	Sig.	R ²	Adj. R ²
2018	-768613,378	,202	,138	,307	-,024	,636	,149	,022
2017	-1333833,73	,618	-,821	,388	,244	,459	,057	-,085
2016	-9519116,56	,642	-,043	,762	1,087	,657	,027	-,120
2015	-2829953,76	,005	,007	,822	-,088	,382	,334	,234
2014	599007,590	,341	-,003	,844	-,001	,992	,05	-,092
2013	2178382,740	,006	,009	,601	,032	,766	,378	,285
2012	-1275242,53	,092	-,039	,550	,068	,472	,205	,085
2011	-151778,692	,843	-,045	,331	,070	,237	,092	-,044

Τα έτη 2017, 2016, 2014 και 2011 η ερμηνευτικότητα του μοντέλου είναι ιδιαίτερα μειωμένη όπως αυτή παρουσιάζεται από τον συντελεστή προσδιορισμού (R²) και τον αντίστοιχο προσαρμοσμένο (Adj. R²). Ιδιαίτερα τα έτη 2017 και 2016 δεν υπάρχει καμία απολύτως ερμηνευτικότητα του μοντέλου.

Στις περιόδους που η παλινδρόμηση παρουσιάζει υψηλή ερμηνευτικότητα καταγράφεται σταθερά ο συντελεστής που αναφέρεται στο σύνολο ενεργητικού (α₀) ως στατιστικά σημαντικός σε επίπεδο 5%. Το σύνολο του ενεργητικού λοιπόν φαίνεται να προσδιορίζει ως ένα βαθμό τα συνολικά δεδουλευμένα. Η μειωμένη ερμηνευτικότητα των εξισώσεων παλινδρόμησης είναι στοιχείο που χαρακτηρίζει πολλά λογιστικά μοντέλα. Οι αναλυτικοί πίνακες των μοντέλων παλινδρόμησης που προέκυψαν από την επεξεργασία με το λογισμικό SPSS παρουσιάζονται αναλυτικά στο Παράρτημα.

5.3.4 Χειραγωγήσιμα δεδουλευμένα-Περιγραφική Στατιστική

Ακολουθώντας τη μεθοδολογία των Dechow et al. (1995) χρησιμοποιήθηκαν οι εκτιμώμενοι συντελεστές ανά έτος για να υπολογιστούν τα χειραγωγήσιμα δεδουλευμένα, σύμφωνα με τα οριζόμενα στην εξίσωση (9).

$$\frac{DA}{Assets_{t-1}} = \frac{\text{Total Accruals}}{Assets_{t-1}} - \left(\widehat{a}_0 \frac{1}{Assets_{t-1}} + \widehat{\beta}_1 \frac{\Delta Sales_t - \Delta Receivables_t}{Assets_{t-1}} + \widehat{\beta}_2 \frac{PPE_t}{Assets_{t-1}} \right) \quad (4)$$

Τα κυριότερα μέτρα περιγραφικής στατιστικής για τα χειραγωγήσιμα δεδουλευμένα παρουσιάζονται στον πίνακα 6.

Ο πίνακας 6 περιλαμβάνει τη μέση τιμή, τις ελάχιστες και τις μέγιστες παρατηρήσεις ανά έτος, καθώς και την τυπική απόκλιση του έτους.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6: Περιγραφική Στατιστική

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
DA_2018	24	-,15	,21	-,0297	,07804
DA_2017	24	-1,52	,10	-,1237	,30490
DA_2016	24	-10,83	,60	-,6514	2,19755
DA_2015	24	-,07	,38	,0635	,09233
DA_2014	24	-,19	,12	-,0424	,07103
DA_2013	24	-,35	-,01	-,1144	,07519
DA_2012	24	-,27	,09	-,0569	,07436
DA_2011	24	-,22	,13	-,0651	,07335
Valid N (listwise)	24				

Οι μέσες τιμές, όπως εμφανίζονται στη στήλη “Mean”, παρουσιάζονται με αρνητικό πρόσημο για όλα τα έτη πλην του έτους 2015 όπου η μέση τιμή είναι θετική αλλά προσεγγίζει το μηδέν. Η μεγαλύτερη μεταβλητότητα παρατηρείται το έτος 2016 όπου υπάρχουν ακραίες παρατηρήσεις. Οι περισσότερες μέσες τιμές υποδεικνύουν ότι τα χειραγωγήσιμα δεδουλευμένα δεν αποτελούν σημαντικό ποσοστό των συνολικών στοιχείων του ενεργητικού. Οι αρνητικές τιμές υποδηλώνουν ότι μπορεί να γίνεται χρήση των δεδουλευμένων ώστε να αυξηθούν τα αποτελέσματα και να ενισχυθεί η κερδοφορία.

Τα μέτρα περιγραφικής στατιστικής παρουσιάζονται και για την απόλυτη τιμή των διαφοροποιημένων δεδουλευμένων ABS(DA), στον πίνακα 7.

ΠΙΝΑΚΑΣ 7: Περιγραφική Στατιστική Μέσης Τιμής

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
ABS_DA_2018	24	,01	,21	,0626	,05412
ABS_DA_2017	24	,00	1,52	,1375	,29870
ABS_DA_2016	24	,02	10,83	,7922	2,14875
ABS_DA_2015	24	,00	,38	,0803	,07746
ABS_DA_2014	24	,00	,19	,0653	,04969
ABS_DA_2013	24	,01	,35	,1144	,07519
ABS_DA_2012	24	,01	,27	,0742	,05629
ABS_DA_2011	24	,02	,22	,0864	,04477
Valid N (listwise)	24				

Οι μεγαλύτερες μέσες τιμές παρουσιάζονται τα έτη 2013, 2016, 2017. Τα έτη αυτά αποτελούν έτη σταδιακής ανάκαμψης της οικονομικής δραστηριότητας. Οι υψηλότερες τιμές μπορεί να αποτελούν ένδειξη χειραγώγησης των αποτελεσμάτων μέσω της χρήσης των χειραγωγήσιμων δεδουλευμένων. Ωστόσο, στο σημείο αυτό πρέπει να σημειωθεί ότι τα έτη αυτά το μοντέλο πρόβλεψης των συντελεστών παλινδρόμησης είχε την μικρότερη ερμηνευτικότητα. Συνεπώς τα όποια συμπεράσματα για τα αυτά τα έτη πρέπει να εξάγονται με επιφυλακτικότητα.

Οι πίνακες 8 και 9 που ακολουθούν, εμφανίζουν την κατανομή των παρατηρήσεων ανά τεταρτημόριο.

ΠΙΝΑΚΑΣ 8: Πίνακας Κατανομής Παρατηρήσεων

		DA2018	DA2017	DA2016	DA2015	DA2014	DA2013	DA2012	DA2011
N	Valid	24	24	24	24	24	24	24	24
	Missing	0	0	0	0	0	0	0	0
Mean		-,0117	-,0297	-,1237	-,6514	,0635	-,0424	-,1144	-,0569
Percentiles	25	-,0919	-,1206	-,5202	,0310	-,0762	-,1592	-,1015	-,1038
	50	-,0337	-,0776	-,2585	,0535	-,0413	-,1054	-,0607	-,0769
	75	,0119	-,0188	,0669	,0944	-,0099	-,0640	-,0087	-,0403

ΠΙΝΑΚΑΣ 9: Πίνακας Κατανομής Απόλυτης Τιμής

		ABS_DA_2018	ABS_DA_2017	ABS_DA_2016	ABS_DA_2015	ABS_DA_2014	ABS_DA_2013	ABS_DA_2012	ABS_DA_2011
N	Valid	24	24	24	24	24	24	24	24
	Missing	0	0	0	0	0	0	0	0
Mean		,0617	,0626	,1375	,7922	,0803	,0653	,1144	,0742
Percentiles	25	,0141	,0457	,1670	,0435	,0261	,0640	,0303	,0558
	50	,0560	,0781	,4002	,0594	,0497	,1054	,0723	,0800
	75	,0954	,1206	,5715	,0944	,1026	,1592	,1015	,1139

Η απόλυτη τιμή των διαφοροποιημένων δεδουλευμένων ακολουθεί ανοδική πορεία το έτος 2015. Αυτό οφείλεται σε ακραίες παρατηρήσεις, όπως διαφαίνεται στον πίνακα παρουσίασης των τεταρτημορίων και ειδικότερα στο τελευταίο 75%.

5.3.5 Χειραγωγήσιμα δεδουλευμένα-Στατιστική Υποθέσεων

Στην ενότητα αυτή θα παρουσιάσουμε το σημαντικό κομμάτι των ελέγχων υποθέσεων για τα χειραγωγήσιμα δεδουλευμένα. Στον πίνακα που ακολουθεί γίνεται η εκτίμηση της σημαντικότητας της μεταβλητής DA. Ειδικότερα μελετάται εάν η τιμή της ανά έτος είναι ίση με το μηδέν ή διάφορη του μηδενός, σε επίπεδο σημαντικότητας 5%.

Ακολουθεί ο πίνακας 10, ανάλυσης του t test όπου η μηδενική υπόθεση υποστηρίζει ότι ο μέσος όρος των χειραγωγήσιμων δεδουλευμένων είναι μηδέν, σε αντιδιαστολή με την εναλλακτική που υποστηρίζει ότι είναι διάφορος του μηδενός.

ΠΙΝΑΚΑΣ 10: Έλεγχος Μηδενικής Υπόθεσης

Test Value = 0						
	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
					Lower	Upper
DA_2018	-1,868	23	,075	-,02975	-,0627	,0032
DA_2017	-1,988	23	,059	-,12374	-,2525	,0050
DA_2016	-1,452	23	,160	-,65145	-1,5794	,2765
DA_2015	3,370	23	,003	,06352	,0245	,1025
DA_2014	-2,923	23	,008	-,04238	-,0724	-,0124
DA_2013	-7,455	23	,000	-,11442	-,1462	-,0827
DA_2012	-3,751	23	,001	-,05694	-,0883	-,0255
DA_2011	-4,346	23	,000	-,06507	-,0960	-,0341

Η μηδενική υπόθεση δεν μπορεί να απορριφθεί για όλα τα έτη. Η μέση τιμή δεν διαφέρει από το μηδέν σε όλα τα συμβατικά επίπεδα στατιστικής σημαντικότητας (5%, 10%) για τα έτη 2011-2015. Δεν αποδεικνύεται σε αυτό το χρονικό διάστημα από το δείγμα των εταιριών ότι υπάρχουν στατιστικά σημαντικές αξίες χειραγωγήσιμων δεδουλευμένων. Η παρατήρηση αυτή μπορεί να έχει λογική εξήγηση. Τα έτη της οικονομικής κρίσης, που αποτελούν και έτη της μελέτης, οι επιχειρήσεις είχαν μειωμένα έσοδα και επομένως δεν μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν δεδουλευμένα για να χειραγωγήσουν τα αποτελέσματά τους. Το μέγεθος των χειραγωγήσιμων δεδουλευμένων δεν ήταν τόσο σημαντικό ώστε να μπορεί να επηρεάσει τα αποτελέσματα.

Αντιθέτως τα έτη 2016-2018 παρουσιάζονται μέσες τιμές οι οποίες είναι στατιστικά διάφορες του μηδενός. Σε κάθε περίπτωση πρέπει να συνυπολογιστεί το γεγονός της εξαιρετικά χαμηλής ερμηνευτικότητας του αρχικού μοντέλου. Τα δεδομένα δεν μπορούν να μας οδηγήσουν σε ασφαλή συμπεράσματα σχετικά με το μέγεθος των χειραγωγήσιμων δεδουλευμένων και των επιπτώσεών τους στη διαχείριση του λογιστικού αποτελέσματος.

5.4 Χρήση αναβαλλόμενης φορολογίας για τη χειραγώγηση των αποτελεσμάτων

Το δεύτερο μέρος της έρευνας αφορά σε μια εναλλακτική προσέγγιση που προτάθηκε από τους Phillips et al. (2003) η οποία περιλαμβάνει τη χρήση της αναβαλλόμενης φορολογίας εισοδήματος (έξοδο) για τον εντοπισμό της. Οι Phillips et al. (2003) θεωρούν ότι οι διοικήσεις των επιχειρήσεων έχουν τη δυνατότητα να μειώνουν τον πληρωτέο φόρο πρόσκαιρα, με τελικό σκοπό την εξομάλυνση των κερδών ή τη μείωση των ζημιών. Αυτό πρακτικά συνεπάγεται σημαντικά ποσά αναβαλλόμενου φόρου, ο οποίος θα μεταφερθεί και θα πληρωθεί σε μεταγενέστερη χρονική περίοδο. Σαν αποτέλεσμα επιχειρείται μια διαφορετική προσέγγιση και συμφωνούν ότι η μέτρηση σφάλματος με τη χρήση των δεδουλευμένων για τη διαπίστωση χειραγώγησης των κερδών μπορεί να μειωθεί με την εστίαση στον αναβαλλόμενο φόρο-έξοδο, αντί της προσπάθειας μέσω διαχωρισμού των δεδουλευμένων σε κανονικά και χειραγωγημένα, θεωρώντας ότι ο αναβαλλόμενος φόρος-έξοδο δέχεται μικρότερη χειραγώγηση σε σχέση με τα δεδουλευμένα. Ο αναβαλλόμενος φόρος-έξοδο μπορεί να χρησιμοποιηθεί καλύτερα ώστε να αποτυπώσει την προσπάθεια χειραγώγησης, καθώς η φορολογική νομοθεσία επιτρέπει λιγότερες λογιστικές επιλογές με σκοπό τη χειραγώγηση σε σχέση με τα Πρότυπα (Mills and Newberry 2001). Ως εκ τούτου, αναμένεται ότι οι διευθυντές επιδιώκουν να διαχειριστούν τα κέρδη για την επίτευξη κάποιου κατώτατου ορίου (αποφυγή εμφάνισης μειωμένων κερδών ή ζημίας).

Στα πλαίσια αυτής της προσέγγισης χρησιμοποιήσαμε τα κατάλοιπα (error terms) που προέκυψαν από την παλινδρόμηση της εξίσωσης (3). Τα δεδουλευμένα θεωρούνται κατώτερης ποιότητας όσο αυξάνεται η τυπική απόκλιση των καταλοίπων της εξίσωσης παλινδρόμησης.

$$\frac{Total\ Accruals}{Assets_{t-1}} = a_0 \frac{1}{Assets_{t-1}} + \beta_1 \frac{\Delta Sales_t}{Assets_{t-1}} + \beta_2 \frac{PPE_t}{Assets_{t-1}} + e \quad (3)$$

Ακολουθεί ο πίνακας 11 με τα κυριότερα μέτρα περιγραφικής στατιστικής για τα κατάλοιπα της παραπάνω εξίσωσης ανά έτος.

ΠΙΝΑΚΑΣ 11: Περιγραφική Στατιστική

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Residuals_2018	24	-,14004	,22033	-,0098300	,07742454
Residuals_2017	24	-1,45376	,26075	-,0281062	,31497586
Residuals_2016	24	-10,36574	1,40587	-,1329859	2,21369260
Residuals_2015	24	-,11642	,35491	,0140117	,09615538
Residuals_2014	24	-,13644	,13837	-,0081586	,07308708
Residuals_2013	24	-,24057	,17030	-,0241266	,08895533
Residuals_2012	24	-,19666	,14861	-,0091056	,07691346
Residuals_2011	24	-,20896	,17305	-,0177498	,07924800
Valid N (listwise)	24				

Προκύπτει μία σχετικά σταθερή τυπική απόκλιση των καταλοίπων τα έτη 2011-2014. Η τυπική απόκλιση αυξάνεται το 2015 ενώ εκτοξεύεται το 2016 για να επανέλθει σταδιακά στις τιμές της πρώτης περιόδου. Τον Ιούνιο του έτους 2015 επιβλήθηκαν κεφαλαιακοί έλεγχοι (capital controls) οι οποίοι επηρέασαν σημαντικά όλες τις επιχειρήσεις της χώρας, αλλά περισσότερο τις εισηγμένες. Η ποιότητα των δεδομένων μειώθηκε σημαντικά τα έτη 2015-2016. Η σταδιακή επαναφορά των συνθηκών της αγοράς σε συνθήκες «κανονικές», οδήγησε στην αποκλιμάκωση των τυπικών αποκλίσεων.

Στη συνέχεια χρησιμοποιήθηκαν τα κατάλοιπα ως εξαρτημένη μεταβλητή και πραγματοποιήθηκαν παλινδρομήσεις με ανεξάρτητες μεταβλητές τις μεταβολές των λειτουργικών ταμειακών ροών και του αναβαλλόμενου φόρου. Το μοντέλο παρουσιάζεται παρακάτω:

$$e = \alpha + \beta \frac{\Delta CFO}{Assets_{t-1}} + \gamma \frac{DTE}{Assets_{t-1}} \quad (10)$$

Από τις παλινδρομήσεις που έγιναν για κάθε έτος που περιλαμβάνεται στο δείγμα, παρατηρήθηκαν ως στατιστικά σημαντικές οι αντίστοιχες των ετών 2015 (οριακά στο επίπεδο σημαντικότητας 5%), 2013 και 2011. Οι υπόλοιπες δεν παρουσιάζουν σημαντικά ποσοστά ερμηνευτικότητας ενώ από την ανάλυση της διακύμανσης (ANOVA) της παλινδρόμησης προκύπτουν ως μη στατιστικά σημαντικές.

Στον πίνακα 12 που ακολουθεί παρουσιάζονται οι συντελεστές προσδιορισμού (R^2 & $Adj. R^2$), οι προτεινόμενοι συντελεστές β και γ της εξίσωσης (10), αλλά και τα επίπεδα στατιστικής σημαντικότητάς τους (Sig.).

ΠΙΝΑΚΑΣ 12: Συντελεστές προσδιορισμού (R^2 & $Adj. R^2$), οι προτεινόμενοι συντελεστές β και γ της εξίσωσης (10), αλλά και τα επίπεδα στατιστικής σημαντικότητάς τους (Sig.).

Έτος	R^2	$Adj. R^2$	ΔCFO	Sig	DTE	Sig
2018	0,072	-0,016	1,294	0,422	⁶	-
2017	0,002	-0,093	0,257	0,835	-0,685	0,943
2016	0,062	-0,028	0,908	0,89	-65,275	0,253
2015	0,246	0,174	0,038	0,899	3,848	0,025
2014	0,027	-0,065	-0,118	0,618	-0,902	0,578
2013	0,394	0,337	-0,023	0,906	4,738	0,001
2012	0,165	0,086	0,632	0,056	-0,445	0,843
2011	0,595	0,556	-0,598	0,001	8,6	0,000

Το έτος 2011 αποτελεί σημαντική εξαίρεση στην υπόλοιπη εικόνα. Η ερμηνευτικότητα είναι εξαιρετικά υψηλή. Οι δύο μεταβλητές, δηλαδή η μεταβολή στις χρηματοροές από λειτουργικές δραστηριότητες και το κονδύλι του αναβαλλόμενου φορολογικού εξόδου είναι στατιστικά σημαντικές. Η μεταβολή στις ταμειακές ροές από λειτουργικές δραστηριότητες επηρεάζει αρνητικά τα χειραγωγήσιμα δεδουλευμένα, ενώ η αναβαλλόμενη φορολογία θετικά. Μάλιστα ο συντελεστής της μεταβλητής DTE καταγράφει σημαντικά υψηλή θετική τιμή, ίση με 8,6. Θετική συσχέτιση με υψηλές τιμές του συντελεστή καταγράφονται και στα έτη 2013 και 2015, με στατιστικά σημαντικές παρατηρήσεις σε επίπεδο σημαντικότητας 5%. Τέλος, θετική συσχέτιση καταγράφεται το έτος 2012 μεταξύ χειραγωγήσιμων δεδουλευμένων και μεταβολής λειτουργικών ταμειακών ροών, ωστόσο η παρατήρηση δεν έχει αυξημένη σημαντικότητα καθώς η παλινδρόμηση έχει μειωμένη ερμηνευτικότητα.

Τα εμπειρικά αποτελέσματα συμφωνούν με τα συμπεράσματα πολλών εμπειρικών ερευνών όπως αυτές παρουσιάστηκαν στο κεφάλαιο της βιβλιογραφικής

⁶ Το SPSS απόρριψε τη μεταβλητή από την παλινδρόμηση σύμφωνα με τη μέθοδο Enter. Δεν έχει καμία ερμηνευτική δύναμη στο μοντέλο.

επισκόπησης. Η αναβαλλόμενη φορολογία συνδέεται θετικά με τα χειραγωγήσιμα δεδομένα. Ιδιαίτερα τα έτη 2011, 2013 και 2015 παρατηρήθηκε σημαντική κάμψη στην οικονομική δραστηριότητα, όπως αυτή παρουσιάζεται από το ρυθμό εξέλιξης του ΑΕΠ⁷. Προκύπτει συνεπώς ένδειξη χρήσης της αναβαλλόμενης φορολογίας με σκοπό τη διαχείριση κερδών μέσω της χρήσης χειραγωγήσιμων δεδομένων.

---

⁷ <https://www.dianeosis.org/crisis-monitor/>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

Η παρούσα διπλωματική εργασία παρουσίασε την έννοια της αναβαλλόμενης φορολογίας, η οποία προκύπτει από τη διαφορά λογιστικής και φορολογικής βάσης για την επιβολή του φόρου επιχειρηματικής δραστηριότητας. Η διαφορά των δύο βάσεων προβλέπεται από την εφαρμογή του Διεθνούς Λογιστικού Προτύπου 12 (ΔΛΠ 12) .

Η εφαρμογή των σύγχρονων λογιστικών προτύπων προϋποθέτει την ύπαρξη της λογιστικής του δεδουλευμένου. Ως επί το πλείστον χρησιμοποιούμε το κέρδος για τις προβλεπόμενες μελλοντικές ταμειακές ροές, επειδή τα δεδουλευμένα λογιστικά στοιχεία αποτελούν βασικό στοιχείο του κέρδους. Η λογιστική του δεδουλευμένου αναγνωρίζει τα έσοδα και τα έξοδα όταν συμβαίνουν και αποσυνδέει την ταμειακή κίνηση η οποία μπορεί να γίνει και αργότερα. Σύγχρονη έρευνα υποστηρίζει ότι οι διοικήσεις των επιχειρήσεων προσπαθούν να επηρεάσουν το ύψος των κερδών ή των ζημιών με κατάλληλη χρήση της λογιστικής του δεδουλευμένου. Αυτή η προσπάθεια μπορεί να γίνει μέσω έντεχνης διαμόρφωσης πολλών λογιστικών μεγεθών, μεταξύ των οποίων και του κονδυλίου της αναβαλλόμενης φορολογίας (Ghosh & Moon, 2010).

Μέσω της παρούσας έρευνας η οποία διαχωρίζεται σε δύο μέρη εξετάστηκε αρχικά σε τι βαθμό υπάρχει χειραγώγηση των δεδουλευμένων με σκοπό τη διαμόρφωση του λογιστικού αποτελέσματος ως μέσο για τη διαμόρφωση της ποιότητας των κερδών. Στο δεύτερο κομμάτι της έρευνας έγινε προσπάθεια εντοπισμού της σημαντικότητας ενός συστατικού στοιχείου των οικονομικών καταστάσεων που αποτελεί ο αναβαλλόμενος φόρος. Μέσω της εξέτασης του αναβαλλόμενου φορολογικού εξόδου γίνεται προσπάθεια εντοπισμού της σημαντικότητας του στις οικονομικές καταστάσεις, καθώς και της επίπτωσης του στη διαμόρφωση του λογιστικού αποτελέσματος.

Το δείγμα που επιλέχθηκε αφορά επιχειρήσεις εισηγμένες στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών που δραστηριοποιούνται στον τριτογενή τομέα παραγωγής. Επιλέχθηκαν οι επιχειρήσεις που είναι εγγεγραμμένες στους δείκτες FTSE Τηλεπικοινωνιών, Προσωπικών και Οικιακών Προϊόντων, Τροφίμων και Ποτών, Υγείας, Ταξιδιών και Αναψυχής και Τεχνολογίας, ενώ εξαιρέθηκε ο κλάδος των Τραπεζών και των Ασφαλειών λόγω των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών των κλάδων αυτών.

Το εμπειρικό μέρος της εργασίας χρησιμοποιεί στοιχεία της ελληνικής κεφαλαιαγοράς σε μία προσπάθεια εντοπισμού προσπαθειών διαχείρισης των λογιστικών αποτελεσμάτων. Η ανάλυση ξεκίνησε με τον έλεγχο του ύψους των διαφοροποιημένων δεδουλευμένων και στη συνέχεια επεκτάθηκε στον ειδικότερο έλεγχο της σημαντικότητας της αναβαλλόμενης φορολογίας.

Το πρώτο κομμάτι της εμπειρικής έρευνας εστίασε στην εκτίμηση των συνολικών και των χειραγωγήσιμων δεδουλευμένων το χρονικό διάστημα της μελέτης κατά τα έτη 2011-2018. Αρχικά, για τον υπολογισμό των μη χειραγωγήσιμων δεδουλευμένων χρησιμοποιήθηκε το μοντέλο της Jones, 1991 το οποίο αποτελεί ένα από τα επικρατέστερα μοντέλα για την εκτίμηση των non-discretionary accruals. Σύμφωνα με το μοντέλο αυτό τα μη χειραγωγήσιμα δεδουλευμένα εξαρτώνται από τη μεταβολή των πωλήσεων σε χρόνο $t-1$ και από το σύνολο των πάγιων περιουσιακών στοιχείων της επιχείρησης, ενώ όλες οι μεταβλητές διαιρούνται με το σύνολο του ενεργητικού της προηγούμενης περιόδου. Στη συνέχεια προκειμένου να αντιμετωπιστεί το σφάλμα της αρχικής υπόθεσης του μοντέλου της Jones ότι δεν ασκείται χειραγώγηση στις επί πιστώσει πωλήσεις έγινε εφαρμογή του υποδείγματος Modified Jones, το οποίο βασιζόμενο στη θεωρία της Jones αφαιρεί από τη μεταβολή των πωλήσεων σε χρόνο $t-1$, τη μεταβολή στο ποσό των εισπρακτέων λογαριασμών σε χρόνο $t-1$ (Dechow, 1995). Με βάση το μοντέλο αυτό υπολογίστηκε το ύψος των χειραγωγήσιμων δεδουλευμένων των επιχειρήσεων του δείγματος.

Η ερμηνευτικότητα των μοντέλων ήταν εξαιρετικά μειωμένη και τα συμπεράσματα επισφαλής. Η πλειονότητα των χειραγωγήσιμων δεδουλευμένων δεν εμφανίζει τιμές διαφορετικές του μηδενός σε επίπεδο σημαντικότητας 5%. Η χαμηλή

ερμηνευτικότητα των υποδειγμάτων παλινδρόμησης δεν αφήνει περιθώρια για ασφαλή συμπεράσματα.

Σε αντίθεση με τα παραπάνω αποτελέσματα, στο δεύτερο τμήμα της μελέτης, στο οποίο με βάση τον (Phillips et.al,2003) οι διοικήσεις έχουν τη δυνατότητα να μειώνουν τον πληρωτέο φόρο πρόσκαιρα, ώστε να εξομαλυνθούν τα κέρδη ή να μειωθεί η ζημία. Για το λόγο αυτό επιχειρήθηκε η χρήση των δεδουλευμένων για τη διαπίστωση χειραγώγησης των κερδών, καθώς από μελέτες έχει προκύψει ότι η μέτρηση του σφάλματος μπορεί να μειωθεί με την εστίαση στον αναβαλλόμενο φόρο-έξοδο αντί της προσπάθειας διαχωρισμού των δεδουλευμένων σε κανονικά και χειραγωγημένα. Τα δουλευμένα και επομένως και η ποιότητα των κερδών θεωρούνται χαμηλότερης ποιότητας, όσο αυξάνεται η τυπική απόκλιση των καταλοίπων (Ghosh & Moon, 2010). Με βάση την προηγούμενη μελέτη, τα εμπειρικά αποτελέσματα αποκάλυψαν επίδραση της αναβαλλόμενης φορολογίας στη διαμόρφωση των λογιστικών αποτελεσμάτων, που ήταν το σημείο ενδιαφέροντος του δεύτερου τμήματος της εμπειρικής ανάλυσης, καθώς το γεγονός ότι η τυπική απόκλιση των καταλοίπων αυξάνεται σταθερά κατά τα έτη 2014,2015,2016 δείχνει ότι υπάρχει προσπάθεια χειραγώγησης, ενώ στη συνέχεια η σταδιακή επαναφορά της αγοράς σε κανονικές συνθήκες οδηγεί στην αποκλιμάκωση των τυπικών αποκλίσεων. Στα έτη κορύφωσης της χρηματοοικονομικής κρίσης (2011, 2013, 2015) παρατηρείται έντονη θετική συσχέτιση του κονδυλίου της αναβαλλόμενης φορολογίας με τα χειραγωγήσιμα δεδουλευμένα. Αυτό αποτελεί ένδειξη χειραγώγησης των λογιστικών αποτελεσμάτων με τη χρήση της αναβαλλόμενης φορολογίας.

Οι παρατηρούμενες διαφορές των αποτελεσμάτων σε σχέση με τα αποτελέσματα άλλων εμπειρικών ερευνών όπως παρουσιάστηκαν στη βιβλιογραφική επισκόπηση, μπορεί να οφείλονται στο μέγεθος του δείγματος, τη χρονική περίοδο της μελέτης, αλλά και στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της ελληνικής κεφαλαιαγοράς, η οποία παρουσιάζει σημαντικές διαφορές συγκριτικά με άλλες του εξωτερικού. Πρέπει να σημειωθεί ότι η περίοδος μελέτης περιλαμβάνει σημαντική πτώση της οικονομικής δραστηριότητας, επιβολή κεφαλαιακών ελέγχων και προσωρινή αναστολή λειτουργίας της χρηματιστηριακής αγοράς. Συνεπώς, οι σημαντικοί εξωγενείς παράγοντες επηρεάζουν σημαντικά τις παρατηρήσεις και τα συμπεράσματα της

εμπειρικής μελέτης. Οι περιορισμοί της παρούσας εμπειρικής διερεύνησης σχετίζονται με το μικρό μέγεθος του δείγματος των επιχειρήσεων, το οποίο βρίσκεται σε άμεση συνάρτηση με το μικρό μέγεθος της ελληνικής κεφαλαιαγοράς.

Τέλος είναι χρήσιμο να αναφερθεί ότι υπάρχουν και άλλες παρόμοιες προτάσεις μελέτης του ίδιου ζητήματος που αφορούν διαφορετικά χρονικά διαστήματα, καθώς και επιχειρήσεις διαφορετικών κλάδων της ελληνικής οικονομίας. Οι προτάσεις που αναπτύχθηκαν στην παρούσα εργασία αφορούν συγκεκριμένη μεθοδολογία, επομένως θα ήταν χρήσιμη μια σύγκριση των αποτελεσμάτων βασισμένα σε διαφορετική μεθοδολογία ή στην εφαρμογή της μεθοδολογίας σε εταιρείες της ελληνικής οικονομίας που λειτουργούν και εξελίσσονται βασιζόμενες στην αιεφόρο ανάπτυξη. Η μελέτη των οικονομικών χειρισμών επιχειρήσεων που έχουν ως βασικό πυλώνα τη μέγιστη δυνατή απολαβή αγαθών από το περιβάλλον, χωρίς όμως να διακόπτεται η φυσική παραγωγή αυτών των προϊόντων σε ικανοποιητική ποσότητα και στο μέλλον θα αποτελέσει μια χρήσιμη έρευνα, ώστε να μελετηθεί το κατά πόσον οι επιχειρήσεις αυτές μπορούν να προσελκύσουν επενδυτές λόγω των οικονομικών τους χειρισμών ή μόνο μεταχειριζόμενες τις περιβαλλοντικές τους ευαισθησίες.

Το θέμα της παρούσας εργασίας ήταν και εξακολουθεί να είναι ιδιαίτερης σημασίας διαχρονικά, με βάση την παρούσα οικονομική συγκυρία, αλλά και αναλογιζόμενοι τις μελλοντικές εξελίξεις της οικονομίας πάντα θα απασχολεί όσο παραμένει ισχυρός ο δεσμός των επιχειρήσεων και του επενδυτικού κοινού, καθώς θα παρουσιάσουν ενδιαφέρον αντίστοιχες μελέτες που θα διεξαχθούν μελλοντικά και θα συμπεριλαμβάνουν στο δείγμα τους έτη κατά τα οποία η ελληνική οικονομία θα παρουσιάζει άνθηση και θα έχει αυξηθεί το κατά κεφαλήν ΑΕΠ της χώρας.

Τέλος πρέπει να αναφερθεί ότι τα θεσμικά κίνητρα πιθανόν να αποτελούν εμπόδιο στην ποιοτική χρηματοοικονομική αναφορά. Ως εκ τούτου, οι εποπτικές αρχές της ΕΕ, οι οποίες ασχολούνται με τη θεσμοθέτηση κανόνων μέσω των οποίων λειτουργούν τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς, θα πρέπει να επικεντρωθούν σε μέτρα που θα ενισχύουν τους νόμους για την προστασία των επενδυτών καθώς και λήψη μέτρων που θα βελτιώνουν την ποιότητα της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης.

Βιβλιογραφικές Αναφορές

Ξένη Αρθρογραφία

Albrecht, W. & Richardson, F., 1990. Income smoothing by economy sector.. *Journal of Business Finance & Accounting*., 17(5), pp. 713-730.

Atwood, W., Drake, M. & Myers, L. A., 2007. Book-tax conformity, earnings persistence and the association between earnings and future cash flows. *Journal of Accounting and Economics*, Τόμος 1, pp. 111-125.

Bauman, M. & Shaw, K., 2016. Balance sheet classification and the valuation of deferred taxes.. *Research in Accounting Regulation*, 28(2), pp. 77-85.

Beinish, M. D., n.d. Earnings Management: a perspective.. *Managerial Finance*, 27(12), pp. 3-17.

Bhasin, M., 2016. Accounting Manipulation Practices in Financial Statements: An. *International Journal of Economics and Financial Research*, 2(11), pp. 199-214.

Blaylock, B., Shevlin, T. & Wilson, R., 2012. Tax Avoidance, Large Positive Temporary Book-Tax Differences and Earnings Persistence. *The Accounting Review*, 87(1), pp. 91-120.

Brouwer, A. & Naarding, E., 2018. Making Deferred Tax Relevant. *Accounting in Europe*, 15(2), pp. 200-230.

Burgstahler, D. C. & Dichev, I. D., 1997. Earnings, Adaptation and Equity Value. *The Accounting Review*, 72(2), pp. 187-215.

Burgstahler, D. C., Hail, L. & Leuz, C., 2006. The Importance of Reportive Incentives: Earnings management in European Private and Public Firms. *the Accounting review*, 81(5), pp. 983-1016.

Bushman, R. M., Smith, A. J. & Zhang, F. X., 2008. *Investment-Cash Flow Sensitivities Are Really Investment-Investment Sensitivities*. [Ηλεκτρονικό] Available at:

http://public.kenan-flagler.unc.edu/faculty/bushmanr/BSZ_042008_4.pdf

[Πρόσβαση 20 12 2019].

Cheng, A. C. & Thomas, W. B., 2006. Evidence of the Abnormal Accrual Anomaly Incremental to Operating Cash Flows. *The Accounting Review*, 81(5).

Chen, T., 2010. Analysis on accrual-based models in detecting earnings management.. *Lingnan Journal of banking Finance and Economics*, 2(5), pp. 58-65.

Christensen, T. E., Paik, G. E. & Stice, E. K., 2007. Creating a Bigger Bath Using the Deferred Tax Valuation Allowance. *Journal of Business Finance & Accounting*, 35(5-6), pp. 601-625.

Citron, D., 2015. Deferred Taxation. *Wiley Encyclopedia of Management*, pp. 1-5.

Cohen, D. & Zarowin, P., 2010. Accrual-based and real earnings management activities around seasoned equity offerings.. *Journal of Accounting and Economics*, Τόμος 1, pp. 2-19.

Collins, D. & Hribar, P., 2000. Earnings-based and accrual-based market Collins, D. W., & Hribar, P. (2000). Earnings-based and accrual-based market anomalies:one effect or two?. *Journal of Accounting and Economics*, 29(1), pp. 101-123.

Collins, D. W. & Hribar, P., 2000. Errors in Estimating Accruals: Implications for Empirical Research. *Journal Of Accounting Research*, 40(1), pp. 105-134.

Copeland, R. M., 1968. Income Smoothing.. *Journal of Accounting Research*, Τόμος 6, p. 101.

Core, J. E., Guay, W. R., Richardson, S. A. & Verdi, R. S., 2006. Core, J. E., Guay, W. R., Richardson, S. A., & Verdi, R. S. (2006). Stock Market Anomalies: What Can We Learn from Repurchases and Insider Trading?, 11(1),. *Review of Accounting Studies*, 11(1), p. 49–70.

Courtis, J. K., 1978. Modelling a financial ratios categoric framework.. 5(4), pp. 371-386.

Croner-iTax& Accountants, 2017. *Croner-i*. [Ηλεκτρονικό] Available at: <https://library.croneri.co.uk>

Dechow, P.M., Dichev I.D.: The quality of accruals and earnings: The role of accrual estimation errors. *The Accounting Review*, 77, pp.35-59

Dechow, P. M., Kothari, S. P. & Watts, L. R., 1998. The relation between earnings and cash flows. *Journal of Accounting and Economics*, 25(2), p. 133–168.

Dechow, P. M. & Skinner, D. J., 2000. Earnings Management: Reconciling the Views of Accounting Academics, Practitioners, and Regulators. *Accounting Horizons*, 14(2), pp. 235-250.

Dechow, P. M., Sloan, R. G. & Sweeney, A. P., 1995. Detecting Earnings Management. *The Accounting Review*, 70(2), pp. 193-225.

Desai, M. A. & Dharmapala, D., 2006. Corporate tax avoidance and high-powered incentives.. *Journal of Financial Economics*, 79(1), p. 145–179.

Devalle, A., Onali, E. & Magarini, R., n.d. Devalle, A., Onali, E., & Magarini, R. (2010). Assessing the Value Relevance of Accounting Data After the Introduction of IFRS in Europe.. *Journal of International Financial Management & Accounting*, 21(2), p. 85–119.

Dhaliwal, S., Gleason, A. & Mills, F., 2004. Last-chance earnings Management: Using the Tax Expense to meet Analysts' Forecasts.. *Contemporary Accounting Research*, 21(2), pp. 431-460.

Dischinger, M. & Riedel, N., 2011. Corporate taxes and the location of intangible assets within multinational firms.. *Journal of Public Economics*, 95(7-8), p. 691–707.

Dotan, A., 2003. Dotan, A. (2003). On the value of deferred taxes.. *Asia-Pacific Journal of Accounting & Economics*, 10(2), p. 173–186.

Fairfield, P. M., Whisenant, J. S. & Yohn, T. L., 2003. Fairfield, P. M., Whisenant, J. S., & Yohn, T. L. (2003). Accrued Earnings and Growth: Implications for Future Profitability and Market Mispricing.. *The Accounting Review*, 78(1), p. 353–371.

Fairfield, P. M., Whisenant, S. & Yohn, T. L., 2003. The Differential Persistence of Accruals and Cash Flows for Future Operating Income versus Future Profitability. *Review of Accounting Studies*, Issue 8, pp. 221–243,.

Francis J. , LaFond R., Olsson P. and Schipper K.2005. The Market Pricing of Accruals Quality, *Journal of Accounting and Economics*, 39, pp:295-327.

Ghalayini, A. M. & N. J. S., 1996. The changing basis of performance measurement.. *International Journal of Operations & Production Management*, 16(8), pp. 63-80.

Ghosh,Al.&MoonD,2010.Corporate Debt Financing and Earnings Quality *Journal of Business Finance & Accounting*, 37(5) & (6), 538–559

Graham, J. R., Harvey, C. R. & Rajgopal, S., 2005. The economic implications of corporate financial reporting.. *Journal of Accounting and Economics*, 40(1-3), p. 3–73.

Graham, J. R., Raedy, J. S. & Shackelford, D. A., n.d. Research in accounting for income taxes.. *Journal of Accounting and Economics*, 53(1-2), p. 412–434.

Guenther, D. A. & Sansing, R. C., 2000. 75(1), pp. 1-12.

Hanlon, D., Navissi, F. & Soepriyanto, G., 2014. Hanlon, D., Navissi, F., & Soepriyanto, G. (2014). The value relevance of deferred tax attributed to asset revaluations.. *Journal of Contemporary Accounting & Economic*, 10(2), p. 87–99.

Healy, P. M. & Wahlen, J. M., 1999. A review of the Earnings Management Literature and its Implications for Standard Setting.. *Accounting Horizons*, 13(4), pp. 365-383.

Holland, K. & Jackson, R. G., 2004. Earnings management and deferred tax.. *Accounting and Business Research*,, 34(2), pp. 101-123.

Horton, J. & Serafeim, G., 2009. Market reaction to and valuation of IFRS reconciliation adjustments: first evidence from the UK.. *Review of Accounting Studies*, 15(4), p. 725–751.

Hribar, P. & Collins, D. W., 2002. Errors in Estimating Accruals: Implications for Empirical Research.. *Journal of Accounting Research*, 40(1), p. 105–134.

- Islam, M. A., Ali, R. & Ahmad, Z., 2011. Is Modified Jones Model Effective in Detecting Earnings Management? Evidence from A Developing Economy.. *International Journal of Economics and Finance*, 3(2), pp. 116-125.
- Jones, J. J., 1991. Jones, J. J. (1991). Earnings Management During Import Relief Investigations., 29(2), 193. *Journal of Accounting Research*, 29(2), pp. 193-228.
- K., S., 2016. Accounting and Taxation: Conjoined twins or separate siblings?. *Accounting Forum*, Τόμος 41, pp. 390-405.
- Kim, M. & Kross, W., 2005. KIM, M., & KROSS, W. (2005). The Ability of Earnings to Predict Future Operating Cash Flows Has Been Increasing-Not Decreasing.. *Journal of Accounting Research*, 43(5), pp. 753-780.
- Laux, R. C., 2013. The Association between Deferred Tax Assets and Liabilities and Future Tax Payments.. *The Accounting Review*, 88(4), p. 1357–1383.
- Lev, B. & Nissim, D., 2004. Taxable Income, Future Earnings, and Equity Values.. *The Accounting Review*, 79(4), pp. 1039-1074.
- Maroun, W. & van Zijl, W., 2016. Isomorphism and resistance in implementing IFRS 10 and IFRS 12.. *The British Accounting Review*, 48(2), p. 220–239.
- Mashruwala, C., Rajgopal, S. & Shevlin, T., 2006. Why is the accrual anomaly not arbitrated away? The role of idiosyncratic risk and transaction costs.. *Journal of Accounting and Economics*, 42(2), pp. 3-33.
- Mc Nichols, M. F., 2002. Discussion of the Quality of Accruals and Earnings: The Role of Accrual Estimation Errors.. *The Accounting Review*, Issue s-1, p. 61–69.
- Melnyk, N., 2013. History of origins and development of system of international accounting. *Journal of European Economy*, 12(4), pp. 487-497.
- Mills, L. & Newberry, K., 2001. The Influence of Tax and Nontax costs on Book-Tax reporting Differences: Public and Private Firms. *The Journal of the American Taxation*, 23(1), pp. 1-19.

- Mughal, H. & Osborne, R., 1995. Designing for Profit. *World Class Design to Manufacture*, 2(5), pp. 16-26.
- Nallareddy, S., Sethuraman, M. & Venkatachalam, M., 2017. The Changing Landscape of Accrual Accounting: Implications for Operating Cash Flow Predictability. *SSRN Electronic Journal*, pp. 1-51.
- Phillips, J., Pincus, M. & Rego, S. O., 2003. Earnings Management: New Evidence Based on Deferred Tax Expense. *The Accounting Review*, 78(2), p. 491–521.
- Pincus, M., Rajgopal, S. & Venkatachalam, M., 2007. The Accrual Anomaly: International Evidence. *The Accounting Review*, 82(1), p. 169–203.
- Poterba, J., Rao, N., & Seidman, J. (2007). Deferred Tax Positions and Incentives for Corporate Behavior Around Corporate Tax Changes. doi:10.3386/w12923
- Richardson, S. A., Sloan, R. G., Soliman, M. T. & Tuna, I., 2002. Accrual reliability, earnings persistence and stock prices. *Journal of Accounting and Economics*, 39(3), p. 437–485.
- Ronen, J., Tzur, J. & Yaari, V., 2006. The effect of directors' equity incentives on earnings management. *Journal of Accounting and Public Policy*, 25(4), p. 359–389.
- Roychowdhury, S., 2006. Earnings management through real activities manipulation. *Journal of Accounting and Economics*, 42(3), p. 335–370.
- Samara, A. D., 2014. Assessing the relevance of deferred tax items: Evidence from loss firms during the financial crisis. *The Journal of Economic Asymmetries*, Τόμος 11, p. 138–145.
- Sankar, M. R. & Subramanyam, K. R., 2001. Reporting Discretion and Private Information Communication through Earnings. *Journal of Accounting Research*, 39(2), p. 365–386.
- Sikka, P., 2017. Accounting and taxation: Conjoined twins or separate siblings?. *Accounting Forum*, 41(4), pp. 390-405.

- Sundvik, D., 2017. Book-tax conformity and earnings management in response to tax rate cuts. *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, Issue 28, pp. 31-42.
- Sun, L. & Rath, S., 2010. Earnings Management Research: A Review of Contemporary Research Methods. *Global Review of Accounting and Finance*, 1(1), pp. 121-135.
- Thomas, J. K. & Zhang, H., 2002. Inventory Changes and Future Returns. *Review of Accounting Studies*, Τόμος 2/3, pp. 163-187.
- Utari, D. & Widiastuti, N., 2016. The Usefulness of Deffered Tax Expense in Detecting Earnings Management. *IOSR Journal of Business and Management (IOSR-JBM)*, 18(2), pp. 122-129.
- Valipour H. and Moradbeygi M., 2011. Corporate Debt Financing and Earnings Quality. *Journal of Applied Finance & Banking*, vol.1,3, pp: 139-157
- V., V., 2015. Profit Shifting Through Transfer Pricing: Evidence from French Firm Level Trade Data. *SSRN Electronic Journal*, pp. 1-30.
- Walker, M., 2013. How far can we trust earnings numbers? What research tells us about earnings management. *Accounting and Business Research*, Τόμος 4, pp. 445-481.
- Wu, J., Zhang, L. & Zhang, X. F., 2010. The q-Theory Approach to Understanding the Accrual Anomaly. *Journal of Accounting Research*, 48(1), p. 177–223.
- Xie, H., 2001. The Mispricing of Abnormal Accruals. *The Accounting Review*, 76(3), pp. 357-373.
- Zhang, X. F., n.d. Accruals, Investment, and the Accrual Anomaly. *The Accounting Review*, 82(5), pp. 1333-1363.

Ξένη Βιβλιογραφία

Christensen P., Feltham G. 2012. Economics of Accounting: Information in Markets. s.l. Springer Science & Business Media

DePamphilis, D., 2014. Mergers, Acquisitions, and Other Restructuring Activities. 7th Edition ed. United States: Elsevier Inc.

Feltham, G. & Christensen, P., 2003. Economics of Accounting: Information in Markets. s.l. Springer Science and Business Media, LLC

Jones, M., 2011. Creative Accounting, Fraud and International Accounting Standards. s.l. John Wiley & Sons LTD

Markham, W., 2006. A Financial History of Modern U.S. Corporate Scandals: From Enron to Reform. s.l.: Routledge

Nguyen, K., 2008. Financial Statement Fraud: Motives, Methods, Cases and Detection. s.l.: Dissertation.com.

Ronen, J. & Yaari, V., 2008. Earnings Management. s.l.: Springer Science & Business Media.

Schilit, H. M. and Perler, J. (2010). Financial shenanigans. 3rd. Tata McGraw-Hill Education Limited: New Delhi. SEC (2016). Business and financial disclosure required by Regulation S-K. Διαθέσιμο στο: <https://www.sec.gov/rules/concept/2016/33-10064.pdf>

Scott, W., 2019. Financial Accounting Theory. s.l.: Pearson Education Australia.

Zack, G., 2012. Financial Statement Fraud: Strategies for Detection and Investigation. s.l.: Wiley Corporate F&A.

Ελληνική Αρθρογραφία

Anon., n.d. Διεθνές Λογιστικό Πρότυπο 1: Παρουσίαση των Οικονομικών Καταστάσεων. [Ηλεκτρονικό] Available at: https://circabc.europa.eu/d/d/workspace/SpacesStore/a54f019e-bdcf-43d2-84ed-4b1aeb232958/IFRS%20Consolidated%20annex_el.pdf [Πρόσβαση 04 03 2019].

Δημητρίου, Δ., 2015. *Οι οντότητες “δύνανται” να αναγνωρίζουν αναβαλλόμενο φόρο. Ποιές θα είναι οι επιπτώσεις στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις.* [Ηλεκτρονικό] Available at: <http://ddimitriou.com/blog/news/95-poies-odotites.htm> [Πρόσβαση 5 10 2018].

e-forologia, 2004. *Διεθνές Λογιστικό Πρότυπο 12 - 31/3/2004.* [Ηλεκτρονικό] Available: <https://www.e-forologia.gr/lawbank/document.aspx?digest=46335FCE3FCA31A2.1D031AEA53&version=2004/03/31> [Πρόσβαση 4 15 2018].

e-forologia, 2015. *Πλαίσιο Κατάρτισης και Παρουσίασης των Οικονομικών Καταστάσεων.* [Ηλεκτρονικό] Available at: <https://www.e-forologia.gr/lawbank/document.aspx?digest=D956095AEA0DE340.1D031AEA53&version=2005/01/01> [Πρόσβαση 14 3 2018].

Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2017. *ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΕ) 2017/2394 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ.* [Ηλεκτρονικό] Available at: http://www.elte.org.gr/images/files/pdf/IFRS9-BCH_Publication_EL.pdf [Πρόσβαση 15 12 2019].

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ, n.d. *Ο ρόλος των ελεγκτών των κρατών μελών στην πρόληψη και τον εντοπισμό περιπτώσεων απάτης.* [Ηλεκτρονικό] Available at: <https://ec.europa.eu/sfc/sites/sfc2014/files/Handbook%20the%20role%20of%20member%20states%27%20auditors%20in%20fraud%20prevention%20and%20detection%20EL.doc> [Πρόσβαση 5 10 2019].

Ιωσηφάκης, Γ., 2017. <https://www.e-forologia.gr/cms/viewContents.aspx?id=207585>. [Ηλεκτρονικό] Available at: <https://www.e-forologia.gr/cms/viewContents.aspx?id=207585> [Πρόσβαση 20 12 2018].

Κουμανάκος, Ε., 2007. *Χειρισμός των δημοσιευμένων κερδών από τις ελληνικές επιχειρήσεις.* [Ηλεκτρονικό] Available at: https://nemertes.lis.upatras.gr/jspui/bitstream/10889/631/1/evangelos%20koumanakos_%20phd_uni%20of%20patras_2007.pdf [Πρόσβαση 5 10 2019].

Κωνσταντίνα, Γ., 2017. *Λογιστική και φορολογική μεταχείριση των σχηματισμένων προβλέψεων, για απόσβεση επισφαλών απαιτήσεων. (Άρθρο 26 ν. 4172/2013-Κ.Φ.Ε.).* [Ηλεκτρονικό] Available at: <https://www.taxheaven.gr/circulars/22649> [Πρόσβαση 03 05 2019].

Μάκιος, Ι., 2017. *ΧΕΙΡΑΓΩΓΗΣΗ ΚΕΡΔΩΝ ΣΤΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ.* [Ηλεκτρονικό] Available at: <http://amitos.library.uop.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/3309/Makios%20MDE%20full%20text.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [Πρόσβαση 3 5 2019].

Μπεκρή, Α., n.d. *ΔΙΕΘΝΕΣ ΛΟΓΙΣΤΙΚΟ ΠΡΟΤΥΠΟ 12.* [Ηλεκτρονικό] Available at: http://www.poedoy.gr/fe/forologies/AR_ME/%CE%91%CE%A1%CE%98%CE%A1%CE%9F_M%CE%A0%CE%95%CE%9A%CE%A1%CE%97.doc [Πρόσβαση 2 1 2019].

Ουζουνόγλου, Σ., 2009. *Αναβαλλόμενη φορολογία και χειραγώγηση των αποτελεσμάτων – Εμπειρική Έρευνα σε εταιρίες εισηγμένες στο ΧΑΑ.* [Ηλεκτρονικό] Available at: <https://dSPACE.lib.uom.gr/bitstream/2159/13688/1/OuzounoglouMsc2009.pdf> [Πρόσβαση 3 12 2018].

Παπαγιάννης, Ν., 2016. *Η αρχή του δεδουλευμένου από λογιστική σκοπιά..* [Ηλεκτρονικό] Available at: <https://www.e-forologia.gr/cms/viewContents.aspx?id=200539> [Πρόσβαση 7 2 2019].

Χύτης, Ε., 2014. *Αναβαλλόμενοι φόροι σύμφωνα με τα Ελληνικά και Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα: Η περίπτωση μεταβολής των Φορολογικών Συντελεστών.* [Ηλεκτρονικό] Available at: <https://www.accountancygreece.gr> [Πρόσβαση 10 10 2019].

Ελληνική Βιβλιογραφία

ASTbooks, 2017. *Οι Δαπάνες των Επιχειρήσεων.* s.l.:ΣΤΑΓΑΚΗ Ε.-ΣΤΑΓΑΚΗ Ο.ΟΕ.

Grant Thornton, 2016. *Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς*. 4η Έκδοση επιμ. Αθήνα: Εκδόσεις Grant Thornton.

Αληφαντής, Σ., 2015. *Ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις*. σ.λ.:Διπλογραφία.

Βλησμάς Ο., Σγουρινάκης Ν.(2016), “Η Αναβαλλόμενη Φορολογία”, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη

Κόντος, Γ. (2015). *Χρηματοοικονομική Λογιστική/ΔΛΠ-ΕΛΠ*. Αθήνα: Εκδόσεις Διπλογραφία

Παπαδέας, Π. (2013). *Χρηματοοικονομική λογιστική πληροφόρηση*. Αθήνα: Έκδοση ιδίου.

Νεγκάκης, Χ., 2015. *Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς*. Θεσσαλονίκη: Πανεπιστήμιο Μακεδονίας.

Φίλος Ι,Χρήστου Κ. Γ. (2004) “ Εισαγωγή στην Οικονομετρία” , Εκδόσεις Γουτεμβέργιος

ΠΗΓΕΣ ΜΕΣΩ ΙΝΤΕΡΝΕΤ

<https://el.about.aegeanair.com>

<https://www.centric.gr>

<https://www.cosmote.gr>

<https://www.cpi.gr>

<https://www.cretafarms.gr>

<http://evrofarma.gr>

<https://www.groupiaso.gr>

<https://www.hygeia.gr>

<https://www.krikri.gr>

<https://www.loulismills.gr>

<https://www.mlsinnovation.gr>

<http://www.nireus.com>

<https://www.ilyda.com>

<https://www.intertech.gr>

<https://www.intracom.com>

<https://investors.opap.gr>

<https://www.intralot.com>

<https://www.papoutsanis.gr>

<https://www.plaisio.gr>

<https://www.profilesw.com>

<http://www.selonda.com>

<https://www.space.gr>

<https://www.stelioskanakis.gr>

Παράρτημα

Αποτελέσματα παλινδρομήσεων από το SPSS

$$\frac{\text{Total Accruals}}{\text{Assets}_{t-1}} = a_0 \frac{1}{\text{Assets}_{t-1}} + \beta_1 \frac{\Delta \text{Sales}_t}{\text{Assets}_{t-1}} + \beta_2 \frac{\text{PPE}_t}{\text{Assets}_{t-1}} + e$$

Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται ανά έτος με φθίνουσα σειρά.

2018

Model Summary^b

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,387 ^a	,149	,022	,08174

a. Predictors: (Constant), PPE2018, AS2018, SALES2018

b. Dependent Variable: TA2018

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	,023	3	,008	1,171	,346 ^b
	Residual	,134	20	,007		
	Total	,157	23			

a. Dependent Variable: TA2018

b. Predictors: (Constant), PPE2018, AS2018, SALES2018

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	-,028	,028		-,992	,333
	AS2018	-768613,378	582081,476	-,278	-1,320	,202
	SALES2018	,138	,132	,224	1,048	,307
	PPE2018	-,024	,050	-,101	-,481	,636

a. Dependent Variable: TA2018

2017

Model Summary^b

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,239 ^a	,057	-,085	,33338

a. Predictors: (Constant), PPE2017, AS2017, SALES2017

b. Dependent Variable: TA2017

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	,134	3	,045	,402	,753 ^b
	Residual	2,223	20	,111		
	Total	2,357	23			

a. Dependent Variable: TA2017

b. Predictors: (Constant), PPE2017, AS2017, SALES2017

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	-,115	,138		-,837	,412
	AS2017	-1333833,739	2634791,596	-,118	-,506	,618
	SALES2017	-,821	,929	-,211	-,883	,388
	PPE2017	,244	,323	,170	,756	,459

a. Dependent Variable: TA2017

2016

Model Summary^b

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,163 ^a	,027	-,120	2,35643

a. Predictors: (Constant), PPE2016, AS2016, SALES2016

b. Dependent Variable: TA2016

ANOVA^a

Model	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1 Regression	3,024	3	1,008	,182	,908 ^b
Residual	111,056	20	5,553		
Total	114,080	23			

a. Dependent Variable: TA2016

b. Predictors: (Constant), PPE2016, AS2016, SALES2016

Coefficients^a

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
1 (Constant)	-.651	1,065		-.612	,548
AS2016	-.9519116,560	20147117,596	-.106	-.472	,642
SALES2016	-.043	,141	-.070	-.307	,762
PPE2016	1,087	2,413	,104	,450	,657

a. Dependent Variable: TA2016

2015

Model Summary^b

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,577 ^a	,334	,234	,09899

a. Predictors: (Constant), PPE2015, AS2015, SALES2015

b. Dependent Variable: TA2015

ANOVA^a

Model	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1 Regression	,098	3	,033	3,336	,040 ^b
Residual	,196	20	,010		
Total	,294	23			

a. Dependent Variable: TA2015

b. Predictors: (Constant), PPE2015, AS2015, SALES2015

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	,064	,043		1,477	,155
	AS2015	-2829953,763	898685,700	-,586	-3,149	,005
	SALES2015	,007	,029	,043	,229	,822
	PPE2015	-,088	,098	-,170	-,895	,382

a. Dependent Variable: TA2015

2014

Model Summary^b

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,225 ^a	,050	-,092	,07620

a. Predictors: (Constant), PPE2014, AS2014, SALES2014

b. Dependent Variable: TA2014

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	,006	3	,002	,354	,787 ^b
	Residual	,116	20	,006		
	Total	,122	23			

a. Dependent Variable: TA2014

b. Predictors: (Constant), PPE2014, AS2014, SALES2014

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	-,042	,035		-1,197	,245
	AS2014	599007,590	614573,204	,220	,975	,341
	SALES2014	-,003	,015	-,045	-,199	,844
	PPE2014	-,001	,078	-,002	-,010	,992

a. Dependent Variable: TA2014

2013

Model Summary^b

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,615 ^a	,378	,285	,08051

a. Predictors: (Constant), PPE2013, SALES2013, AS2013

b. Dependent Variable: TA2013

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	,079	3	,026	4,055	,021 ^b
	Residual	,130	20	,006		
	Total	,208	23			

a. Dependent Variable: TA2013

b. Predictors: (Constant), PPE2013, SALES2013, AS2013

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	-,115	,036		-3,199	,005
	AS2013	2178382,740	701471,211	,587	3,105	,006
	SALES2013	,009	,017	,095	,531	,601
	PPE2013	,032	,107	,058	,301	,766

a. Dependent Variable: TA2013

2012

Model Summary^b

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,453 ^a	,205	,085	,07924

a. Predictors: (Constant), PPE2012, SALES2012, AS2012

b. Dependent Variable: TA2012

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	,032	3	,011	1,717	,196 ^b
	Residual	,126	20	,006		
	Total	,158	23			

a. Dependent Variable: TA2012

b. Predictors: (Constant), PPE2012, SALES2012, AS2012

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	-,057	,041		-1,410	,174
	AS2012	-1275242,532	719734,639	-,372	-1,772	,092
	SALES2012	-,039	,064	-,127	-,608	,550
	PPE2012	,068	,093	,161	,733	,472

a. Dependent Variable: TA2012

2011

Model Summary^b

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,304 ^a	,092	-,044	,07877

a. Predictors: (Constant), PPE2011, AS2011, SALES2011

b. Dependent Variable: TA2011

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	,013	3	,004	,679	,575 ^b
	Residual	,124	20	,006		
	Total	,137	23			

a. Dependent Variable: TA2011

b. Predictors: (Constant), PPE2011, AS2011, SALES2011

Coefficients^a

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.		
	B	Std. Error	Beta				
1	(Constant)	-,066	,031			-2,122	,047
	AS2011	-151778,692	756883,663	-,043		-,201	,843
	SALES2011	-,045	,045	-,221		-,996	,331
	PPE2011	,070	,058	,270		1,219	,237

a. Dependent Variable: TA2011

Ανάλυση Χειραγωγήσιμων Δεδουλευμένων

Descriptive Statistics

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
DA2018	24	-,15	,21	-,0297	,07804
DA2017	24	-1,52	,10	-,1237	,30490
DA2016	24	-10,83	,60	-,6514	2,19755
DA2015	24	-,07	,38	,0635	,09233
DA2014	24	-,19	,12	-,0424	,07103
DA2013	24	-,35	-,01	-,1144	,07519
DA2012	24	-,27	,09	-,0569	,07436
DA2011	24	-,22	,13	-,0651	,07335
Valid N (listwise)	24				

Descriptive Statistics

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
ABSDA2018	24	,01	,21	,0626	,05412
ABSDA2017	24	,00	1,52	,1375	,29870
ABSDA2016	24	,02	10,83	,7922	2,14875
ABSDA2015	24	,00	,38	,0803	,07746
ABSDA2014	24	,00	,19	,0653	,04969
ABSDA2013	24	,01	,35	,1144	,07519
ABSDA2012	24	,01	,27	,0742	,05629
ABSDA2011	24	,02	,22	,0864	,04477
Valid N (listwise)	24				

One-Sample Test

	Test Value = 0					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
					Lower	Upper
DA2018	-1,868	23	,075	-,02975	-,0627	,0032
DA2017	-1,988	23	,059	-,12374	-,2525	,0050
DA2016	-1,452	23	,160	-,65145	-1,5794	,2765
DA2015	3,370	23	,003	,06352	,0245	,1025
DA2014	-2,923	23	,008	-,04238	-,0724	-,0124
DA2013	-7,455	23	,000	-,11442	-,1462	-,0827
DA2012	-3,751	23	,001	-,05694	-,0883	-,0255
DA2011	-4,346	23	,000	-,06507	-,0960	-,0341

Παλινδρόμηση μοντέλου:

$$e = \alpha + \beta \frac{\Delta CFO}{Assets_{t-1}} + \gamma \frac{DTE}{Assets_{t-1}}$$

2018

ANOVA^a

Model	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1 Regression	,010	2	,005	,819	,455 ^b
Residual	,128	21	,006		
Total	,138	23			

a. Dependent Variable: Residuals_2018

b. Predictors: (Constant), DTE2018, ΔCFO2018

Coefficients^a

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
1 (Constant)	-,008	,017		-,467	,645
ΔCFO2018	1,294	1,579	,172	,819	,422

a. Dependent Variable: Residuals_2018

2017

ANOVA^a

Model	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1 Regression	,006	2	,003	,026	,974 ^b
Residual	2,276	21	,108		
Total	2,282	23			

a. Dependent Variable: Residuals_2017

b. Predictors: (Constant), DTE2017, DCFO2017

Coefficients^a

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
1 (Constant)	-,034	,072		-,467	,646
DCFO2017	,257	1,218	,046	,211	,835
DTE2017	-,685	9,517	-,016	-,072	,943

a. Dependent Variable: Residuals_2017

2016

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	6,963	2	3,481	,691	,512 ^b
	Residual	105,747	21	5,036		
	Total	112,710	23			

a. Dependent Variable: Residuals_2016

b. Predictors: (Constant), DTE2016, DCFO2016

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	-,129	,483		-,268	,791
	DCFO2016	,908	6,492	,030	,140	,890
	DTE2016	-65,275	55,555	-,249	-1,175	,253

a. Dependent Variable: Residuals_2016

2015

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	,052	2	,026	3,427	,052 ^b
	Residual	,160	21	,008		
	Total	,213	23			

a. Dependent Variable: Residuals_2015

b. Predictors: (Constant), DTE2015, DCFO2015

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	,019	,018		1,055	,303
	DCFO2015	,038	,292	,027	,129	,899
	DTE2015	3,848	1,589	,507	2,421	,025

a. Dependent Variable: Residuals_2015

2014

ANOVA^a

Model	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1 Regression	,003	2	,002	,295	,748 ^b
Residual	,120	21	,006		
Total	,123	23			

a. Dependent Variable: Residuals_2014

b. Predictors: (Constant), DTE2014, DCFO2014

Coefficients^a

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
1 (Constant)	-,007	,016		-,421	,678
DCFO2014	-,118	,233	-,109	-,506	,618
DTE2014	-,902	1,596	-,122	-,565	,578

a. Dependent Variable: Residuals_2014

2013

ANOVA^a

Model	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1 Regression	,072	2	,036	6,835	,005 ^b
Residual	,110	21	,005		
Total	,182	23			

a. Dependent Variable: Residuals_2013

b. Predictors: (Constant), DTE2013, DCFO2013

Coefficients^a

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
1 (Constant)	-,024	,015		-1,581	,129
DCFO2013	-,023	,194	-,020	-,119	,906
DTE2013	4,738	1,289	,626	3,676	,001

a. Dependent Variable: Residuals_2013

2012

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	,022	2	,011	2,077	,150 ^b
	Residual	,114	21	,005		
	Total	,136	23			

a. Dependent Variable: Residuals_2012

b. Predictors: (Constant), DTE2012, DCFO2012

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	-,024	,017		-1,446	,163
	DCFO2012	,632	,312	,404	2,026	,056
	DTE2012	-,445	2,216	-,040	-,201	,843

a. Dependent Variable: Residuals_2012

2011

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	,086	2	,043	15,425	,000 ^b
	Residual	,059	21	,003		
	Total	,144	23			

a. Dependent Variable: Residuals_2011

b. Predictors: (Constant), DTE2011, DCFO2011

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	-,019	,011		-1,778	,090
	DCFO2011	-,598	,161	-,522	-3,714	,001
	DTE2011	8,600	1,846	,655	4,657	,000

a. Dependent Variable: Residuals_2011